

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΒ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

1/15 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1993

ΑΡΙΘ. 1

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εὐαγ. Δ. **Θεοδώρου**, «Ἐπεφάνη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ». — Μητροπ. Πατρῶν **Νικοδήμου**, Μηνύματα Τριφιδίου. — Μητροπ. Γόρτυνος **Θεοφίλου**, Ἀπὸ τὰ ἀπομνημονεύματα ἐνὸς πνευματικοῦ. — Ἐπισκ. Ἀχελώου **Εὐθυμίου**, Παλαιὸ καὶ σύγχρονο φαινόμενο. — Ἐπισκ. Ριζούτας Ἀ. **Τηλλυρίδη**, Ὁ ἀείμνητος Σολομῶν Παναγίδης. — Ἰω. **Φουντούλη**, Ἀπαντήσεις σὲ λειτουργικὲς... ἀπορίες. — Ἀρχιμ. Χρυσ. **Χρυσόπουλου**, Σύγχρονοι Θεοῦ. — Ἀλεξ. Μ. **Σταυρόπουλου**, Ἀνθρώπινες σχέσεις. — π. Κ. Ν. **Καλλιανού**, Ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργόγος. — Ἀρχιμ. Ἀντ. **Νικηταρά**, Ἡ εἰρήνη κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες. — Εὐαγ. Π. **Λέκκου**, Προτομὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἱερέως - δασκάλου Παν. Β. Παπαδημητρόπουλου. — **Φς**, Τὸ Βιβλίον. — Ἀρχιμ. Γ. Χ. **Χρυσοστόμου**, Ἅγιος Δημήτριος καὶ Θεσσαλονίκη. — Ἐπίκαιρα. — Νικ. Κ. **Δρατσέλλα**, Ἡ Θ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους. — Νικ. Κ. **Βασιλειάδη**, Ὁ θεσμὸς τοῦ ἐπισκόπου... — Εὐαγγ. Π. **Λέκκου**, Εἰδήσεις - Γεγονότα - Ἐκδόσεις.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ἀθήναι, Ἰασίου 1 — Τηλέφ.
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μαυρογό-
νατος, Ἡπείρου 132 — Πέραμα.

«Ἐπεφάνη ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ»

Ἐνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα καὶ περιεκτικότερα ἀποστολικά ἀναγνώσματα εἶναι ἡ περικοπὴ τῆς πρὸς Τίτον ἐπιστολῆς (β' 11-14 καὶ γ' 4-7), πὺν ἀκούεται τὴν ἡμέρα τῆς ἐορτῆς τῶν Θεοφανείων. Ἡ περικοπὴ αὐτὴ ὑπενθυμίζει, ὅτι μὲ τὴ Θεία Ἐνανθρώπησι φανερώθηκε ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ σώσῃ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Τοῦτο ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴ μέθεξι σὲ ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς μυστικῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἡ ὁποία συνεχίζεται μέσα στὴν Ἐκκλησία, καὶ ἰδίως μὲ τὴ βίωσι τοῦ πασχάλιου γεγονότος, ὅτι ὁ Ἰησοῦς — ὅπως τονίζεται στὸν στίχο β' 14 — «ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσῃται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας καὶ καθάρσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων».

Ἡ Θεία Χάρις εἶναι λοιπὸν ἡ σωστικὴ ἐνέργεια τῆς ἀγάπης τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, εἶναι ἡ θεία δωρεά, πὺν παρέχεται σὲ ὅλους, διότι ὁ Θεὸς θέλει «πάντας σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. β' 4). Ἡ Θεία Χάρις μὲ ποικίλα μέσα καλεῖ τὸν ἄνθρωπο καὶ προσπαθεῖ νὰ ἐγγίσι, νὰ συγκινήσι καὶ νὰ ἀναμοχλεύσι τὴν καρδιά του. Ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἀνταποκρίνεται στὴν κλῆσι αὐτὴ καὶ μὲ τὴν ἐλεύθερη θέλησί του δέχεται τὴ συνεργασία μὲ τὴ Θεία Χάρι, τότε ἐλευθερώνεται ἀπὸ τὴν ἐνοχίαν τῆς ἁμαρτίας, ἀγιάζεται καὶ ἀνακαινίζεται. Ἡ οἰκείωσις τῆς σωτηρίας, τὴν ὁποία προσφέρει ὁ Χριστὸς, γίνεται μέσα στὴν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶναι ταμιούχος τῆς Θείας Χάριτος καὶ κιβωτὸς τῆς σωτηρίας.

Ἡ Θεία Χάρις μὲ τὸν Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὲ τὴ Μυστηριακὴ Ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας μᾶς παιδαγωγεῖ καὶ καθοδηγεῖ, «ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι» (στ. β' 12). Οἱ τρεῖς λέξεις «σωφρόνως», «δικαίως» καὶ «εὐσεβῶς» ἐκφράζουν τὴν πεμπουσία τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς, διότι μᾶς ὑπενθυμίζουν ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἀναγέννησις ἐπιτυγχάνεται μόνον ὅταν στὸν παρόντα αἰῶνα ἐκπληρώνωμε ὅλα τὰ ἀπὸ τὸν θεῖο λόγο προβαλλόμενα καθήκοντα πρὸς τὸν ἑαυτὸν μας («σωφρόνως»), πρὸς τὸν πλησίον («δικαίως») καὶ πρὸς τὸν Θεὸν («εὐσεβῶς»).

Ἡ ἀνακαινισμένη αὐτὴ ζωὴ διαποτίζεται ἀπὸ τὴν ἐσχατολογικὴ προσδοκία, ἀπὸ τὴν ἀναμονὴ τῆς μακαριότητος, πὺν ἐλπίζομε καὶ πὺν συνδέεται μὲ τὴν «ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ» (στ. β' 13). Ἐπομένως ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ δὲν πρέπει νὰ ἐκφυλίζεται σ' ἕνα «σεκουλαρισμὸ» ἢ ἀπλῶς ἐγκοσμιοκρατικὸ ἀκτιβισμὸ. Πρέπει νὰ ἐφαρμόζομε πάντοτε τὸ λειτουργικὸ παράγγελμα «Ἄνω σχώμεν τὰς καρδίας», δηλαδὴ νὰ ἔχωμε «ἀνατεταμένον τὸ ὄμμα τῆς διανοίας ἀγγελιομμήτως πρὸς τὸν Οὐράνιον Δεσπότην» (Γρηγόριος Παλαμάς), «ὥσπερ ἀπὸ γῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναθρώσκοντες» (Θεοφάνης Κεραμεύς).

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΡΙΩΔΙΟΥ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΗΜΕΡΑΝ Ι. ΑΚΟΛΟΥΘΙΩΝ

Β' ΠΡΟΗΓΙΑΣΜΕΝΩΝ

Του Σεβ. Μητροπολίτου Πατρών κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ Δ' ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

15. ΤΑ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΚΑΤΑΚΛΥΣΜΟΝ ΤΗΣ ΒΑΒΕΛ

«Αὐται αἱ γενέσεις τῶν υἱῶν Νῶε... μετὰ τὸν κατακλυσμὸν» (Γεν. ι' 1)

Εἰς πρόσωπα καὶ γεγονότα, μετὰ τὸν ἐπὶ τοῦ Νῶε κατακλυσμὸν, ἀναφέρονται αὐτὰς τὰς ἡμέρας, καὶ χθές καὶ προχθές, τὰ ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς Γενέσεως. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν παροῦσαν ὁμιλίαν θὰ ἐπισημάνωμεν ἕνα σπουδαῖον γεγονὸς ποῦ ἐπακολουθεῖ εἰς τὰς γενεὰς τῶν ἀπογόνων τοῦ Νῶε (τὰς «γενέσεις τῶν υἱῶν Νῶε... μετὰ τὸν κατακλυσμὸν»). Καὶ θὰ ἐξιστορήσωμεν οὕτω τὴν «ἐπαύριον» τοῦ Κατακλυσμοῦ.

1. Τρία σημαντικὰ γεγονότα χαρακτηρίζουν τὴν εὐθύς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν περίοδον. Καὶ εἶναι ταῦτα ἀλληλένδετα. Καὶ διδακτικά.

α) «αἱ φυλαὶ τῶν υἱῶν Νῶε... διεσπάρησαν... ἐπὶ τῆς γῆς» (Γεν. ι' 32). Ἡ εὐθύγραμμος δὲ αὐτῆ, ἐξ ἑνὸς γένους, καταγωγῆ τῶν ἀνθρώπων, ἔχει ἐν συνεχείᾳ καὶ τὴν πλαγίαν αὐτῆς διάστασιν «κατὰ ἔθνη αὐτῶν» (αὐτόθι).

β) Διατηρεῖται ἐν τούτοις, ὡς αἰσθητὴ ἐνότης μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους φυλῶν καὶ «ἔθνῶν», ἡ ἐνιαία γλῶσσα ἐπικοινωνίας· «καὶ ἦν πᾶσα ἡ γῆ χεῖλος ἓν, καὶ φωνὴ μία πᾶσι» (ια' 1).

γ) Τὴν ἐνότητα ὅμως αὐτὴν ἤλθε νὰ διασπάσῃ ἡ οἰκοδόμησις τοῦ πύργου τῆς «Βαβέλ» καὶ αἱ συνέπειά της. «Καὶ εἶπεν ἄνθρωπος τῷ πλησίον αὐτοῦ... δεῦτε οἰκοδομήσωμεν ἑαυτοῖς πόλιν καὶ πύργον, οὗ ἡ κεφαλὴ ἔσται ἕως τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ποιήσωμεν ἑαυτοῖς ὄνομα πρὸ τοῦ διασπαρῆναι ἡμᾶς ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς» (ια' 4).

2. Θὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὸ τελευταῖον. Οἱ ἄνθρωποι ὑψωναν τὸν πύργον· καὶ παραλλήλως ὑψωναν τὸ ἀνάστημά των ἐναντι τοῦ Θεοῦ. Νέα αὐτῆ ὄψις τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος. Ἐθεώρησαν, οἱ ἀπώτεροι αὐτοὶ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας, ὅτι θὰ μπορούσαν νὰ ὑψωθοῦν καὶ νὰ φθάσουν μέχρι τοῦ οὐρανοῦ, ὡς ἄλλοι θεοὶ ἐπὶ τῆς γῆς, χειραφετημένοι ἀπὸ τοῦ Ὑψίστου. Καὶ αἱ συνέπειαι τῆς θρασυτήτος αὐτῆς δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπέλθουν. Δὲν ἠνέχθη ὁ Θεὸς τὸ τόλμημα. Καὶ τοὺς διέσπασε. Τοὺς διεσκόρπισε. Καὶ ἐματαίωσε

τὰς προθέσεις τῶν ἰταμῶν ἀνθρώπων.

Ἡ Ἁγία Τριάς — ὁ Πατὴρ, ὁ Υἱὸς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα — ἐξέφερον τὴν καταδίκην τῆς ἀποστασίας ἐκείνης: «Δεῦτε καὶ καταβάντες συγχέωμεν αὐτῶν τὴν γλῶσσαν, ἵνα μὴ ἀκούσωσιν ἕκαστος τὴν φωνὴν τοῦ πλησίον. Καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς Κύριος ἐκεῖθεν ἐπὶ πρόσωπον πάσης τῆς γῆς· καὶ ἐπαύσαντο οἰκοδομοῦντες τὴν πόλιν καὶ τὸν πύργον. Διὰ τοῦτο ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτῆς σύγχυσις (Βαβέλ)» (ια' 7-9).

3. Ἡ βαρύτης τοῦ σφάλματος, εἰς τὴν προκειμένην ἐνέργειαν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔγκειται εἰς τὴν οἰκοδόμησιν τῆς πόλεως καὶ τοῦ πύργου, καθ' ἑαυτὴν. Ὅταν πληθύνωνται οἱ ἄνθρωποι, καὶ πόλεις θὰ κτισθοῦν, καὶ διασπορὰ θὰ γίνῃ εἰς ἄλλας πόλεις καὶ χώρας, καὶ γλωσσικὴ ἐξέλιξις καὶ πολυμορφία θὰ υπάρξῃ.

Ἄλλὰ ἐκεῖ, εἰς τὴν Βαβέλ, δὲν ἐπρόκειτο περὶ τῆς φυσιολογικῆς ἀναπτύξεως καὶ ἐξελίξεως τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας. Τὰ κίνητρα ἦσαν ἄλλα. Ἠθέλησαν νὰ ἐναντιωθοῦν οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν θεόν. Καὶ νὰ ἀναμετρηθοῦν μετ' αὐτόν! Αὐτὴ δὲ ἡ σατανικὴ πάλιν διάθεσις ἐκίνησε τοὺς ἀνθρώπους νὰ στηριχθοῦν εἰς τὸν ἑαυτὸν τους καὶ στὴς δυνάμεις τους· καὶ νὰ ἀγνοήσουν τὸν Θεόν!

Εἶναι ὅμως ἀντίθετον πρὸς αὐτὴν τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου νὰ ἀγνοῇ τὸν Θεόν. Μέσα εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὴν συνείδησιν τῶν ἀνθρώπων ὑπάρχει ἡ ἀναζητήσις τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ αἴσθησις τῆς ἐξαρτήσεως τῆς ζωῆς μας ἀπὸ αὐτόν. Ἀκόμη καὶ «ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα... ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου (τοῦ Θεοῦ) γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν» (Ρωμ. β' 14-15).

Διὰ τοῦτο ἀποτελεῖ διαστροφήν ἢ διαβολικὴν τάσις ἀγνοήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ νόμου Του. Ἐν τούτοις, ἀφ' ὅτου «ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον», ὅλοι οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τὰς θείας ἐντολάς ἔχουν ἐκδηλον ἢ λανθάνουσαν τὴν τάσιν τῆς ἀνταρσίας κατὰ τοῦ Θεοῦ.

Καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐπακολουθεῖ σύγχυσις (Βαβέλ) μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰς τὸ στενωπτερον καὶ εἰς τὸ εὐρύτερον κοινωνικὸν περιβάλλον (διεθνῶς, κοινωνικῶς, ἐνδοοικογενειακῶς).

Ὅμιλοῦμεν περὶ εἰρήνης. Καὶ περὶ κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Εἶναι ὅμως ἀνάγκη νὰ κατανοήσω-

μεν ὅτι αὐτὰ δὲν ἐπιτυγχάνονται κατὰ παραγγελίαν. Ματαιοπονοῦν οἱ ὄραματισταὶ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς δικαιοσύνης χωρὶς Θεόν.

Μόνον ἡ ἐναρμόνισις καὶ προσαρμογὴ τῆς ζωῆς μας πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ προάγει τὴν ἐνότητα καὶ τὴν εὐημερίαν ἀτόμων, κοινωνικῶν ομάδων καὶ λαῶν. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι, ἀνεπιφυλάκτως, ὅλοι καὶ ὅλα πρέπει νὰ κινοῦνται «ἐν Χριστῷ». Καὶ νὰ εἶναι δι' ἡμᾶς «τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός».

16. ΠΑΡΑΣΥΡΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΜΗ

*«Σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ»
(Παροιμ. ιδ' 16)*

Μεταξὺ τῶν θεοπνεύστων «παροιμιῶν» τοῦ σοφοῦ Σολομῶντος, πού ἠκούσαμεν σήμερον, εἶναι ἐξαιρετικὰ πολύτιμος, πρωτίστως διὰ τοὺς νέους, ἢ ἐπὶ κεφαλῆς παρατήρησις καὶ συμβουλὴ· «σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ», ὅπως μάλιστα συμπληρώνεται μετὰ τὴν ἀντίθετον διαπίστωσιν· «ὁ δὲ ἄφρων, ἐαυτῷ πεποιθὼς, μίγνυται ἀνόμω». Ὁ σοφὸς δηλ. καὶ μυαλωμένος ἄνθρωπος, ἐπειδὴ φοβεῖται τὰς παγίδας, ἀποφεύγει τὰς ἀφορμὰς τοῦ κακοῦ καὶ ἀπομακρύνεται, ἐνῶ ὁ ἀσύνετος, ἐπειδὴ ἔχει ὑπέροτρον αὐτοπεποίθησιν, ἔρχεται εἰς ἀφοβὸν ἐπικοινωνίαν καὶ συναναστροφὴν μετὰ τοὺς ἀθετοῦντας τὸν θεῖον νόμον, καὶ παρασύρεται ἀπὸ αὐτοὺς εἰς τὸ κακόν.

1. Εἶχε διατυπώσει καὶ ἄλλην ἀντίστοιχον συμβουλὴν πρὸς τοὺς νέους ὁ σοφὸς παροιμιαστής, λέγων· «υἱέ, μὴ παραρρυῆς, τήρησον δὲ ἐμὴν βουλήν καὶ ἔννοιαν» (Παροιμ. γ' 21).

Μὲ πολλὴν τρυφερότητα καὶ πατρικὴν στοργήν, ἀπευθυνόμενος στὰ παιδιὰ (αὐτὴν ἐκφράζει ἡ προσφώνησις «υἱέ», παιδί μου) ἔδειξε πόσης προσοχῆς καὶ ἐνδιαφέροντος ἀξιώνει τὴν νεότητα ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔχουν τόσην ἀνάγκην τὰ νιάτα αὐτῆς τῆς προσοχῆς καὶ τῆς στοργῆς μας.

Εἶναι θεμελιακὴ ἡλικία ἡ νεότης. Ἐπὶ ποίων λοιπὸν θεμελιῶν θὰ στηρίξῃ τὸ μέλλον της; Ὅχι δὲ μόνον τὸ δικό της μέλλον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης κοινωνίας τὸ μέλλον βασίζεται στὴν νεολαία, στὰ νιάτα. Καὶ διὰ τοῦτο κρούεται ὁ κῶδων τοῦ κινδύνου· «μὴ παραρρυῆς». Παιδί μου, μὴ σε παρασύρῃ τὸ ρεῦμα. Παιδιά, ρεύματα ἀπειλητικὰ, καταλυτικὰ, ὑψώνονται μπροστά σας. Τὸ ρεῦμα τῆς ἀπιστίας —εἰς τὸν ἰδεολογικὸν τομέα—, ὁ ὑλισμὸς, ἡ θρησκευτικὴ ἀδιαφορία, διάφορες ἀνατρεπτικὲς θεωρίαι καὶ κινήσεις θὰ προσπαθήσουν νὰ σᾶς πλησιάσουν, «τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν». Γιὰ νὰ σᾶς κἀνουν ὄπαδούς των. «Περιάγουσι τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν ποιῆσαι ἓνα προσήλυτον». Κινητοποιοῦνται, γυρίζουν γῆν καὶ θάλασσαν νὰ ψαρέψουν ὄπαδούς. Καὶ ὅταν τὸ

ἐπιτύχουν, προσπαθοῦν νὰ κἀνουν τὸν νεοφώτιστον ὁμοιδεάτην φανατικώτερον ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν των· Τὸν κἀνουν —εἶπεν ὁ Χριστός— «υἱὸν γεέννης διπλότερον» (Ματθ. κγ' 15).

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὸν ἠθικὸν τομέα. Τάσεις ἀσυνδοσίας· ρεύματα ἀχαλινωσίας· πειρασμοὶ τῆς νεότητος· ἀπαιτήσεις προώρου χειραφετήσεως· ἐκδηλώσεις ἐξαλλοσύνης, προκαλοῦν, δελεάζουν, παρασύρουν τὰ νιάτα, μετὰ σύνθημα καὶ ἔμβλημα τὴν φυγὴν ἀπὸ τοῦ «κατεστημένου»!

Εἶναι ἡ ἀναβίωσις τοῦ «ἀσώτου υἱοῦ», τῆς γνωστῆς παραβολῆς τοῦ Χριστοῦ, πού «ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν (διὰ νὰ εἶναι ἀνεξέλεγκτος) καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ ζῶν ἀσώτως» (Λουκ. ιε' 13). Ἄλλὰ μὴ λησμονοῦμεν ὅτι κατήντησεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀθλιότητα, ὑλικὴν καὶ ἠθικὴν... (βλ. Λουκ. ιε' 14-16).

2. Πῶς θὰ προφυλαχθῇ ὁ νέος καὶ ἡ νέα —καὶ κάθε ἄνθρωπος— ἀπὸ τὰ κύματα καὶ τὰ ρεύματα αὐτά;

«Σοφὸς φοβηθεὶς ἐξέκλινεν ἀπὸ κακοῦ», εἶπεν ὁ θεόπνευστος Σολομῶν.

«Φεῦγε καὶ σώζου», λέγει ἡ σοφία τῶν Πατέρων. «Φθειροῦσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί», εἶπεν ἡ κλασσικὴ σοφία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, καὶ τὸ ἐπανελάβε ἐπικυρωτικῶς ὁ θεόπνευστος λόγος τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Α' Κορ. ιε' 33).

Ἀποστασιοποιήσεις λοιπὸν ἀπὸ τὰς ἠθικὰς παγίδας καὶ τοὺς παγιδευτὰς. Διὰ νὰ «μὴ παραρρυῆς». Νὰ μὴ παρασυρθῆς.

Καὶ διὰ νὰ ὑπάρχει μεγαλύτερα καὶ βεβαιότερα κατοχύρωσις τῆς ἀκεραιότητος τῆς ἠθικῆς προσωπικότητος, ἰδοὺ καὶ τὸ θετικὸν ὄπλον, προσθέτει ὁ θεόπνευστος λόγος τῆς «ἄνωθεν σοφίας»· «τήρησον ἐμὴν βουλήν καὶ ἔννοιαν» (Παροιμ. γ' 21). «Βουλήν λέγει τὴν περὶ τὰ πρακτέα κίνησιν ἔννοιαν τὴν περὶ τὰ θεωρητικά», ἐξηγεῖ ὁ ἱερός ἐρμηνευτής.

Ἀπαιτεῖται, ἐπομένως, ἀφ' ἐνὸς μὲν ὀρθὴ πίστις, πεποιθήσεις ὑγιεῖς, χριστιανικαὶ ἐν γένει ἀρχαί· ἀφ' ἑτέρου δὲ καλλιέργεια χαρακτήρος καὶ ἤθους χρηστοῦ, τ.ε. συμφώνου πρὸς τὸν ἠθικὸν νόμον τοῦ Θεοῦ.

Ἐπικυρώνει ταῦτα, εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, ὁ Κύριος λέγων· «Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιώσω αὐτὸν ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ἐθεμελίωσε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν... καὶ οὐκ ἔπεσε» (Ματθ. ζ' 24-25).

Καὶ διὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου προσθέτει· «διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραρρυῶμεν» (Ἐβρ. β' 1).

Μὲ τοιαύτας βάσεις καὶ θεμέλια οἰκοδομεῖται τὸ εὐτυχὲς καὶ αἴσιον μέλλον τῶν συντεῶν καὶ φρονίμων ἀνθρώπων.

ΑΠΟ ΤΑ ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΜΑΤΑ ΕΝΟΣ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ*

Του Σεβ. Μητροπολίτου Γόρτυνος και Μεγαλοπόλεως κ. ΘΕΟΦΙΛΟΥ

5. ΜΕ ΒΟΗΘΟ ΚΑΙ ΕΝΑΝ ΕΙΔΙΚΟ

Στη συνέχεια του προηγούμενου κεφαλαίου. Έξα-σφαλίζοντας την δυνατότητα να παρακολουθούμε από κοντά τα παιδιά όπως κάτι μέρα με τη μέρα διαφοροποιείται μέσα τους, ακόμα και έξωτερικά, θα έχουμε ήδη ξυπνήσει και θα έχουμε συλλάβει την αλήθεια του προβλήματος, και θα θελήσουμε ν' ασχοληθούμε συστηματικά με την ανατροφή των παιδιών μας. Τότε θα φανεί καθαρά και η ανάγκη της γνώμης κάποιου ειδικού. Γιατί και τότε, όταν θα πάρουμε στα σοβαρά την άποσολή μας σαν γονείς, θα υπάρξουν, θα υπάρχουν και τότε προβλήματα. Τότε μένοντας κοντά τους θα ξυπνήσουμε περισσότερα. Θα παρακολουθούμε το μυστήριο από κοντά και περισσότερα θα προβληματιζώμεθα και θα άνησχοῦμε. Όσα περισσότερα θα μαθαίνουμε για τη φύση τους, τόσο περισσότερα κι άσφαλέστερα και τελειότερα θα μετράμε το βάθος του μυστηρίου του παιδιού. Θα έχει εφαρμογή και στην μελέτη και στην γνώση μας, για τη φύση του παιδιού, που ισχύει για την έπιστήμη και τη γνώση γενικά. «Όσο έκτείνεται το πεδίο της γνώσεως, τόσο έπεκτείνεται το πεδίο της άγνωσίας». Χωρίς αυτό να σημαίνει πως δέν θα είναι για μās τόσο καλλίτερα, όσα περισσότερα θα μαθαίνουμε για τη φύση του παιδιού. Βεβαίως σύμφωνα με αυτό τον κανόνα μπαίνοντας βαθειά μέσα στη φύση του αυτή, τόσο θα πληθαίνουν τα άνεξερεύνητα. Θα έχουν όμως αύξηθει και οι γνώσεις μας γι' αυτό τον άβατο σε πολλά σημεία κόσμου.

Στο σημείο αυτό όμως θα φανεί και η ανάγκη της βοήθειάς από κάποιον ειδικό. Κάτι σαν πνευματικός, στον όποιο καταφεύγουν οι χριστιανοί διαλέγοντας τον κατάλληλο, όχι μόνο μετανοημένοι για να έξομολογηθούν τις άμαρτίες τους, αλλά και προβληματιζόμενοι κάπου, και ζητώντας συμβουλή και καθοδήγηση σ' ένα κρίσιμο σταθμό της ζωής τους, που ή μόνη ή δική τους ξερή λογική, ή πείρα τους και ή κρίση τους, κρίνουν ότι δέν φτάνει. Θα είναι μια μοναδική στιγμή μιας εύλογημένης έποχής, που γρήγορα θα φανεί και που οι συνετοί θα καταφεύγουν όπως οι χριστιανοί στον πνευματικό. Θα ψάχνουν και θα βρίσκουν και θα καταφεύγουν σε κάποιον καθιερωμένο ειδικό, και θα ζητούν την ειδική γνώση του, για κάποιο πρόβλημα που συναντούν κατά την σωστή καθοδήγηση που θέλουν να κάνουν στα παιδιά τους. Υπάρχουν και σήμερα αρκετοί καλοί παιδαγωγοί και γονείς σωστοί, που συνεργάζονται στην ύψιστη αυτή άποσολή τους, που έχουν έπωμισθει με την ανατροφή, με την διάπλαση και την σωστή καθοδήγηση των

παιδιών τους, που φέρανε με συνεργασία και του Θεού στον κόσμο.

Τί πιό φυσικό, και όλοι οι δάσκαλοι να είναι οι κατάλληλοι, κι αυτοί με τους όποιους θα συνεργάζονται οι γονείς, οι πρώτοι για να γνωρίζουν αυτά που παρατηρούν στο σπίτι, στα χέρια τους, και οι δεύτεροι αυτά που συναντούν σαν δάσκαλοι στα παιδιά τους, όταν κάθονται στο θρανίο, όταν παίζουν στην αυλή, όταν συμπεριφέρονται κατά τρόπο σ' αυτούς άνεξήγητο. Υπάρχουν αρκετοί τέτοιοι δάσκαλοι και σήμερα κυρίως χριστιανοί. Όπως μερικοί ειδικά κατηρισμένοι πνευματικά, ποιμένες, έφημέριοι. Που θεωρούν κι αυτό ως άποσολή τους και πέρα από την θεία φώτιση και τη Θεία Χάρη, κάτω από την όποια κινούνται όσοι είναι ουσιαστικά άφοσιωμένοι, αποκοῦν με την μελέτη τους και την αγάπη τους προς το παιδί στην άποσολή τους, και την ειδική γνώση.

Ξέρω μερικούς τέτοιους ποιμένες με τέτοιο ζήλο προς την άποσολή τους και τέτοια αγάπη προς το παιδί, που κάνουν κυριολεκτικά θαύματα. Και θα είναι άσφαλώς και άλλοι πολλοί περισσότεροι τους όποιους δέν γνωρίζω. Που υπάρχουν όμως παντού άγνωστοι και δάσκαλοι και ποιμένες και πνευματικοί, που όμως πρέπει να ψάξουμε να τους βρούμε, να τους ανακαλύψουμε. Που όμως κι αυτό για να γίνει πρέπει να μās άπασχολήσει ειδικά και καινά για την σημερινή κοινωνία.

Πρώτη λοιπόν συνεργασία του δασκάλου με την μητέρα και δεύτερη, ίσης και μεγαλύτερης σημασίας, συνεργασία με τον Θεό Πατέρα. Όσο κι αν φαίνεται για τους πολλούς παράδοξο και άξιο άπορίας, υπάρχει θέση συνεργασίας γονέων και Θεού. Μ' ένα Θεό συνδημιουργό με την συμμετοχή του όποιου φέρνει στο κόσμο ένα, δύο, τρία παιδιά. Και μάλιστα μια συνεργασία με τα καινά έρωτήματα με την φυσική ανθρώπινη δική μας συνομιλία. Με την προσευχή μας. Θα κάνουμε με αυτή την συνομιλία μας τα καινά έρωτήματά μας, θα εκφράσουμε τις άπορίες μας γονατισμένοι. Κι αν πρόκειται για σωστή έπικοινωνία, αν υπάρχει πίστη πως υπάρχει άπάντηση θεία για το πρόβλημά μας, υπάρχει τότε τρόπος και άπάντηση να δοθεί και ή άπορία να λυθεί.

Έλεγε σοφός χριστιανός φιλόσοφος και παιδαγωγός, Καθηγητής άλλοτε του Πανεπιστημίου της Βουδαπέστης, ό περίφημος από τα καθοδηγητικά για τους νέους βιβλία του, ό Τόθ: «Μια θερμή και ουσιαστική έπαφή με τον σοφό Θεό και Πατέρα, Θεό των φώτων και της αγάπης, σε καθιστά σοφότερο και πλουσιότερο σε δύναμη θεία και σε αγάπη άληθινή». Θα μās φωτίσει και στον τρόπο με τον όποιο θα άντιδράσουμε σε μια κρίσιμη στιγμή, και θα είναι ό

* Συνέχεια εκ της σελ. 365 του υπ' άρ. 18/1992 τεύχους.

φωτισμός μας απάντηση στο ερώτημά μας και στην απορία μας.

Πόσο φτωχοί κι αγράμματοι χριστιανοί είμαστε, φαίνεται αυτό συχνά. Και από την ποιότητα της προσευχής μας, της συνομιλίας μας με τον Θεό και Πατέρα τον δικόν μας και των παιδιών μας, τον συνδημιουργό και Πατέρα. Πόσο σπάνια στα τέτοια προβλήματα καταφεύγουμε στον πνευματικό. Και πόσο γνωρίζουμε, πέρα από την εξομολόγηση των αμαρτιών μας νύ ρωτάμε τον καλό δάσκαλο και τον πνευματικό. Πού τόν άναζητάμε και τι κάνουμε για νά τον βρούμε! Μακάρι νά ήταν έτοιμοι και ικανοί δάσκαλοι και πνευματικοί και νά ψάχναν εκείνοι νά μās βρουν. Δέν φτάσαμε άκόμα όμως εκεί. Ν' άκούγεται συχνά σ' όλα τα σημεία της όρθόδοξης έλληνικής περιοχής όπου έλληνες όρθόδοξοι χριστιανοί, έξομολογήσεις, έπικοινωνίες, έπαφής χριστιανών δασκάλων και πνευματικών, όχι μόνο άμαρτωλών πού ζητούν καθαρή συνείδηση, αλλά και γονέων άνησυχων με τον καλό πνευματικό, και συζητήσεις και έρωτήσεις των πρώτων μετά των δευτέρων.

— Δάσκαλε πατέρα, όλο έκρηξις έχομε μ' αυτό τó παιδί. Έπανάσταση σωστή κάνει για ν' άποκτήσει αυτό πού θέλει, πού τού άρέσει και πού δέν είναι κι άπαραίτητο για την ιδιότητά του τη μαθητική.

— Κι αυτό πού ζητεί και επιμένει τó πετυχαίνει;

— Συνήθως ναι. Τό συνηθίσαμε όσο ήταν μικρό, τού κάναμε τó χατήρι για νά μην τó στενοχωρούμε, και τώρα πώς γυρίζουν πίσω, πώς νά τιθασεύσωμε αυτό τó όρμητικό ποτάμι. Πριν δύο — τρία χρόνια, όταν έκανε την έμφάνισή του, δέν μās είχε άνησυχίσει. Φαινόταν ένα χαρούμενο γάργαρο ρυάκι.

— Και νά πού έγινε όρμητικό ποτάμι. Τό ρυάκι άν δέν γυρίζει πίσω, άν δέν σταματάει, άν δέν άναχατίζεται, όμως μπορούσε ν' αλλάξει πορεία. Έχεις άργήσει πολύ. Πέντε χρονών είναι;

Έχετε άργήσει έξι χρόνια την προσευχή σας και οί δύο γονείς. Έπρεπε νά την είχατε άρχίσει ένα χρόνο, έννια μήνες γρηγορότερα. Με την προσευχή στη ζωή της μάνας στίς συγκινήσεις της, με τίς διάφορες δραστηριότητές της και με τίς σχέσεις της άκόμα. Γιατί έννια μήνες προτού νά γεννηθεί, από τη στιγμή της συλλήψεως του δέχεται την επίδρασή σας. Προσεύχεστε, προσεύχεται. Κάνετε καταχρήσεις, επιδρούν και σ' αυτό κι αυτές, νευριάζεστε, στενοχωρείστε, διαπληκτίζεστε, μεταδίδεται και σ' αυτό ή νευρική σας, ή στενοχώρια σας, ή κατάχρησή σας στο άλκοόλ, σέ τροφές άθυγιεινές, σέ σκέψεις και πράξεις χωρίς λογική και ήθική.

— Και τώρα τί γίνεται;

— Τώρα άπομένει ή καλή παρουσία σας ή όποία πάντα συγκινεί τά παιδιά, και ή θερμή σας προσευχή. Τό πάθημά σας νά γίνει μάθημα. Άποκτήσατε, έστω άργά, γνώση για μιá καλή συμπεριφορά δική σας και

για μετάδοση της άγωνίας σας όπου νά βρεθείτε στον κύκλο σας. Και για τó μελλοντικό σας παιδί.

— Υπάρχει και ή σχέση τού ίδιου τού παιδιού με τον πνευματικό. Πού έσείς οί γονείς θά προκαλέσετε ή πού έμείς θά επιδιώξωμε νά βρούμε τó παιδί.

— Οί γονείς μου, πάτερ, δέν με καταλαβαίνουν, ζούνε στη δική τους έποχή.

— Μήπως δέν σ' άγαπάνε;

— Όπωσδήποτε με άγαπάνε και άγωνιούν για μένα. Όμως τί νά τó κάνω, με πνίγουν μ' αυτή την άγωνία τους. Με καταπιέζουν. Με θέλουν διαφορετικό από τούς άλλους συνομήλικούς μου. Ξέρετε, πάτερ, είμαστε πολλά παιδιά πού βρισκόμαστε στην ίδια δυσάρεστη θέση με την άγωνία τους.

— Γιατί κατά τη γνώμη σας άγωνιούν; Θέλουν νά σās βασανίζουν; Δέν τó βλέπετε πώς άνησυχούν;

— Σέ σημείο όμως πού νά μās κουράζουνε;

— Πρέπει νά τούς δικαιολογείτε, άφού τó βλέπετε ότι τó κάνουν από την άγάπη τους. Κι έπειτα μην σās διαφεύγει πώς κι έσείς σ' αυτά πού ενεργείτε και με τόν τρόπο πού συμπεριφέρεστε, δείχνετε καθαρά πώς είστε πολύ σίγουροι για τόν έαυτό σας. Κι αυτοί έχουν κάποια πείρα. Βλέπουν τó άσυγκράτητο και τó τραβηγμένο σέ σās καμιά φορά. Όχι πώς πάτε για τόν γκρεμό. Θέλουν όμως για σās, θέλομε όλοι, έναν καλλίτερο κόσμο. Δικαιολογείτε τους λοιπόν κι αυτούς για την ύπερβολή τους έστω. Βλέπουνε τόσα κάθε μέρα στους κάποιους συνομήλικούς σας και σέ κάποιους μεγαλύτερους από σās. Τέτοια φαινόμενα παρατηρούσαμε και σ' αυτούς τούς τραγικούς νέους τού σήμερα, τότε πού ήταν σαν και σās.

Τέτοιοι διάλογοι κάτι αφήνουν στίς καρδιές των παιδιών μας τότε πού δέν τά προλάβαμε και μεγαλώσανε με όδηγο τά ένστικτά τους, τίς άδυναμίες τους και τη δική μας όλιγορία.

Άπό τίς εκδόσεις της Άποστολικής Διακονίας

ΜΗΝΑΙΑ

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ, ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, ΜΑΡΤΙΟΥ,
ΑΠΡΙΛΙΟΥ και ΜΑΪΟΥ

σέ μικρό σχήμα (17X24 έκατοστά), δίχρομη έκτύπωση, χρυσόδετη βιβλιοδεσία, εύανάγνωστα στοιχεία. Έτοιμάζονται τά έπόμενα Μηνιαία.

* * *

Άρχιμ. Συμεών Κούτσα

ΑΔΑΜΙΑΙΟΣ ΘΡΗΝΟΣ

(Ο Μέγας Κανών Άνδρέου τού Κρήτης)

Είσαγωγή — Κείμενο — Μετάφραση — Σχόλια

Μιά γλαφυρή μετάφραση, με σχόλια έρμηνευτικού και ήθικου περιεχομένου. Άπαραίτητο βοήθημα για όλη την περίοδο της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Έκδοση Β'.

1. ΠΑΛΑΙΟ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν ἰδρυσή της, ἦλθε, κατ' ἀρχήν, σὲ κατὰ μέτωπον σύγκρουση μὲ τὴν πρωτόγονη θρησκευτικότητα καὶ εἰδικότερα μὲ τὶς βασικῆς μορφῆς της: τὸν ἀνιμισμὸ, τὴ μαγεία καὶ γενικὰ τὴν εἰδωλολατρία. Οἱ αἱματηροὶ διωγμοὶ τῶν πρώτων αἰώνων, ποὺ κόστισαν στὴν Ἐκκλησία ἑκατομμύρια Μάρτυρες, δὲν ἦταν παρὰ ἀποτέλεσμα τῆς φοβερῆς αὐτῆς ἀναμέτρησης τοῦ Χριστιανισμοῦ μὲ τὸν πρωτογονισμό καὶ τὴν εἰδωλολατρία.

Ὡστόσο, καὶ μετὰ τὸ πέρας τῶν μεγάλων Διωγμῶν, ἡ Ἐκκλησία, κατὰ τὴν ἐπέκτασή της στὶς ἀγροτικῆς περιοχῆς τῆς Δ. Εὐρώπης, τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς, συνήνησε σθεναρῆ ἀντίσταση, ἐκ μέρους τῶν κατοίκων τῶν περιοχῶν αὐτῶν, οἱ ὅποιοι δὲ δέχθηκαν νὰ ἐγκαταλείψουν τὶς μορφῆς τῆς πρωτόγονης θρησκευτικότητας, ἰδίως τὴ Μαγεία, καὶ νὰ ἀσπασθοῦν τὴ «νέα θρησκεία», τὸ Χριστιανισμό.

Μπροστά σὸ φαινόμενο αὐτό, ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἀντέδρασε δυναμικὰ καὶ ἐπεδίωξε νὰ ἀντιμετωπίσει τὴν πρωτόγονη θρησκευτικότητα μὲ τὴ βία: στὴν πυρὰ τῆς Ἱερῆς Ἐξέτασης ἔρριχνε ὅλους τοὺς μάγους καὶ τὶς μάγισσες καὶ ὅποιον δὲν παραδεχόταν τὴ νέα πίστη ἢ ἀμφισβητοῦσε τὴν αὐθεντία τῆς Ρώμης¹. Ἡ Ἀνατολικὴ ὅμως Ἐκκλησία τήρησε διαφορετικὴ στάση, μπροστὰ στὴν πρωτόγονη θρησκευτικότητα. Ὅταν ἐπιγράθησε ὀριστικὰ στοὺς ἀγροτογεωργικοὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Μεσογείου, ἀφενὸς **προσέλαβε καὶ ἀφομοίωσε** πολλὰ ἀπὸ τὶς ἀξίες καὶ τὶς δομὲς τῆς ἀγροτογεωργικῆς κοινωνίας καὶ ἀφετέρου, προσπάθησε νὰ **ξερριζώσῃ** τὴ νοοτροπία καὶ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς πρωτόγονης θρησκευτικότητας **διὰ τῆς πειθοῦς**.

Ἡ ἀφομοίωση αὐτὴ τῶν ἀξιῶν καὶ τῶν δομῶν τῆς ἀγροτογεωργικῆς κοινωνίας, ὡς ἓνα σημεῖο, ἦταν μιὰ ἀναγκαῖα ὅσο καὶ ἀνώδυνη προσαρμογὴ τῆς Ἐκκλησίας σὸ γεωγραφικὸ χῶρο καὶ τὴν κοινωνικο-οικονομικὴ ὀργάνωση τῶν ἀνθρώπων τῆς συγκεκριμένης ἐκείνης ἱστορικῆς ἐποχῆς. Ἀπὸ τὸ ἄλλο ὅμως μέρος, ἡ ἀφομοίωση αὐτὴ ἀπετέλεσε μιὰ μόνιμη αἰτία γιὰ ἐπιβίωση πολλῶν στοιχείων τῆς πρωτόγονης θρησκευτικότητας στὶς συνειδήσεις καὶ τὴν εὐλάβεια τῶν χριστιανῶν. Καὶ ὅσο μὲν ἐπικρατοῦσαν οἱ ἀξίες καὶ οἱ δομὲς τῆς ἀγροτογεωργικῆς κοινωνίας (= παραδοσιακὴ κοινωνία), ἡ ἐπιβίωση τῶν στοιχείων αὐτῶν στὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν δὲ γινόταν ἀντιληπτή. Στὴ σύγχρονη ὅμως ἐποχῇ, κατὰ τὴν ὁποία στὴ Χώρα μας, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλο σχεδὸν τὸν κόσμον, ἐπικρατοῦν οἱ ἀξίες καὶ οἱ δομὲς τῆς ἀστικῆς καὶ βιομηχανικῆς κοινωνίας, ἡ ἐπιβίωση στοιχείων τῆς πρωτόγονης θρη-

σκευτικότητας, ἀφενὸς μὲν γίνεται ἀμέσως ἀντιληπτὴ καὶ ἀφετέρου προκαλεῖ προβλήματα σὸ ποιμαντικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐξάλλου, στὴ σύγχρονη ἐποχῇ παρατηρεῖται μιὰ τάση ἐπιστροφῆς τῶν ἀνθρώπων στὸν πρωτογονισμό. Βασικῆς ἐκδηλώσεις τῆς πρωτόγονης κοινωνίας, ὅπως εἶναι π.χ. ἡ μαγεία, οἱ προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίες, ἡ ἀστρολογία, ἡ θεοποίηση τῆς σεξουαλικότητας, ἡ βία, τὸ ἐγκλημα κ.λπ., παρουσιάζουν σήμερα μιὰ θεαματικὴ ἔξαρση. Ἡ μόνη δύναμη ποὺ μπορεῖ νὰ ἀντισταθεῖ στὸν παλιμβαβαρισμὸ τῆς σύγχρονης ἀνθρωπότητας εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ μόνη *ἄξια καὶ «λογικὴ λατρεία»* (Ρωμ. ιβ' 1, Α' Πέτρ. β' 2) γιὰ τὸν ἄνθρωπον, *«ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ»* (Ἰωάν. ιδ' 6). Ἡ Ἐκκλησία, μάλιστα, ποὺ κλήση της ἔχει τὴ συνέχιση τοῦ λόγου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κυρίου, πρέπει νὰ εἶναι ἰδιαίτερα εὐαίσθητη μπροστὰ στὴν ἐπανεμφάνιση τοῦ πρωτογονισμοῦ σὸ προσκηνίον τῆς ἱστορίας.

Μιὰ ἀπὸ τὶς ἀμεσες προτεραιότητες τῆς προσπάθειας αὐτῆς πρέπει νὰ εἶναι ἡ **εὐαίσθητοποίηση** τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ὀρθόδοξοι Κληρικοί, οἱ Ἱεροκήρυκες, οἱ Ἐφημέριοι, οἱ Ἐξομολόγοι καὶ ὅλοι ὅσοι διακονοῦν σὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας (λειτουργικό, κηρυκτικό, κατηχητικό), πρέπει νὰ κατανοήσουν τὴ σημασία τῆς προσπάθειας καὶ νὰ βοηθηθοῦν γιὰ νὰ συμμετάσχουν σ' αὐτὴ. Διότι, τὰ στελέχη αὐτὰ τῆς Ἐκκλησίας ἔρχονται σὲ ἀμεση ἐπαφὴ μὲ τὸ πλήρωμα καὶ ἰδίως μὲ τοὺς ἀπλοῦς (ἢ ἀπλοϊκοὺς) χριστιανούς, οἱ ὅποιοι, λόγῳ ἐλλείψεως μορφώσεως, διατηροῦν συνήθως παγανιστικῆς θρησκευτικῆς δοξασίες καὶ συνήθειες καὶ δημιουργοῦν δυστυχῶς τὸ κλίμα καὶ τὴν ἀτμόσφαιρα στὶς ἐκδηλώσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς.

Πρέπει, ἐξάλλου, νὰ σημειωθεῖ, ὅτι, ἐὰν στὴ ζωὴ ὀρισμένων χριστιανῶν διατηροῦνται στοιχεῖα τῆς πρωτόγονης θρησκευτικότητας, αὐτὸ ὀφείλεται καὶ σὸ γεγονός, ὅτι οἱ λειτουργοὶ τῆς Ἐκκλησίας δὲν προσπάθησαν ἐγκαίρως, ἀφενὸς νὰ ξερριζώσουν τὰ στοιχεῖα αὐτὰ καὶ ἀφετέρου νὰ «κεντρίσουν» τὶς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν μὲ τὸ λόγο τῆς ἀλήθειας τοῦ Χριστοῦ, ὥστε ἀπὸ *«ἀγριέλαιες»* νὰ γίνουν *«καλλιέλαιες»* (Ρωμ. ια' 23-24).

Ἀναφεροθήκαμε, πρὸ πάνω, στὴν προσπάθεια ποὺ ἄρχισε νὰ κάνει ἡ Ἐκκλησία, ἰδίως στὴν Ἀνατολή, μετὰ τὸν 4ο αἰώνα, γιὰ νὰ εἰσαγάγῃ τοὺς εἰδωλολατρικοὺς πληθυσμοὺς σὸ πνεῦμα τῆς νέας ἐν Χριστῷ πίστεως καὶ ζωῆς. Πόσοι ἀγῶνες! Πόσοι ἀγωνιστές! Στὴν πρώτη γραμμῇ, οἱ Κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας, ἰ-

δίως οί Ἱεράρχες. Πλησίαζαν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τους. Τοὺς μιλοῦσαν ἀπὸ κοντά. Κατηχοῦσαν τοὺς νεοεισερχομένους στὴν Ἐκκλησία. Ὁ ἅγιος Κύριλλος, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἱεροσολύμων, τὸν 4ο αἰώνα, ἔμεινε στὴν ἱστορία μὲ τὶς περιφημὲς «Κατηγήσεις» ποὺ ἔκανε ὁ ἴδιος². Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, πρῶτα στὴν Ἀντιόχεια καὶ ἔπειτα στὴν Κωνσταντινούπολη, χρησιμοποίησε κατεξοχὴν τὴ δύναμη τοῦ θεϊκοῦ λόγου, γιὰ τὸν ἐκχριστιανισμὸ τῶν κατοίκων τῶν περιοχῶν αὐτῶν. Ἡ κηρυγματικὴ ἰδίως προσπάθεια τοῦ Χρυσοστόμου ἐπικεντρωνόταν στὴν ἐν Χριστῷ καλλιέργεια τῶν ἀκροατῶν, μὲ ἐριμνευτικὴ καὶ πρακτικὴ προσέγγιση τῆς εὐαγγελικῆς Ἀληθείας. Τὴν ἴδια τακτικὴ βλέπομε νὰ ἀκολουθεῖ καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος. Ὅλοι, ἄλλωστε, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ μεγάλοι καὶ οἱ μικροί, κηρύττουν, ἐρμηνεύουν τὶς Γραφές, διαφωτίζουν, ἐνημερώνουν, ἀπελευθερώνουν τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς τους. Ὁ Ἰουλιανός, ὁ συμμαθητὴς τοῦ Μ. Βασιλείου στὴν Ἀθήνα, ὅταν ἔγινε Αὐτοκράτωρ, προσπάθησε νὰ ἐπαναφέρει τὴν ἀρχαία εἰδωλολατρία, μὲ τὴ δύναμη τῆς ἐξουσίας. Ἡ πρόκληση ἦταν μεγάλη. Μπροστὰ ὅμως στὴ δύναμη τῆς ἐξουσίας, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καί, εἰδικότερα, ὁ συμμαθητὴς του Βασίλειος, ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας, ἀντέταξαν τὴ δύναμη τοῦ λόγου καὶ τοῦ προσωπικοῦ παραδείγματος. Καὶ μὲ τὸν τρόπον αὐτὸ, ἐνίκησαν τὸν ἀντίπαλό τους, ποὺ τελικὰ ὁμολόγησε τὴν ἴττα του!

Ἐνα, ἐπομένως, ἀπὸ τὰ πρωταρχικὰ καὶ ζωτικὰ θέματα ποὺ πρέπει νὰ ἀπασχολήσουν καὶ σήμερα τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἡγεσία καὶ τὴν ποιμαντικὴ Θεολογία εἶναι ἡ ἐξεύρεση τρόπων καὶ μεθόδων ἀντιμετώπισης τοῦ πρωτογονισμοῦ, ὅπως αὐτὸς ἐκδηλώνεται, εἴτε στὴ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας, εἴτε στὸν εὐρύτερο κοινωνικὸ χῶρο.

Ὡς συμβολὴ πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ, σὲ μιὰ σειρά ἀρθρῶν, θὰ ἀναφερθοῦμε ἀναλυτικότερα στὰ πλὴ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῆς πρωτόγονης θρησκευτικότητος ποὺ συνήθως ἐπιβιώνουν στὴν ὀρθόδοξη πνευματικότητα καὶ θὰ προτείνουμε ὀρισμένους τρόπους ἀντιμετώπισής τους.

1. Τὴ δυναμικὴ αὐτὴ τακτικὴ, ἐκφραστικὴ τοῦ αὐταρχικοῦ χαρακτήρα τῶν Ρωμαίων, ἐξακολουθεῖ νὰ ἀσκεῖ ἡ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία μέχρι σήμερα. Ἡ Ρώμη, ὡς γνωστόν, ἐπὶ χίλια χρόνια τώρα, ἀρνεῖται τὴν αὐτονομία καὶ τὴν ἰδιαιτερότητα τῶν ἐπὶ μέρους λαῶν καὶ μὲ τὸ αὐταρχικὸ καὶ συγκεντρῶτικὸ σύστημα τοῦ Βατικανοῦ, ἐπιβάλλει δυναμικὰ τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Δύσης.

2. Βλ. Κατηγήσεις ἀγίου Κυρίλλου, Ἱεροσολύμων, ἐκδ. «ΕΤΟΙΜΑΣΙΑ», Ἱ. Μονῆς Τιμίου Προδρόμου, Καρέας 1991.

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* **ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ. Τοποθεσίες, εὑρήματα, γεγονότα.**

Μία μνημειώδης ἔκδοση τῆς Ἀπ. Διακονίας, ἀληθινὸς πανδέκτης πληροφοριῶν θρησκευτικοῦ καὶ ἀρχαιολογικοῦ ἐνδιαφέροντος. Ὅ,τι ἔχει σχέση μὲ πρόσωπα, τόπους καὶ γεγονότα τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἐξ ὀλοκλήρου τυπωμένο σὲ χαρτὶ ἰλλουστρασιῶν καὶ τετραχρωμία. Κατάλληλο γιὰ παιδιά, μαθητὲς, καθηγητὲς καὶ ἱστορικούς. (Σχῆμα 24X29 ἐκ., σελ. 200).

* Ἀρχιμ. Εὐσεβίου (Βίττη), **ΜΙΚΡΗ ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ.**

Πρόκειται γιὰ μεταφορὰ στὴ νεοελληνικὴ γλῶσσα ἐκλεκτῶν φιλοκαλικῶν κειμένων κατ' ἐπιλογὴν, ποὺ σκοπὸ ἔχει τὴν ἄμεση ἐπαφὴ τοῦ νεοέλληνα ὀρθόδοξου πιστοῦ μὲ τὴ σκέψη καὶ ἐμπειρία τῶν μεγάλων ἀσκητικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας. (Σχῆμα 14X21 ἐκ., σελ. 304).

* Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. Εὐθυμίου, **ΕΙΚΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΘΕΟ. Βοήθημα γιὰ Γονεῖς καὶ Ἀναδόχους (Σειρὰ Α', 0-2 ἐτών).**

Εἶναι τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ 4 χρήσιμα βοηθήματα ποὺ θὰ διευκολύνουν τοὺς Γονεῖς καὶ Ἀναδόχους στὴ σωστὴ χριστιανικὴ ἀγωγή τῶν βρεφῶν καὶ τῶν νηπίων (ἕως 5 ἐτῶν), κατάλληλο ἀκόμη καὶ γιὰ Βρεφοκόμους, Παιδοκόμους, Νηπιαγωγούς. (Σχῆμα 21X28 ἐκ., σελ. 84).

* Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδοῦλου, **«ΝΑ ΣΑΣ ΖΗΣΕΙ!...». Μιὰ προσέγγιση στὸ Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος.**

Πρόκειται γιὰ μιὰ πρωτότυπη ἔκδοση ἡ ὁποία, μὲ ἀπλὰ λόγια καὶ πολλὲς ἐγχρωμες φωτογραφίες, φιλοδοξεῖ νὰ ἐνημερώσει ὑπεύθυνα τοὺς γονεῖς ποὺ ἐτοιμάζονται νὰ βαπτίσουν τὸ παιδί τους. Ἐνδείκνυται ὡς τὸ πλέον κατάλληλο γιὰ νὰ προσφέρεται ἀπὸ τοὺς ἱεροὺς ναοὺς στοὺς γονεῖς καὶ ἀναδόχους πρὸς ἐνημέρωσή τους, πρὶν ἀπὸ τὸ Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος. (Σχῆμα 17X24 ἐκ., σ. 24).

* Καθηγ. Ἀθανασίου Ι. Δεληκωστοπούλου, **Η ΠΙΣΤΗ ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ.**

Ἀπλοποιημένη ὀρθόδοξη δογματικὴ, διατυπωμένη μὲ φραστικὴ ἀκρίβεια καὶ δογματικὴ διαύγεια. Ἀπευθύνεται ὄχι μόνο στὸν ἀπλό χριστιανό, ἀλλὰ καὶ στὸν μέσο μορφωμένο καὶ τὸν ἐπιστήμονα. (Σχῆμα 20,5X12,5 ἐκ., σελ. 224).

Γράψατε: Ἰασίου 1 - 115 21 Ἀθήνα, τηλ. 722.8008, Fax 723.8149.

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο Ἀπ. Διακονίας, Δραγατσανίου 2, Πλατεία Κλαυθμώνος, τηλ. 322.8637.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΦΤΕΡΟΥΓΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΕΙΜΝΗΣΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΑ ΠΑΝΑΓΙΔΗ

Τοῦ Θεοφ. Ἐπισκόπου Ριρούτας κ. Α. ΤΗΛΛΥΡΙΔΗ, Δρα Φιλοσοφίας

Τὸν π. Σολομώντα δὲν εἶχα τὴν εὐλογία νὰ ἔχω κατηχητὴ ἢ ὁμαδάρχη. Πολλοὶ ὅμως ἀπὸ τοὺς κατηγηγῆτες μου, κατηχητὲς μου ἢ ὁμαδάρχες μου ἦταν μαθητὲς του καὶ συχνὰ μιλοῦσαν γιὰ τὸν πατέρα Σολομώντα, τὸν πνευματικὸ, τὸν ἄνθρωπο, τὸν ὁμαδάρχη... Μόλις δεκατριῶν χρονῶν θυμοῦμαι τὴν πρώτη μου ἐπίσκεψη στὸ σπίτι του ὅταν παῖδ δὲν μποροῦσε νὰ μιλήσει. Ἡ συγκίνησή του ὅμως ἦταν μεγάλη ὅταν ἔβλεπε νέους μαθητὲς τῶν κατηχητικῶν σχολείων νὰ τὸν ἐπισκέπτονται, διαπιστώνοντας ἔτσι ὅτι τὸ ἔργο ποῦ ἐκεῖνος ἄρχισε ἔβγαξε καρπούς, γινόταν βίωμα γιὰ τὴν μεγάλη πλειονότητα τῶν νέων ἀνθρώπων. Ἡ δουλειά του, οἱ κόποι του, τὰ ὄνειρά του, οἱ ἐπιδιώξεις του, τὰ κατορθώματά του ὕστερα ἀπὸ τόσα χρόνια παραμένουν ἔτσι ζωντανὰ ὅπως τὰ ἔζησε τότε, γιὰτὶ οἱ μαθητὲς του, τὰ παιδιὰ του σ' ὅλη τὴν Κύπρο, ἀκόμα καὶ στὸ ἐξωτερικὸ συνεχίζουν τὸν δρόμο μὲ τὶς ἀρχὲς ποῦ τοὺς χάραξε.

Νέος ἀκόμα διδάσκαλος ἔκανε ὄνειρα ὅπως ὁ κάθε ἓνας. Ὅνειρα ὅμως εὐγενικὰ μὲ στόχο του τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ τόπου μας. Ἐτσι ἀπὸ νεαρὸς διδάσκαλος θέλησε ὅλες του τὶς ἀνησυχίες καὶ ὅλα τὰ φτερουγίσματά του νὰ μεταφέρει στὸν πνευματικὸ ἡγέτη τοῦ νησιοῦ μας, στὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπο Κύριλλο. Καὶ ἄρχισε μαζί του ἔτσι μιὰ στενὴ καὶ συχνὴ ἀλληλογραφία ποῦ τὴν μεταφέρω πῶς κάτω ὅπως τὴν ἀντέγραψα ἀπὸ τὸ ἀρχεῖο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Κύπρου.

Ἡ πρώτη του ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Προκαθήμενο τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας φέρει ἡμερομηνία 15 Φεβρουαρίου 1917 καὶ ἔχει σὰν τόπο ἀποστολῆς τὴν Λάρνακα. Ἡ ἐπιστολὴ ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Κύπρου
Κυρίῳ κ. Κυρίλλῳ
Εἰς Λευκωσίαν

Βαθυσέβαστέ μοι Μακαριώτατε,

Ἐξ ἀσφαλοῦς πηγῆς πληροφοροῦμαι ὅτι κατὰ τὴν πρώτην εἰς Βαρώσια μετάβασιν τῆς Ἑμετ. Μακαριότητος εἶχεν αὐτὴ τὴν εὐγενὴ καλωσύνην νὰ μοι παράσχη τὴν τιμὴν νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸ ὄνομά μου, σκεπτομένη νὰ μὲ χρησιμοποίησῃ ὡς ἐργάτην εἰς τὴν ἀνορθωτικὴν Αὐτῆς δρᾶσιν ὑπὲρ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Εὐγνωμόνως ἤκουσα ταῦτα καὶ προάγομαι διὰ τῆς παρουσίας μου νὰ ἐκφράσω τὰς θερμότητας μου εὐχαριστίας καὶ διαπιστώσω ἅμα τὴν Ἑμετέραν Μακαριότητα ὅτι εἶμαι ἔτοιμος μετ' αὐτοθυσίας νὰ προσφέρω τὰς ἀσθενεῖς μου πνευματικὰς καὶ ἡθι-

κὰς δυνάμεις πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν ἀνορθωτικῶν τῆς Ἑμετ. Μακαριότητος σκοπῶν. Δεσμοὶ εὐγνωμοσύνης ἀπέιρου μὲ συνδέουσι πρὸς τὴν Α. Πανιερότητα τὸν Μητροπολίτην Κιτίου ἀλλ' ἐλπίζω ὅτι ἐν τῷ ζήλῳ Αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἀνορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων τῆς Κύπρου θὰ ἠὲν ἡγιασθεῖτε νὰ μὲ ἔβλεπεν ἐργαζόμενον ὅπουδήποτε ἐν αὐτῇ.

Διαθέτων ἑμαυτὸν εἰς ὑπηρεσίαν ἐν τῇ καθ' Ἑμας ἐπαρχίᾳ καὶ διὴ τῇ γενετείρᾳ μου πόλει, θὰ παρεκάλουν τὴν Ἑμετ. Μακαριότητα νὰ μοι ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναφέρω καὶ πῶς αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ὅτι δύναμαι κάλλιον νὰ ἐξυπηρέτησω τὸ κοινὸν καλόν. Αἰσθανόμενος ἐνθουσιασμὸν πρὸς ἄμεσον κοινωνικὴν δρᾶσιν καὶ ἔρωτα πρὸς τὸ διδασκαλικὸν ἔργον ἐξέλεξα ὡς πεδίον μελλούσης μου δράσεως τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου καὶ τοῦ κληρικοῦ. Ἐν τούτοις δὲν ἔπαυσα ὀνειρευόμενος μίαν ἀνωτέραν μόρφωσιν ἰδίᾳ Παιδαγωγικῆν, ἵνα ὅσον τὸ δυνατόν τελεσφορώτερον ἐργασθῶ ὑπὲρ τῆς κοινωνίας. Μὲ λύπην δέ μοι ἔμαθον ὅτι ἡ μνηστῆρα μου εἶναι λόγος κωλύων τὴν ἐκ μέρους τῆς Ἑμετ. Μακαριότητος ὑποστήριξιν πρὸς ἀνωτέρας σπουδὰς. Νομίζω ὅτι μίᾳ ἀνωτέρᾳ μόρφωσιν θὰ μὲ καθίστα χρῆσιμώτατον ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ ἐγγάμου κληρικοῦ.

Ἐὰν ἡ Ἑμετ. Μακαριότης νομίσῃ ὅτι ἀρκούντως θὰ τῇ ἐχρησίμευεν εἰς ἐγγαμὸς ἐπιστήμων θεολόγος ἢ ὅτι δύναται καὶ εἰς παιδαγωγὸς νὰ ἐξυπηρέτησῃ τὴν Ἐκκλησίαν, τότε μίαν θερμὴν παράκλησιν θὰ ὑπέβαλλον Αὐτῇ: νὰ εὐαρεστηθῇ νὰ μὴ λησμονήσῃ τὸ ὄνομά μου ἐν ταῖς ὑποτροφίαις ἃς ἠθέλην ἀναλάβῃ. Ἄν ὅμως τοῦτο θὰ ἦτο ἀδύνατον, τότε ἃς εὐαρεστηθῇ ἡ Ἑμετ. πολυσέβαστος Μακαριότης νὰ δεχθῇ τὰς ὑπηρεσίας μου ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Αὐτῆς, ὡς διδασκάλου καὶ ἱεροκήρυκος ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Εὐελπιστῶν ὅτι θέλω τύχει εὐνοϊκῆς ἀπαντήσεως, Διατελῶ κατασπαζόμενος τὴν δεξιάν τῆς Ἑμετ. Μακαριότητος τέκνον Αὐτῆς εὐπειθῆς

Σολομὼν Παναγίδης, ἱεροδιδάσκαλος».

Εἶναι μιὰ ἐπιστολὴ ἀποκαλυπτικὴ, ποῦ δείχνει ὅλο τὸν ἐσωτερικὸ κόσμον ἐνδὸς ἐνθουσιώδους νέου μὲ ζήλο καὶ πίστη καὶ μὲ ὄρεξη γιὰ νὰ ἐργαστῆ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνόρθωση τῆς κοινωνίας τοῦ τότε. Οἱ δηλώσεις του ἀποφασιστικῆς, καθαρῆς καὶ χωρὶς περιστροφῆς. Δάσκαλος καὶ ἱερέας, παιδαγωγὸς καὶ ἱεραπόστολος. Αὐτὸ ὀνειρευτῆκε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ καὶ γι' αὐτὸ ἀφίερωσε ὅλη του τὴν ζωὴ.

Ἄς δοῦμε ὅμως τί ἔγραφε στὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου στὶς 27 Φεβρουαρίου 1917.

«Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Πάσῃς Κύπρου
Κυρίῳ κ. Κυρίλλῳ
Εἰς Λευκωσίαν.

Βαθυσέβαστέ μοι Μακαριώτατε,

Εἰμὶ κάτοχος τῆς ἀπὸ ἡμερομ. 20 λήγοντος σεβαστῆς Ὑμετέρας ἐπιστολῆς. Θερωῶς εὐχαριστῶ τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα διὰ τοὺς ἐνθαρρυντικοὺς δι' ἐμὲ λόγους τῆς. Λυποῦμαι ὅμως διότι ἂν καὶ ἀργὰ ἀπαντῶ δὲν εὐρίσκομαι εἰσέτι εἰς θέσιν νὰ ἀποκρισταλλώσω ρητὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τῶν Ὑμετέρων συστάσεων. Προκειμένου ἢ τοιαύτη μοι ἢ τοιαύτη ἀπάντησις, ἢ ἀποδοχὴ ἢ μὴ τῶν προτεινομένων, νὰ καθορισθῇ σχεδὸν τὸ μέλλον μου, δικαιολογῶμαι, ἐλπίζω, ὄχι μόνον διὰ τὴν βραδύτητα τῆς ἀπαντήσεως ἀλλὰ καὶ διότι θὰ παρεκάλουν ἐν τῇ παρουσίᾳ μου τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα νὰ μοι ἐδίδεν ἐξηγήσεις πινὰς ἐν σχέσει πρὸς τὴν θέσιν διδασκάλου - ἱεροκήρυκος κ.λπ.

Κατ' ἀρχὴν δύναμαι νὰ εἶπω ὅτι ἀποδέχομαι τὴν δευτέραν σύστασιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, ἀφοῦ δὲν μοῦ εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκτείνω τὰς σπουδὰς μου, γνωστοῦ ὄντος ὅτι εἶμαι ἤδη μνηστευμένος· ἐπεθύμουν ὅμως νὰ ἐγνώριζα λεπτομερείας τινὰς περὶ αὐτῆς, οἷον πόσα χωρία θὰ περιλαμβάνοντο ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δράσεώς μου, εἰ δυνατόν μὲ ποῖον κέντρον καὶ πρὸ πάντων ἂν ἡ θέσις διδασκάλου θὰ εἶναι αὐτοτελὴς ἐν ὀρισμένῳ σχολείῳ.

Εἰς λόγος διὰ τὸν ὁποῖον δὲν κατώρθωσα ἐν τῇ παρουσίᾳ μου νὰ ἐκφράσω ῥητῶς τὴν ἀπάντησίν μου εἶναι καὶ ἡ γνώμη ἣν ἔχω περὶ τῆς μὴ συγκεντρωμένης δράσεως. Ὁ ζῆλος καὶ ἡ δράσις ὅσονδήποτε ἐνθουσιώδους ἐργάτου τοῦ κοινοῦ καλοῦ, φρονῶ ὅτι χάνονται διασπαθιζόμενα· ἐν ᾧ τουναντίον μὲ συγκέτρωσις δράσεώς εἰς τὸ αὐτὸ μέρος θὰ παρουσίαζε ταχύτερον καὶ ἀγαθότερα ἀποτελέσματα. Ἐκ τῆς τοιαύτης μου ἀντιλήψεως ἀπορρέει πόθος δι' ἐμὲ τοῦ νὰ ἦμην διδάσκαλος ἐν μᾶ κοινότητι καὶ ἱεροκήρυξ, βραδύτερον δὲ καὶ ἱερεὺς. Πάντοτε ὠνειρεύθην μίαν παμμερῆ δράσιν ἐν μᾶ κοινότητι ἀρχίζουσαν ἀπὸ τῆς διαπλάσεως τῶν παιδικῶν ψυχῶν ἐν τῷ σχολείῳ καὶ διήκουσαν εἰς τὴν χειραγωγίαν καὶ αὐτῆς τῆς γεροντικῆς ἡλικίας, διὰ τοῦ κηρύγματος· ἐπεκτεινομένην ἀπὸ τῆς ἔδρας καὶ τοῦ ἄμβωνος εἰς τὰ ἐντευκτήρια τῆς Κοινότητος. Ὄνειρεύθην νὰ ἐγενόμην ποτὲ τὰ πάντα τοῖς πᾶσι ἵνα πάντας τινὰς σώσω. Ἡ σκληρὰ πραγματικότης ἐρχεται νὰ μοι ὑποδείξῃ ὅτι ταῦτα εἶναι ἀνέφικτα ἰδανικά. Ἄλλ' εὐτυχῶς δὲν ἔφθασα εἰσέτι εἰς τὸ σημεῖον νὰ εἶπω ὅτι ταῦτα μόνον ὡς λόθους νεανικοὺς δύναται τις νὰ τὰ τρέφῃ. Καὶ δὲν ἐδίστασα διὰ τοῦτο καὶ τὴν θέσιν γραμματέως Μητροπόλεως νὰ ἀφῆσω καὶ τὴν τοῦ διδασκάλου ἐν τῷ Ἱεροδιδασκαλείῳ νὰ θέλω νὰ ἐγκαταλείψω, διότι δύναται αἱ θέσεις αὗται νὰ ἱκανοποιῶν τὴν ἀνθρωπίνην φιλαυτίαν ἀλλ' ὄχι καὶ τοὺς πόθους μου. Ἄν εὐρίσκε-

τό τις νὰ ἱκανοποιήσῃ τὸν ζῆλόν μου τοῦτον θὰ τῷ ἤμην αἰωνίως εὐγνώμων!

Ἀναμμένων ἐνθαρρυντικῆν πατρικῆν ἀπάντησιν,
Διατελῶ, κατασπαζόμενος τὴν δεξιάν τῆς Ὑμετ. πολυσεβάστου Μακαριότητος, τέκνον Αὐτῆς εὐπειθέως,
Σολομῶν Παναγίδης

Ἐν Λάρνακι τῇ 27 Φεβρουαρίου 1917».

Ὅσες δυσκολίες κὶ ἂν συναντοῦσε ὁ Σολομῶν Παναγίδης, ὅσες κὶ ἂν ἦταν οἱ ἀπογοητεύσεις ἐπῆρε τὴν ἀπόφασίν του, ἔκανε τὸν σταυρὸν του καὶ προχωροῦσε. Τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ τοῦ σταθεῖ ἐμπόδιο γιὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὠραίων του πόθων. Ὁραματιστῆς ἀπὸ νέος, ζηλωτῆς καὶ ἐνθουσιώδης γιὰ τὴν πίστεψεν στὴν ἀποστολήν του, προχωρεῖ καὶ κτυπᾷ τὴν κατάλληλες πόρτες.

Στις 17 Μαρτίου 1917 ἔγραφε τὴν ἀκόλουθη ἐπιστολήν πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κύπρου:

«Τῷ Μακαριωτάτῳ Ἀρχιεπισκόπῳ Πάσῃς Κύπρου
Κυρίῳ Κφ Κυρίλλῳ,
Εἰς Λευκωσίαν.

Πολυσεβαστέ μοι Μακαριώτατε,

Ἡ ἐπιστολή σας μὲ ἐκράτησεν ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας εἰς ἀμφιταλάντευσιν· προὐκάλεσεν ἐν ἐμοὶ πάλιν μεταξὺ πόθων καὶ συμφέροντος. Ἡ ἀποδοχὴ τῶν προτάσεων τῆς Ὑμετ. Μακαριότητος εὐρισκον ἐν ἐμοὶ ἡχῶ τόσο εὐάρεστον ὅσῳ καὶ δυσάρεστον· εὐάρεστον διότι θὰ μοι ἐδίδετο ἀφορμὴ νὰ ὑπηρετήσω ἐνωρὶς καὶ ἀμέσως τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ θὰ μοι ἐξησφάλιζε μονιμότητά τινα θέσεως, δυσάρεστον διότι θὰ ἐσήμαινε τὴν λήθην τοῦ ἐγῶ μου. Διότι εἶμαι μὲν ἐνθουσιωδῶς διατεθειμένος ὑπὲρ δράσεως οἷα ἡ ἦν ἢ σεβαστῇ Σας ἐπιστολῇ μοι συνιστᾷ· οὐχ ἦτιον δὲν παύω νὰ ἔχω τὸν πόθον τοῦ νὰ δράσω κατ' ἀνάλογόν τινα τρόπον ἐν μᾶ καὶ τῇ αὐτῇ κοινότητι. Καί, αἱ ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι τοιαῦται, ὥστε θὰ ἔπρεπε νὰ εἰσφέρω ἐμαυτὸν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὴν ἄμεσον ἐξυπηρέτησιν Αὐτῆς. Συναισθανόμενος ὅμως ὅτι τὰ ἀποτελέσματα ἐργασίας μου ἐν ὀρισμένῳ τινὶ τόπῳ θὰ εἶναι ἀνώτερα ἐργασίας ἐπεκτεινομένης εἰς πολλὰς κοινότητας, λαμβάνων ὑπ' ὄψει τὰς ἰδιαιτέρας μου κλίσεις αἵτινες ἰσχυρῶς μὲ ἔλκουν εἰς τὸ ἔργον τοῦ διδασκάλου (αὐτοτελῶς νοουμένου), ἐν τέλει δὲ καὶ τὰς πολλὰς μου ὑποχρεώσεις (εἰς τὸ Ἱεροδιδασκαλεῖον ὀφείλω £ 401) τὰς ὁποίας δὲν θὰ μοι ἦτο δυνατόν νὰ καλύψω μὲ τὸν προτεινόμενον μισθόν, λαμβάνων λοιπὸν πάντα ταῦτα ὑπ' ὄψει, ἀναγκάζομαι νὰ εἶπω πρὸς τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα ὅτι λυποῦμαι, διότι παρ' ὅλας τὰς ἀγαθὰς Αὐτῆς δι' ἐμὲ προθέσεις, δι' ἃς τὴν εὐχαριστῶ, δὲν μοι εἶναι δυνατόν ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον νὰ ἀποδεχθῶ θέσιν ὡς μοι τὴν προτείνει.

Σχηματίζω τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ἐπὶ τῶν συστά-

σεων τῆς Ὑμετέρας πολυσεβάστου Μακαριότητος, ὁ δὲ Θεὸς καὶ αἱ εὐλογίαι Αὐτῆς ἅς ὀδηγήσωσιν τὴν ἔκβασιν αὐτῆς εἰς ἀγαθὸν ἐμοῦ τε καὶ τοῦ κοινου καλοῦ ὅπερ κέκλημαι νὰ ἐξυπηρετήσω.

*Κατασπαζόμενος τὴν δεξιὰν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος, Διατελῶ τέκνον Αὐτῆς εὐπειθὲς
Σολομῶν Παναγίδης - Ἱεροδιδάσκαλος».*

Ἐνα μῆνα ἀργότερα καὶ συγκεκριμένα στὶς 21 Ἀπριλίου 1917 μὲ νέο του γράμμα πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο ὁ Σολομῶν Παναγίδης ἔγραφε ὅτι:

«... Κατόπιν προφορικῶν τινῶν ἄτινα παρὰ τῆς Α. Θεοφιλίας τοῦ Ἀγ. Σαλαμίνος ἦκουσα ἐν σχέσει πρὸς τὴν προσέλευσίν μου εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς θεοσώστου Ὑμῶν ἐπαρχίας, προάγομαι νὰ δηλώσω τῇ Ὑμετ. Μακαριότητι ὅτι ἀποδέχομαι διορισμόν, ἂν οὗτος ἀφορᾷ ὄντως τὴν πόλιν Βαρῶσια, δι' οὗς λόγους ἐξέθεσα τῇ Α. Θεοφιλίᾳ, ἐπιφυλασσόμενος νὰ παρακαλέσω τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν Αὐτῆς δικαίας μου τινὰς αἰτήσεις κατὰ τὸν διορισμόν...».

Παρ' ὅλο πὸς τὴν συνέχεια πέρασε μιὰ ἴσως περὶ σσότερο ἀπὸ δεκαετία σὰν δάσκαλος σὲ χωριὰ τῆς

Πιτσιλιάς, τὸ ὄνειρό του νὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησία γίνεται κάποτε πραγματικότητα. Στὶς 29 Ἰανουαρίου 1928 χειροτονεῖται διάκονος ἀπὸ τὸν τότε Μητροπολίτη Κιτίου Νικόδημο Μυλωνά στὴ Ζωοπηγὴ Λεμεσοῦ καὶ τὴν ἐπομένη ἱερέας στὸ Καλὸ Χωριὸ Λεμεσοῦ. Τὸ 1931 διορίζεται Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος τῆς Μητροπόλεως Κιτίου καὶ στὴ συνέχεια ἐφημέριος τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίας Τριάδος Λεμεσοῦ ὁ πού ἔδωσε κυριολεκτικὰ τὸν ἑαυτό του γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του. Ἀρχίζει τότε ἡ δράση του σὰν λειτουργοῦ, ἱεροκήρυκα, πνευματικοῦ, καθοδηγητῆ τῶν νέων, δάσκαλου, κατηχητῆ κ.λπ. Μὲ τὸν ἐνθουσιασμό του καὶ τὴν ἱερὴ του φλόγα γιὰ δράση καὶ θετικὴ προσφορά, στὴν ἀρχὴ ἵδρυσε τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα στὴν πόλιν τῆς Λεμεσοῦ καὶ ταυτόχρονα τὴν πρώτη χριστιανικὴ κατασκήνωση στὸν Ἅγιον Ἰωάννη τοῦ Ἀγροῦ τὸ 1937. Ὅταν πιά εἶδε τὰ ἀποτελέσματα τῶν χριστιανικῶν αὐτῶν μαθητικῶν ἰδρυμάτων σκέφθηκε νὰ βοηθήσῃ τοὺς νέους πού ἀποφοιτοῦσαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Ἐτσι τὸ 1939 ἵδρυσε τὴν Ο.Χ.Ε.Ν. (Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐνωσις Νέων) κι ἔδω θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖ ὅτι ἦταν ἡ πρώτη χριστιανικὴ ὀργάνωση νέων στὴν Κύπρον.

Ἐνωρίτερα πῆρε ἐνεργὸ μέρος στὴν πρόσκληση τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἐθνους γιὰ τὸν ἀγῶνα ἐναντίον τῶν Ἄγγλων —τὴν προετοιμασία καλύτερα— γιὰ τὴν ἔνωση τῆς Κύπρου μὲ τὴν Ἑλλάδα. Ἐτσι μετὰ τὰ γνωστὰ Ὀκτωβριανὰ γεγονότα τοῦ 1931 ὁ π. Σολομῶν Παναγίδης μὲ σχετικὸ διάταγμα τῶν Ἄγγλων ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν θέση τοῦ Ἐξάρχου καὶ περιορίζεται στὸ Καλὸ Χωριό. Ἀπὸ ἐκεῖ παρακολουθεῖ, γράφει, κατευθύνει. «... Τὴν ἱερωσύνην οὐδέποτε ἐφαντάσθην ὡς μέσον πλουτισμοῦ. Τοῦναντίον ἐν γνώσει μου ὑπέστην πραγματικὰς ὑλικὰς θυσίας ἐγκαταλείψας τὸ διδασκαλικὸν ἐπάγγελμα... Ἀλλὰ οὐδαμῶς ἢ Χριστιανικὴ διδασκαλία ἀπαιτεῖ καὶ νὰ ἀποθάνῃ τις τῆς πείνης σὺν γυναικὶ καὶ τέκνοις διότι κατετάχθη εἰς τὸν κλήρον... καὶ εὐρισκόμην ἐν ψυχικῇ ταραχῇ λογικῶς δικαιολογημένη: ὅταν φθάνω νὰ ἐκλιπαρῶ παρὰ φίλων μου, ὅταν διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους, βλέπω τὸ χρέος μου νὰ ἐξογκοῦται, ὅταν βλέπω νὰ προσεγγίζουσιν αἱ ἄγιοι ἡμέραι τοῦ Πάσχα, ἡμέραι χαρᾶς διὰ πάντα Ὁρθόδοξον, χωρὶς νὰ εἶμαι ἰκανὸς νὰ ἐκπληρώσω τὰς πλέον στοιχειώδεις ὑποχρεώσεις μου ἀπέναντι τῶν τέκνων μου...» ἔγραφε τὸ 1932 στὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου Κύριλλο τὸν Γ'.

Πρὸς τὸ παρὸν αὐτὸ τὸ σύντομο σημείωμα σταματᾷ ὡς ἐδῶ. Ἦταν μιὰ γενικὴ παρουσίαση τῶν σκέψεων τοῦ π. Σολ. Παναγίδη, ὅταν ἦταν νέος ἀκόμα καὶ ὀραματιζόταν τὸν καλύτερο τρόπο προσφοράς του στὸν τόπο μας. Αὐτὰ ἅς ἀποτελέσουν μιὰ εἰσαγωγὴ στὸ τί θὰ ἀκολουθήσει ἀργότερα μὲ τὴν ἵδρυση τῶν Κατηχητικῶν καὶ τῆς Ο.Χ.Ε.Ν. Εἶναι σκέψεις πού μᾶς προετοιμάζουν γιὰ τὸν δύσκολο ἀλλὰ ἐπιτυχημένο σκοπὸ τῆς ζωῆς του...

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΒΙΒΛΙΩΝ

Τὸ βιβλιοπωλεῖο τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔχει καὶ τὴν ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ τῶν βιβλίων:

* ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΕΥΣΕΒΕΙΣ περὶ ΜΙΜΗΣΕΩΣ ΧΡΙΣΤΟΥ, μὲ στόχασες πνευματικαῖς καὶ κατάνυξιν εἰς κάθε κεφάλαιον. Προνοία τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν Σεργίου.

* Η ΖΩΗ ΕΚ ΤΑΦΩΝ. Αὐθεντικὲς μαρτυρίες τῆς θαυμαστῆς φανερώσεως τῶν ἁγίων Ραφαήλ, Νικολάου καὶ Εἰρήνης. Τοῦ Μητροπ. Γουμεινίσσης Δημητρίου.

* ΣΥΜΒΟΛΗ ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΛΗΞΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΞΕΛΙΞΕΩΣ, ἢ πῶς οἱ ἐξελικτικοὶ ἐλίσσονται γιὰ νὰ πείσουν ὅτι τὰ εἶδη ἐξελίσσονται. Τοῦ Γιάννη Κωστώφ, φυσικοῦ.

* ΕΞΩ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΙΧΗ: ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ Α' Ο ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ. Τοῦ διατελ. Καθηγητοῦ Ἀθαν. Δεληκωστοπούλου.

* ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Η ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΡΟΚΛΗΣΗ. Τοῦ ἰδίου.

* Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΙΕΡΩΣΥΝΗ, (ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως τῶν δέκα πρώτων αἰώνων μ.Χ.). Τοῦ ἐπισκόπου Κατάνης Ἰακώβου (Πηλίδη).

* Ο ΘΕΟΣ (κατὰ τὴν Φιλοσοφίαν, τὴν Ἀγ. Γραφὴν καὶ τὴν Χριστιανικὴν Θεολογίαν). Τοῦ ἰδίου.

* Η ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ (Φύσις καὶ σημασία, Ἱστορία καὶ Φιλολογία, Θεολογία καὶ Ἑσχατολογία, Φιλοσοφία καὶ Ἠθική, Κανονικότης καὶ περιγραφή περιεχομένων). Τοῦ ἰδίου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ

Του κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΛΗ, Καθηγητού Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Με την ευκαιρία ἃς σημειωθεί ὅτι ἡ παρεμβολή τοῦ διακόνου μεταξὺ ὀγδῶς καὶ ἐνάτης ὠδῆς τῶν κανόνων προϋποτίθεται καὶ ἀπὸ αὐτῆ τῆ δομῆ τῆς ἀκολουθίας. Κατὰ τὴν ψαλμωδία δηλαδὴ τῶν κανόνων, ποὺ ἐννοεῖται ὅτι ἦταν συνυφασμένη μετὰ τὴ σιχολογία τῶν ἀντιστοιχῶν ὠδῶν τοῦ Ψαλτηρίου («τούτων — δηλαδὴ τῶν βιβλικῶν ὠδῶν — ἀπασῶν ἐκλεγόμενοι τοὺς ἀκροτελευτίους μάλιστα στίχους, ἐπιπλέκομεν αὐτοῖς καταλλήλως ἄσματα παρὰ τῶν Πατέρων συνθεθειμένα, κανόνας τούτους ἀποκαλοῦμεν» κατὰ τὸν ἅγιο Μάρκο τὸν Εὐγενικό — «Ἐξήγησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀκολουθίας, περὶ τοῦ ὄρθρου»), ἔχομε δύο βασικὰς τομὰς τὴν πρώτη μεταξὺ γ' καὶ δ' ὠδῆς καὶ τὴ δευτέρα μεταξὺ ζ' καὶ ζ'. Καὶ στὴ μὲν πρώτη παρεμβάλλεται συναπτὴ τοῦ διακόνου καὶ ἡ ἱερατικὴ ἐκφώνηση «Ὅτι σὺ εἶ ὁ Θεὸς ἡμῶν...» καὶ ἔπονται τὰ μεσώδια καθίσματα ἢ ἡ ὑπακοή. Στὴ δὲ δευτέρα τομῇ παρεμβάλλεται πάλι ἡ συναπτὴ, ἢ ἐκφώνηση «Σὺ γὰρ εἶ ὁ βασιλεὺς τῆς εἰρήνης...» καὶ ἔπονται τὸ κοντάκιο, ὁ οἶκος καὶ τὸ συναξάριο. Καὶ στὶς καθημερινὰς ἀκόμη, ὅταν δὲν ψάλλονται καταβασίεις, ἢ παύση τῆς ψαλμωδίας ἐπισημαίνεται μετὰ τὴν ἐπανάληψη τοῦ εἰρμού τῆς γ' καὶ ζ' ὠδῆς ἀντιστοιχῶς, πρὸ τῆς συναπτῆς. Μετὰ τὸν τρόπο αὐτὸ οἱ ἐννέα ὠδῆς διαρροῦνται σὲ τρεῖς, οὕτως εἰπεῖν, «στάσεις» ἀνὰ τρεῖς, κατὰ τὸν τύπο τῆς Ἁγίας Τριάδος. «Ταύτας τοῖνον τὰς ὠδὰς εἰς τρισσὸν τύπον τῆς ὑπερθέου Τριάδος ἢ Ἐκκλησία καθ' ἐκάστην ὡς ἐπινικία τε καὶ χαριστήρια διὰ τῶν κανόνων μελωδεῖ. Καὶ τρεῖς ἐν τούτοις ποιεῖται στάσεις κἄν τούτω τὴν Τριάδα τιμῶσα...» παρατηρεῖ ὁ ἅγ. Συμεὼν Θεσσαλονίκης (Διάλογος, κεφ. 310). Ἔτσι ἔχομε: α', (β'), γ'-δ', ε', ζ'-ζ', η' καὶ θ' ὠδῆ.

Μεταξὺ ὀγδῶς καὶ ἐνάτης ὠδῆς δὲν ὑπάρχει μὲν συναπτὴ κ.λπ., γιὰ τὴν θὰ διεκόπητο ἡ ἐνότητα τῆς τρίτης στάσεως, ὑπάρχει ὁμοῦς ἡ ἐνδειξη τομῆς μετὰ τὴν ἐπανάληψη τοῦ εἰρμού τῆς ὀγδῶς, μετὰ τὸν προσαλλόμενον στίχο «Αἰνοῦμεν, εὐλογοῦμεν...» — «περισὴ» ἢ «διεγερομό». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ τάξι προβλέπει κάποια μᾶλλον σύντομη διακοπὴ — ὄχι δηλαδὴ στὸν τύπο τῶν δύο προηγουμένων —, προφανῶς τὸ «τὴν Θεοτόκον καὶ μητέρα...» ἢ, κατὰ τὶς παλιὰς διατάξεις, τὴν κανονάρχηση τοῦ εἰρμού τῆς ἐνάτης ἂν δὲν προβλεπόταν νὰ στιχολογηθεῖ ἡ Τιμιωτέρα. Αὐτὸ ὑπαινίσσεται καὶ ὁ Συμεὼν, γράφοντας ὅτι «μετὰ δὲ τὴν ὀγδῶν (ὠδῆν) ἐν τῇ τῆς ἐνάτης ἀρχῇ μεγαλύνει (ποιός; ἀπὸ τὰ προηγούμενα φαίνεται πὼς μᾶλλον ὁ διάκονος ἢ ὁ ἱερεὺς) τὴν ὑπὲρ τοὺς ἁγίους ἅπαντας Θεοτόκον... ἐν ἧ καὶ μέλητα τῆς θείας ὠδῆς αὐτῆς» (Διάλογος, κεφ. 312). Ἐπομένως ἡ παρέμβαση τοῦ διακόνου εἶναι εὐτακτὴ καὶ ἀναμενομένη. Ἡ γενίκευση τοῦ «τὴν Θεοτόκον...» ὀφείλεται σὲ ἐξέλιξη ἐπὶ τὸ

ἀπλούστερο τῆς ἀρχικῆς συνθετότερης πράξεως.

493. Κατὰ τὸν ἑσπερινὸ τῆς Μ. Παρασκευῆς τὸ προκείμενο «Διμερίσαντο τὰ ἰμάτιά μου ἐντοῖς...» ψάλλεται ἢ ἀναγιώσκεται; (Ἐρώτηση π. Δ.Ε.).

494. Κατὰ τὴ νεκρώσιμο ἀκολουθία πρέπει νὰ ψάλλεται τὸ προκείμενο τοῦ Ἀποστόλου «Μακαρία ἡ ὁδός...» ἢ ἀπλῶς ἀναγιώσκεται; (Ἐρώτηση π. Σ. Β.).

Τὰ προκείμενα ἔγιναν γιὰ νὰ ψάλλονται καὶ ὄχι γιὰ νὰ διαβάζονται. Γι' αὐτὸ δὲν χωρεῖ καμιά ἀμβολία, γιὰτὶ μᾶς εἶναι γνωστὸς ὁ ἀρχικὸς τρόπος ψαλμωδίας τους ἀπὸ τὶς πηγές. Ἐξ ἄλλου τὸ γνωρίζουμε καὶ ἀπὸ τὴν ἐν μέρει ἐπιβίωσή τους στὴ σημερινῇ πράξει καὶ ἀπὸ τὴ δήλωση τοῦ ἤχου ποὺ ὑπάρχει σ' ὅλα ἀνεξαιρέτως. Ἡ ἐξέλιξη τῆς λατρείας εἶναι γεγονός ὅτι τὰ ἀδίκησε πολὺ. Ἔτσι ἀρχικὰ ψαλλόταν ὁ ἐπιλεγμένος στίχος — ὁ προκείμενος — τοῦ ψαλμοῦ στίχος, καὶ ἐπακολουθοῦσε ἡ σιχολογία ὅλου ἢ, ἂν ἦταν μακρὸς, κατ' ἐκλογὴν στίχων τοῦ ψαλμοῦ, ἀπὸ τὸν ὁποῖο εἶχε ληφθεῖ τὸ προκείμενο (αὕτη πρέπει νὰ εἶναι ἡ προέλευση τοῦ ὄρου: «προκείμενος στίχος» = «προκειμένον»), καὶ σὲ κάθε στίχο ἐπαναλαμβάνονταν ἀπὸ τὸ λαὸ τὸ προκείμενο. Οἱ στίχοι βαθμηδὸν περιορίζονταν, μέχρις ὅτου ἔφθασαν νὰ εἶναι τρεῖς, στὰ λεγόμενα «μεγάλια προκείμενα» τῶν ἑορτῶν καὶ στὸ ἀναστάσιμο προκείμενο «Ὁ Κύριος ἐβασίλευσεν...» τοῦ ἑσπερινοῦ τοῦ Σαββάτου, καὶ ἕνας, ὁ ἀρκτικὸς στίχος τοῦ ψαλμοῦ ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀρχίζε ἡ σιχολογία, ἂν αὐτὸς δὲν εἶχε ἐπιλεγεῖ ὡς προκείμενο. Ἔτσι τὰ προκείμενα — ἐκτὸς τῶν μεγάλων — ἔφθασε νὰ ψάλλονται σήμερα τρεῖς φορές, δυὸ χωρὶς στίχο καὶ μὴ μετὰ τὸν στίχο τοῦ ψαλμοῦ.

Ἄλλὰ ἡ εἰς βάρος τους ἐξέλιξη προχώρησε ἀκόμη περισσότερο. Στους ἑσπερινούς διατηρήθηκε ἡ κολοβωμένη ψαλμωδία τους καθ' ὅλο τὸ ἔτος πλὴν τῆς Μεγ. Τεσσαρακοστῆς, ὅπου ὑπὸ τὴν πίεση τῆς μακρῆς ἀκολουθίας κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἐπικράτησε νὰ διαβάζονται. Κατ' ἐπέκταση κατὰ τόπους δὲν ψάλλεται καὶ τὸ προκείμενο τῆς Μ. Παρασκευῆς. Καὶ τὶς καθημερινὰς μὲν τῆς Τεσσαρακοστῆς, ποὺ ἡ ἀκολουθία τελεῖται σχεδὸν ἐρήμην τοῦ λαοῦ — μιλοῦμε γιὰ τὶς ἐνορίες —, ἢ κατ' οἰκονομίαν ἀνάγνωσις γιὰ τὴν συντόμευση τῆς ἀκολουθίας δικαιολογεῖται. Γιὰ τὴ Μ. Παρασκευὴ ὁμοῦς ὄχι. Σὲ πολλὰ μέρη ψάλλεται, καὶ νομίζω πὼς πρέπει νὰ ψάλλεται παντοῦ.

Ὅσο γιὰ τὰ προκείμενα τοῦ Ἀποστόλου, ἡ ἐξέλιξη ὑπῆρξε ἀνελέγη. Ἐπικράτησε νὰ διαβάζονται στὸ ὕψος τοῦ Ἀποστόλου ὅλα. Ἄλλὰ ὅπως ὅλοι οἱ κανόνες ἔχουν ἐξαιρέσεις, κατὰ τὸ λόγιον, ἔτσι καὶ ἐδῶ ἔμεινε μόνη ἐξαιρέση τὸ προκείμενο τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας, ποὺ ἐξακολουθεῖ νὰ ψάλλεται κατὰ τόπους. Εἶναι ἡ μόνη ὀρθὴ περίπτωσις ποὺ μᾶς ἔμεινε. Ἄς μείνει σὰν μὴ νησίδα ἀκριβείας στὸν κατακλυσμοῦ τῆς οἰκονομίας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σ. 369 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 18/1992 τεύχους.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΘΕΟΥ*

‘Ο ἄχρονος Θεός και ὁ κοσμικὸς χρόνος

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. ΧΡΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Ὅταν πρόκειται νὰ συζητήσουμε γιὰ τὸν Θεό, πρέπει νὰ μᾶς διακατέχει δέος και νὰ μᾶς διακρίνει σεβασμός, στὴν σκέψη και στὴν ἔκφραση. Εὐκόλα μπορούμε νὰ παρασυρθοῦμε σὲ στεῖρες βαπτολογίες ἢ στὴν χειρίστη περίπτωση νὰ ἐκφρασθοῦμε δι’ αἰρετικῶν διδασκαλιῶν. Μπορεῖ ἡ ἐκφρασμένη ἀγάπη Του νὰ μᾶς ἔδωκε ἐλευθερία τοῦ λόγου και νὰ μᾶς ἀφήνει νὰ ἀσχολοῦμεθα μὲ τὸ Πανάγιο Ὄνομά Του, ἢ πράξη ὅμως εἶναι δύσκολη γιὰτὶ «κανεῖς ποτὲ δὲν τὸν εἶδε»¹.

Εἶναι ἐπικίνδυνος ὁ πεπερασμένος ἀνθρώπος νὰ μιλά γιὰ τὸν ἀναρχο και αἰώνιο Τριαδικὸ Θεό. Λόγοι ὑπακοῆς και προσπάθεια πνευματικῆς οἰκοδομῆς εἶναι οἱ παρακάτω σκέψεις. Ἡ ἀγάπη γιὰ γνώση τίς γέννησε, ἢ ἐπιείκειά σας θὰ τίς ἀκούσει.

Ἐχοντας ἤδη διανύσει ἀρκετὲς ἡμέρες τοῦ «νέου ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητος Κυρίου», βρῖσκονται ἀκόμη στὴν μνήμη μας νωπὲς οἱ εὐχὲς γιὰ τὸ νέο αὐτὸ χρόνο. Δὲν ἔχουν ὅμως λείψει οἱ ἀνησυχίες και τὰ ὁράματά μας περιμένουν ἀκόμα νὰ ἐκπληρωθοῦν. Ὅ,τι ὅμως και νὰ πετύχουμε αὐτὸ θὰ γίνεαι χάριτι Θεοῦ και γιὰτὶ «εἶναι πάντοτε μαζί μας»².

Εἶναι πάντοτε ὁ συμπαρασάτης μας, γιὰτὶ εἶναι και ὁ Πλάστης μας³. Ὁ νέος χρόνος ποῦ ἀρχισε ἤδη μακάρι νὰ φέρει δῶρα ἀπὸ τὴν ἀγάπη Του. Βέβαια ὁ Θεὸς δὲν μᾶς ἀγαπάει μόνο τίς ἡμέρες ἐνὸς ἔτους. Τοῦτο συμβαίνει ἐπειδὴ γιὰ τὸν Θεὸ δὲν ὑπάρχουν χρονικὲς μεταβολὲς⁴... Ἐκεῖνος γνωρίζει μόνο τὸ αἰώνιο παρόν. «Μία ἡμέρα παρὰ Κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη και χίλια ἔτη ὡς μία ἡμέρα», μᾶς λέει χαρακτηριστικὰ ὁ Ἀπόστολος Πέτρος⁵. «Κατ’ εἰκόνα»⁶ τοῦ Θεοῦ πλαστήκαμε και «μετέχουμε σὲ δύο κόσμους στὸν ὑλικὸ και στὸν πνευματικὸ» μᾶς λέει ἡ πίστη μας⁷. Ὡς κάτοικοι τοῦ ὑλικοῦ κόσμου παρανοήσαμε τὸν σκοπὸ ὑπαρξῆς τοῦ χρόνου. Δὲν τὸν ἔχουμε γιὰ ἐξυπηρέτηση και ἀρμονία στὴν ζωὴ μας. Κάθε λεπτό τὸ βλέπουμε νὰ φεύγει και νὰ μᾶς βρῖσκει τὸ ἐπόμενο ἀπογοητευμένους, γιὰτὶ τίποτα οὐσιαστικὰ δὲν καταφέραμε.

Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ Πατέρας μας⁸ γι’ αὐτὸ και μᾶς περιβάλλει μὲ ἀγάπη περισσὴ. Πρῶτὴ ἀπόδειξη εἶναι ὅτι εἴμαστε τὰ μόνα πλάσματα τῆς Δημιουργίας ποῦ ἔχουμε ψυχὴ και κρίση. Ὑστερα, ἡ ἀποστολὴ τοῦ Υἱοῦ και Λόγου εἶναι ἄλλη μία ἔκφραση τῆς ἀγάπης Του. Μὲ τὸν ἐρχομὸ Του μᾶς δόθηκε ἄλλη μία εὐκαιρία νὰ ἀνανήψουμε ἀπὸ τὴν πτώση μας. Ἦρθε ξανὰ ἡ ἐλπίδα και ἡ χαρὰ. Ἡ ζωὴ μας πιά ἀρχισε νὰ ἔχει ἕνα ἄλλο, βαθύτερο νόημα. Ρυθμίζουμε μὲ ἄλλα κριτήρια τὴν ζωὴ μας, ὁ χρόνος ἐγίνεαι παράγοντας μέσα σ’ αὐτὴ.

Δυστυχῶς ὅμως κάναμε κακὴ χρῆση τοῦ χρόνου. Μᾶς δημιουργήθηκε τὸ ἄγχος και ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ τί θὰ γίνεαι στὸ μέλλον. Ζοῦμε χωρὶς πνευματικὰ ἰδανικά, ἢ ἔλλειψή τους ὀδήγησε τίς σύγχρονες κοινωνίες σὲ μία μορφὴ ἐπανάστασης ἐναντίον τοῦ Θεοῦ⁹. Δὲν ἔ-

χουμε ἀρκετὴ πίστη γιὰ τὸ τί θὰ γίνεαι αὔριο. Ἡ ἀπόλεια τῆς πίστεως ὀδήγησε στὸν ἀθεϊσμό και αὐτὸς «βάλληκε νὰ γκρεμίσει τὸν Θεὸ ἀπὸ τὸν θρόνο Του»¹⁰.

Τὰ παραπάνω ἰσχύουν γιὰ τοὺς «μὴ ἔχοντες ἐλπίδα»¹¹. Χωρὶς νὰ ὑπάρχει ἡ παραμικρὴ πρόθεση νὰ καθυσχάσουμε συνειδήσεις, ὀφείλουμε νὰ ποῦμε πὼς ὅλοι οἱ χριστιανοὶ τῆς οὐσίας —και ὄχι ἀπλὰ τοῦ τύπου— βρῖσκονται σὲ ἄλλο ὕψος ἐν συγκρίσει μὲ τοὺς ἄλλους. Τουλάχιστον αὐτοὶ δὲν κοιτοῦν τὸ παρελθὸν μὲ τρόμο. Δὲν τοὺς θυμίζει ἀμαρτωλὲς καταστάσεις και ἐνέργειες. Ἐκεῖνοι διασώζουν τὴν συνειδήσή τους ἀκέραιη και καθαρὴ ὅσο πιὸ πολὺ γίνεαι.

Μπορεῖ βέβαια νὰ εἴμαστε βαπτισμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας, νὰ μετέχουμε στὴν μυστηριακὴ ζωὴ Τῆς δὲν παύουμε ὅμως νὰ ἔχουμε μερίμνες βιωτικῆς. Δὲν παύουμε νὰ ὑπαγόμαστε σὲ νόμους ποῦ ἄλλοι θεοπί- ζουν. Ἐμεῖς ὅλοι θὰ ξαναγυρίσουμε μετὰ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἐκδήλωση, μετὰ ἀπὸ κάθε λατρευτικὴ μας σύναξη, στὴν βιοπάλη μας, ἔτσι τὸ ἀπαιτοῦν οἱ περιστάσεις. Θὰ ἀρχίσουμε πάλι νὰ μετροῦμε τίς ὥρες και τὰ λεπτά τους ἀκόμα. Δυστυχῶς ἡ ἀνετη διαβίωσή μας ἐξαερπᾶται ἀπὸ τὰ ρολόγια. Ὁ κοσμικὸς χρόνος κυλάει και συμπαρασούρει μαζί του τὴν ζωὴ μας και τὴν ἱστορία.

Μετὰ τὰ ἐκκλησιακὰ γεγονότα τῆς τοῦ Κυρίου Γεννήσεως δὲν ὑπάρχει ἀπελπισία. Γιατὶ ἀπλούστατα, ἡ ἐπιστροφή μας στὶς μερίμνες νοηματίζεται ἀπὸ τὴν ἐνδόμυχη ἐλπίδα γιὰ μιὰ καλύτερη αὐγή. Ὁ «φανεῖς ὡς ἀνθρώπος»¹² Θεὸς στὴ γῆ ἦρθε γιὰ νὰ διδάξει και «Ἐκεῖνος μᾶς κρατᾶ στὴν ἀγκαλιά Του και μᾶς καλεῖ νὰ ζήσουμε σὲ μία ἄλλη πατρίδα μὲ νέους ὀρίζοντες. Ἀπὸ τὸν Ἴδιο ξεκινᾶ ὁ χρόνος, και γιὰ τὸ παιδί Του γίνεαι αὐτὸς ὁ χρόνος σωτηριολογικὸς»¹³. Τὸ μέλλον πιά βρῖσκειται στὰ χέρια μας, νὰ τὸ πλάσουμε πρὸς τὸ δικὸ μας συμφέρον.

Οἱ Μάγοι γύρισαν στὰ προσωπικά τους ἔργα μὲ χαρὰ μετὰ τίς ἐμπειρίες ποῦ εἶχαν στὴν Βηθλεὲμ ἔ- μεις γυρίζουμε στὶς ἐργασίες μας μὲ διαφορετικὲς ἐν- τυπώσεις. Ἐχουμε δεῖ τὸ «φῶς τὸ ἀληθινόν»¹⁴, ἔχουμε φωτισθεῖ. Ὁ χρόνος γιὰ ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς ἔχει νόημα. Στὴν ἀνακύκλωσή του ἔρχονται οἱ Ἐορτὲς ποῦ εἶναι εὐκαιρία γιὰ νὰ ξαναγευθοῦμε τὴν ὁμορφιὰ τῆς Ἐκκλησίας και τῆς λειτουργικῆς Τῆς ζωῆς. Ὑστερα ὁ ξανὰ και ξανὰ ἐρχομὸς τῆς Κυριακῆς ἡμέρας εἶναι μέ- γιστη εὐκαιρία νὰ ξαναμετάσχουμε στὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας, νὰ ἀντικρύσουμε ξανὰ τὸν Λυτρω- τή, τὸ δὲ Σῶμα Του και τὸ Αἷμα Του νὰ μᾶς κάνουν χριστοφόρους. Εἶναι ἡ σωτήρια συγκατάβαση τοῦ Θεοῦ στὸ παραπαῖον γένος μας.

Τὴν ζωὴ μας πλέον τὴν χαρακτηρίζει ὅτι τὸ φρόνη- μά της δὲν εἶναι ὅπως τοῦ κόσμου. Δὲν ὑπάρχει πιά ρουτίνα. Ὑπάρχει ἀγώνας και προσπάθεια, τὰ ἔργα μας εἶναι ἔργα ἀγάπης και φιλίας ἀνυπόκριτης πρὸς τὸν συνάνθρωπο. Πετυχαίνουμε στὴν ζωὴ μας, θὰ πε- τύχουμε στὸν νέο χρόνο, ἂν συνεχίσουμε τὴν πορεία μας μὲ πίστη στὸν Θεό, ἢ ὁποῖα «καταλήγοντας στὴν

* Ὁμιλία ποῦ ἐγίνεαι στὶς 18.1.1991 σὲ ἐόρτια ἐκδήλωση τοῦ ἱεροῦ ναοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ Πετροπόλεως.

ἀγάπη, παρουσιάζει στην συνέχεια ως φίλο στὸν φίλο τὸν Θεό, πὸν γίνεται γνωστόν»¹⁵.

Ἰδὸν μία ὑποχρέωσή μας πὸν ἐξάγεται ἀπὸ τὴν ἰδιότητά μας ὡς ὀρθοδόξων χριστιανῶν. Νὰ μεταφέρουμε, μὲ τίς δικές μας δυνάμεις, τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας, νὰ διδάξουμε ὅπως μπορούμε γιὰ τὸν Ναζωραῖο τοὺς συνανθρώπους μας. Πρέπει καὶ αὐτὴν τὴν χρονικὴ περίοδο νὰ ἀναπτύξουμε τὸ πνεῦμα τῆς Ἱεραποστολῆς, πὸν εἶναι διακονία εὐλογημένη στὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ εὐρισκόμενος σὲ πνευματικὸ σκοτάδι πρέπει νὰ γνωρίσει τὸν Θεό. Ἡ ἐνάρετη ζωὴ μας ἔχει τὴν δύναμη νὰ διαλύσει κάθε ἄσχημο παρελθὸν καὶ νὰ διδάξει στὸν περιγυρο διὰ τοῦ παραδείγματος.

Αὐτὸς εἶναι σὲ πολὺ λίγες γραμμὲς ὁ κόσμος μὲ τίς ἀτέλειές του, μὲ τὰ προβλήματά του, μὲ τὸ φρόνημά του, πὸν διαμορφώθηκε ποικιλοτρόπως. Ὁ χρόνος του, ὡς κοσμικὸς πὸν εἶναι, δύσκολα θὰ τὸν φέρει στὴν θέση πὸν τοῦ ἀξίζει, ὡς βασιλιὰ καὶ ἄριστο χρήστη τῆς Πλάσης. Κύριος βοηθὸς του στέκεται ὁ Θεὸς ἄναρχος, ἀτελεύτητος καὶ «Πατέρας καὶ ποιητῆς τῶν πάντων»¹⁶. Ἐκεῖνος θὰ ἔρθει ἄρωγος καὶ οἱ ἐνεργείες μας νὰ μὴν εἶναι ἀτέλειδες, μὰ προσπάθειες φυγῆς ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδο, μὲ οὐσιαστικὰ ἀποτελέσματα.

Θὰ ἔρθει ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ ἂν πούμε μ' ὄλη μας τὴν καρδιά «*πάσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραδώμεθα*»¹⁷. Ἐδῶ βρῖσκεται ἡ λύση γιὰ νὰ ὑπάρξει τὸ τέλος τῆς πώσης μας. Οἱ κινήσεις μας, πὸν συμπιέζονται ἀπὸ τὸν χρόνο, πολλὲς φορὲς μᾶς ἀναγκάζουν νὰ ἐργαζόμαστε σὰν ρομπότ. Αὐτὸ εἶναι τὸ δράμα τοῦ σημερινοῦ ἀνθρώπου. Ἡ διαρκὴς αἴτηση τῶν ἀπαιτήσεων τῆς καλοπέρας, πὸν ὅλοι ἐπιθυμοῦμε, μᾶς ἔκαναν νὰ ξεχάσουμε τὰ πνευματικὰ ἀγαθὰ, προκειμένου νὰ ἐξοικονομήσουμε τὰ υλικά. Μᾶς πιέζει ὁ χρόνος νὰ λησμονήσουμε τὸν Θεό, πὸν ὁμως δὲν μᾶς ξεχνᾷ Ἐκεῖνος.

Μπορεῖ νὰ διασωθεῖ ἡ γονικὴ σχέση Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου ἀρκεῖ νὰ ὑπάρξει ὁ υἱικὸς σεβασμὸς τοῦ δευτερου πρὸς τὸν Θεό. Ἀμφίδρομη εἶναι ἡ σχέση πὸν μᾶς εἰσάγει στὴν Βασιλεία Του. Ἀρκεῖ νὰ τὸ ποθήσουμε καὶ θὰ γίνουμε μέτοχοι αὐτῆς τῆς Βασιλείας, γιὰ τὴν εἶναι «*βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, βασιλεία χρησιμότητος, δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης*»¹⁸. Ἐχει ἀπαλλαγεῖ ὁ Παράδεισος ἀπὸ τοὺς νόμους τῆς γῆς, πὸν εὐκόλα ἀλλάζουν. Οἱ θεῖοι καὶ ἱεροὶ Νόμοι, οἱ καταχωρημένοι στὴν Ἁγία Γραφή, ἀναμφισβήτητα πάντοτε εἶναι ἐπίκαιροι καὶ κανόνες γιὰ κατάκτηση τοῦ τέλειου.

Μᾶς καλεῖ ὁ Θεὸς καὶ τίς ἡμέρες τοῦ νέου χρόνου νὰ γίνουμε ἅγιοι¹⁹, γιὰ τὴν γιὰ νὰ γίνουμε σύγχρονοι Θεοῦ πρέπει νὰ ἐναρμονίσουμε τὴν βιωτὴν μας μὲ τὰ τοῦ Θεοῦ προστάγματα. Φωτεινοὶ συμπαράστατες εἶναι οἱ ὡς τώρα δικαιωμένοι χριστιανοί, οἱ Ἅγιοι πὸν κατὰ τὸν ἱερὸ ὕμνωδὸ εἶναι οἱ «*παμφαεῖς φαστήρες*» ὅπου «*ταῖς ποικίλαις ἀρεταῖς ἐκτρέψαντες*» καὶ πὸν εἶναι «*τῆς χάριτος διαπρύσιοι κήρυκες*»²⁰.

Ἰδιαίτερη θέση βέβαια κατέχει στὸ Ἁγιολόγιο ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος γιὰ τὴν Ἐκεῖνη μέτρησε τὸν χρόνο Τῆς καὶ ἐδόξασε τὸν Θεὸ μὲ τὸν κάλλιστο τρόπο, σὲ σημεῖο τέτοιο ὥστε νὰ γίνεῖ δοχεῖο τῆς χάριτος, νὰ γεννήσει τὸν Ἐνα τῆς Ἁγίας Τριάδος, γιὰ τὴν «*ἐκ Παρ-*

θένου Ἁγίας ὁ Ἐμμανουήλ»²¹. Ἡ ἀγνωστία Τῆς ἔκανε τὸν Θεὸ νὰ ἔρθει στὴν γῆ μὲσφ Αὐτῆς.

Θεό, Παναγία καὶ Ἅγίους θὰ μπορέσουμε νὰ τοὺς τιμήσουμε μόνο στὴν Ἐκκλησία. Ἐδῶ ὑπάρχει τὸ σίγουρο καταφύγιο, ἡ καθαρότερη πηγὴ πὸν θὰ λάβουμε ἀγιότητα. Ἐντὸς Τῆς ὁ χρόνος ἀλλάζει σκοπὸ ὑπαρξῆς, οἱ δεικτεὲς τῶν ρολογιῶν Τῆς χτυποῦν γιὰ νὰ σώσουν. Ἡ συνειδητὴ ἐνταξὴ στὴν κοινωνία Τῆς καὶ ἡ συμμετοχὴ στὴν ζωὴ Τῆς θὰ μᾶς δώσουν τὸ ἄριστο. Μέσα στὸν θεοῖδρυτο αὐτὸ ὄργανισμὸ ἄχρονος Θεοῦ καὶ κοσμικὸς χρόνος εἶναι ἔννοιες ἀσυμβίβαστες, εἶναι τὰ δύο ἀντίθετα ἄκρα. Ἐκεῖ, στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχει τάξη. Ποιμένες καὶ ποιμαινόμενοι ἀποτελοῦν ἓνα σῶμα, πὸν συναποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ μέρη, μᾶς βεβαιώνει Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας²². Στὸ σημεῖο αὐτὸ βρῖσκεται τὸ μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας. Ἡ συνύπαρξη τῶσων καὶ τῶσων χριστιανῶν μὲ κοινὸ σκοπὸ καὶ χρόνο ζωῆς βοηθεῖ νὰ ἀναπτυχθοῦν οἱ ἀρετὲς τῆς ἀγάπης, τῆς ὑπακοῆς, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εἰρήνης. Ὅλα αὐτὰ εἶναι δρόμοι πὸν ὀδηγοῦν σὲ λεωφόρο, μὲ κατεύθυνση τὴν αἰωνιότητα.

Προσπαθήσαμε μὲ λόγια σύντομα νὰ προσεγγίσουμε τὸ θέμα τοῦ σημερινοῦ κόσμου — μὲ τὸν δικὸ του κοσμικὸ χρόνο — μὲ αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χρόνο. Χρόνος πὸν δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μετρηθεῖ μὲ ρολόγια, νὰ διαιρεθεῖ σὲ λεπτά. Ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ τὰ παραμερίζει ὅλα. Οἱ ιδιότητές Του, ὡς ἀχρόνου καὶ αἰωνίου, μᾶς κάνουν νὰ ποθήσουμε τὴν πνευματικὴ ἀντάμωση μαζί Του. Στὸν ἀγῶνα ἡ προσπάθεια ἔχει σημασία. Αὐτὸς «*ὁ ἀγῶνας πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας*»²³, ἂς συνεχιστεῖ καὶ αὐτὸν τὸν χρόνο, πὸν τὰ πρῶτα βήματά του ἀρχίσουμε ἤδη. Καὶ ἂς ἔχουμε κατὰ νοῦν τὸ τοῦ Μεγάλου Βασιλείου πὸς «*ὀλόκληρη ἡ ἐδῶ ζωὴ εἶναι γιὰ ἔργα καὶ ἀγῶνες, ἐνῶ ἡ ἄλλη γιὰ ἔπαθλα καὶ ἀμοιβές*»²⁴. Εὐχὴ καὶ προσευχὴ ὅλων μας εἶναι νὰ γίνουμε κάτοχοι αὐτῶν τῶν πνευματικῶν βραβείων. Κάθε ἡμέρα αὐτοῦ τοῦ χρόνου ἂς εἶναι ἄλλη μὰ εὐκαιρία, ἄλλο ἓνα βῆμα γιὰ τὴν ποθητὴν κατάκτηση.

1. Ἰωάν. α' 18.

2. Πράξ. ιδ' 9-10.

3. Πράξ. ιδ' 15 καὶ Κολ. α' 16.

4. Ἰακ. α' 17.

5. Β' Πέτρο. γ' 8.

6. Γεν. α' 5.

7. «Αἰωνιότητα καὶ χρόνος», Σεβ. Μητροπολίτου Πειραιῶς κ. Καλλινίκου, σελ. 49.

8. Β' Κορ. στ' 18.

9. «Πρωτοχρονιάτικο διαλογισμὸς», Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδοῦλου, σελ. 19.

10. «Φανὴ Κυρίου», 1.1.1989.

11. Α' Θεο. δ' 13.

12. Θεοτοκίῳ ἤχου πλαγίου Β'.

13. Σεβ. Μαντινείας κ. Θεόκλητος, περιοδικὸ «Ἀλιεύς», τ. 160, Ἰαν.-Φεβρ. 1988.

14. Ἀπὸ τῆς θεῖας Λειτουργίας.

15. Κλήμης Ἀλεξανδρείας, Β.Ε.Π.Ε.Σ. 8,271-272.

16. Πράξ. ιδ' 15.

17. Ἀπὸ τῆς θεῖας Λειτουργίας.

18. Εὐχὴ τῆς Δοξολογίας τῆς Πρωτοχρονιάς.

19. Α' Πέτρο. θ' 16.

20. Ἀπὸ τὸν Ἑσπερινὸ τῆς Ἑορτῆς τοῦ Μεγ. Ἀθανασίου.

21. Μέγας Βασίλειος, Migne 30,464.

22. Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Migne 36,185.

23. Ἐφεσ. στ' 12.

24. Μέγας Βασίλειος, Ε.Π.Ε. 9,322.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Οἱ σχέσεις καὶ οἱ δυσκολίες τους

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ὅλοι πάσχουμε στὶς διαπροσωπικές μας σχέσεις. Εἶναι, φαίνεται, πολὺ δύσκολο νὰ σταθεῖς σὲ μία σχέση σωστὴ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, κι αὐτὸ ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴ σχέση μὲ τὴν ὁποία ἔρχεσαι σ' ἐπαφὴ μὲ τὸν ἄλλο. Εἴτε γιὰ μέλος τῆς οἰκογενείας σου πρόκειται σὲ ὁποιοδήποτε βαθμὸ συγγενείας κι ἂν βρισκεται, εἴτε γιὰ συνάδελφο, προϊστάμενο ἢ ὑφιστάμενο, εἴτε γιὰ πρόσωπα μὲ τὰ ὁποία ἀναπτύσσεις ἐμπορικὴ ἢ πελατειακὴ σχέση, εἴτε γιὰ πρόσωπα μὲ τὰ ὁποία συναλλάσσεσαι στὸν εὐρύτερο κοινωνικὸ χῶρο: ὑπάλληλος-πολίτης, γιατρὸς-ἀσθενής, πολιτικὸς-ψηφοφόρος, πολιτικὸς πρὸς πολιτικὸ, ἀσφαλιστικὸς φορέας καὶ ἀσφαλιζόμενος, ποιμῆν-ποιμαινόμενος κ.τ.τ.

Σὲ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς οἱ δυσκολίες αὐτὲς χωρὶς νὰ περνοῦν ἀπαρατήρητες δὲν τυγχάνουν καὶ ἰδιαίτερης ἐνασχολήσεως. Παρ' ὅλο ὅτι μᾶς δυσκολεύουν δὲν τοὺς δίνουμε ἰδιαίτερη σημασίαν· νὰ σταθοῦμε καὶ νὰ τὶς θεωρήσουμε βαθύτερα, νὰ κατανοήσουμε τὶς αἰτίες ποὺ τὶς προκαλοῦν, νὰ διορθώσουμε τυχόν στάση καὶ συμπεριφορὰ μας, νὰ ὑποδείξουμε ἐνδεχομένως ἀλλαγὴ τῆς συμπεριφορᾶς τοῦ ἄλλου. Παραμένουμε στὶς πρῶτες ἢ φευγαλέες ἐντυπώσεις μας, διαμορφώνουμε ἀντιδραστικὰ τὴ στάση μας καὶ τὴ διαγωγὴ μας, χωρὶς ἐξήγηση, χωρὶς συνεξήγηση καὶ καταλήγουμε σὲ συνεχεῖς παρεξήγησεις.

Τὸ ἄλλο εἶναι πιὸ δύσκολο. Τὸ νὰ παρατηρήσεις προσεκτικὰ τὸ τί συμβαίνει. Στὴ συνέχεια νὰ θελήσεις νὰ ἐπικοινωνήσεις μὲ τὸν ἄλλο, νὰ ἐκτεθεῖς ἐκθέτοντας τὶς πιὸ μύχιες σκέψεις σου, τὸ πῶς σὺ ἀντιλήφθηκες τὰ πράγματα, εἰσέπραξες τὰ λόγια ἢ τὶς κινήσεις τοῦ ἄλλου. Μπορεῖ ἀκόμη νὰ πέσεις σὲ στάση ἀδιαλλαγίας, κωφότητος τοῦ ἄλλου, νὰ μὴ θέλει κἀν νὰ σ' ἀκούσει καὶ νὰ διαπραγματευτεῖ μαζί σου. «Μ' αὐτὰ τώρα θ' ἀσχολούμαστε; Αὐτὸς εἶναι ὁ δικός μου τρόπος. Ἔτσι τὸ εἶδα, ἔτσι τὸ πῆρα, ἔτσι καὶ ἀντέδρασα. Δὲν ὑπάρχει καιρὸς γιὰ χάσιμο».

Δὲν λείπουν βέβαια καὶ οἱ στιγμὲς ποὺ ὁ ἄλλος ἀποδέχεται τὴν πρότασή σου, τὶς ἐξηγήσεις σου, τὶς προθέσεις σου, τὴν εἰλικρίνειά σου, τὸ ἀνοιγμά σου. Τότε εἶναι μιὰ ὄαση γιὰ σένα, ἕνας τόπος ἀναπαύσεως ποὺ ἀφοῦ ξεκουραστεῖς ξεκινᾷς μὲ καινούργιες δυνάμεις καὶ ἄλλη διάθεση γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὶς σχέσεις ποὺ αὐτὴ συνεπάγεται σὲ ὁποιοδήποτε ἐπίπεδο.

Ἄνα-μέτρηση καὶ προ-υπολογισμὸς

Αὐτὸ ὅμως τὸ ἀνοιγμα ἀπαιτεῖ μαθητεία. Ἄπαιτεῖ μιὰ διακινδύνευση. Οἱ κινήσεις ποὺ θὰ κάνεις μπορεῖ νὰ σ' ἐκθέσουν σὲ κίνδυνο. Δὲν μπαίνεις κατ' εὐθείαν στὴ μάχη. Οὔτε μπορεῖς ν' αὐτοσχεδιάξεις ἐκεῖνη τὴν ὥρα τῆς συναντήσεως μὲ τὸν ἄλλο. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ χάσεις καὶ τὸν αὐθορμητισμό σου, ὅτι ὅλα πρέπει νὰ τὰ ἔχεις μετρήσει ἐκ τῶν προτέρων μὲ τὸ ὑποδεκάμετρο. Οὔτε πάλι εἶναι φρόνιμο νὰ τ' ἀφήσεις στὴν τύχη, ὅσα πᾶνε καὶ ὅσα ἔλθουν. Γιατὶ στὴν ἀνα-μέτρηση ποὺ θὰ κάνεις μὲ τὸν ἄλλο πᾶς νὰ τὰ φτιάξεις μαζί του κι ὄχι νὰ τὰ χαλάσεις. Ἡ ἀναμέτρηση μὲ τὸν ἄλλο δὲν εἶναι λοιπὸν σύρραξη, δὲν εἶναι σύγκρουση· εἶναι μέτρημα ἀπὸ τὴν ἀρχή, γιὰ τυχόν λάθη στὴ μέτρηση καὶ μὲ σωστὰ μέτρα καὶ σταθμά. Πρὶν ὅμως αὐτὸ τὸ νέο ἀπολογισμὸ πρέπει νὰ ἔχει προηγηθεῖ ἕνας σωστός ὑπολογισμὸς, εἶναι δηλαδὴ ἀναγκαῖος ἕνας προ-υπολογισμὸς τῶν κινήσεών σου.

Δὲν ξέρω ὅμως πόσο μετράει σὲ ὅλους μας αὐτὸς ὁ προὑπολογισμὸς κι ἂν τελικὰ ὑπάρχει πάντα ἡ διάθεση γι' ἀποκατάσταση τῶν σχέσεων μεταξύ μας. Μπορεῖ κάποιες φορὲς νὰ συμφέρει ἡ ἔνταση, ἡ ψυχρότητα, ἡ φαινομενικὴ ἀδιαλλαγία, ἡ ἀγέρωχη στάση, τὸ ἀσυμβίβαστο ὕψος, τὸ ἀνυποχώρητο καὶ ἀσυγκατάβατο ὕψος, οἱ ἀναντίρρητες ὑποδείξεις ἢ ἐντολές, ἡ ἀποστασιοποιημένη ἐπιφυλακτικότης ποὺ δὲν δίδουν τελικὰ στὸν ἄλλο τὴν εὐκαιρία γιὰ προσέγγιση, γιὰ ἀνοιγμα, γιὰ ἀναθεώρηση καὶ γιὰ ἀναθάρρημα, ὅτι μπορεῖ καὶ νὰ ὑπάρξει ἐλπίδα γιὰ βελτίωση.

Συνήθως μᾶς ἀρέσουν οἱ ἄσχημες καιρικὲς συνθήκες μὲ τις πολλὰς χιονο- καὶ βροχοπτώσεις, μὲ τοὺς βορείους ἀνέμους τῶν πολλῶν μποφῶρ ποὺ μᾶς «ὑποχρεώνουν» νὰ κλειστοῦμε μέσα, γιατί «τί ἄλλο θὰ μπορούσαμε νὰ κάνουμε μ' αὐτὸν τὸν βρωμόκαιρο». Ἡ μετεωρολογικὴ ὅμως ὑπηρεσία (ἐθνικὴ ἢ προσωπικὴ) καὶ τὸ μετεωρολογικὸ δελτίο δὲν ὑπάρχουν μόνο γιὰ νὰ κλείνεται ἡ χώρα μέσα κι ὁ καθένας μας στὸ καβούκι του. Μᾶς ἐφιστοῦν ἀπλῶς τὴν προσοχὴ τί θὰ πρέπει νὰ προσέξουμε σὲ περίπτωσι «κακοκαιρίας» καὶ ὑπὸ ποῖες προϋποθέσεις ὀφείλουμε νὰ ἐπιχειρήσουμε τὴν ἔξοδο. Χρειάζεται νὰ βάνουμε κάτω τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ καὶ στὴ συνέχεια νὰ προχωρήσουμε ἢ νὰ μὴ προχωρήσουμε.

Ἀναπαράσταση καὶ ἄσκηση ἐπὶ χάρτου

Μερικὲς φορές εἶναι χρήσιμη μία ἀναπαράσταση μέσα μας τῶν διαφόρων φάσεων αὐτῆς τῆς ἐπιχειρήσεως, μία ἄσκηση ἐπὶ ἐνὸς νοητοῦ χάρτου στὸν ὁποῖο θὰ σημειώνονται ὅλα τὰ ἀναγκαῖα χαρακτηριστικά τὰ ὁποῖα θὰ διαζωγραφοῦν τὴν ἔκβαση καὶ θὰ βοηθοῦν στὴ λήψη τῆς τελικῆς ἀπόφασης. Μία τέτοια ἀναπαράσταση ἢ ἄσκηση ἐπὶ χάρτου δὲν εἶναι πάντοτε εὐκόλη γιὰ τὸν καθένα μας. Θὰ πρέπει νὰ συγκεντρώσουμε τὰ ἀπαραίτητα στοιχεῖα ποὺ γιὰ τὸν καθένα μας θὰ ὀδηγοῦν στὴ σωστὴ λύση. Γιὰ τὴν κάθε περίπτωσι μπορεῖ νὰ διαφέρουν.

Ἄλλωὶς βλέπει τὸ ζήτημα ὁ σύζυγος, διαφορετικὰ ἢ ὁ σύζυγος, ὁ οἰκογενειάρχης, ὁ πατέρας, ἢ μητέρα, τὰ παιδιά, ὁ προϊστάμενος ἢ ὁ ὑφιστάμενος, ὁ δημόσιος ὑπάλληλος ἢ ὁ ἐξαρτώμενος πολίτης, ὁ πολιτικὸς σύμμαχος ἢ ὁ πολιτικὸς ἀντίπαλος, ὁ ἡγούμενος ἢ ὁ ὑποτακτικὸς, ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος, ὁ ἐξομολόγος ἢ τὰ πνευματικὰ του παιδιά, ὁ ἐφημέριος ἢ οἱ ἐνορίτες του, ὁ ἱερατικῶς προϊστάμενος ἢ οἱ συνεφημέριοι, ὁ ἄγαμος ἢ ἔγγαμος κληρικὸς. Καθένας ἀπ' ὅλους θέτει δικούς του ὄρους, δικές του προϋποθέσεις. Γιὰ νὰ ὑπάρξει ὅμως κάποτε μία συνεξήγηση ὀφείλουμε νὰ τηρήσουμε κοινὸς κανόνες παιχνιδιοῦ. Γιατὶ μιὰ σχέση ὑποθέτει δύο ἢ καὶ περισσότερους. Ἡ σχέση θὰ τιναχτεῖ στὸν ἀέρα ἂν ὁ καθένας παίξει μὲ δικούς του κανόνες.

Μία πρόταση

Κι ὅταν ἀκόμα ἐτοιμάζουμε τὴν ἀναπαράσταση ἢ τὴν ἄσκηση ἐπὶ χάρτου γιὰ τὴν ὁποία κάναμε λόγο προηγουμένως καὶ βρισκόμαστε μόνοι μας, κι ἐκεῖ ἀκόμα πρέπει νὰ λάβουμε ὑπόψη

τοὺς κανόνες τῶν ἄλλων. Μία τέτοια προετοιμασία γιὰ τὶς κατηγορίες προσώπων καὶ καταστάσεων ποὺ ἀναφέραμε ἄς τις ἀφήσουμε στοὺς ἴδιους. Ἐμεῖς σήμερα μὲ τὴ βοήθεια ἐνὸς κειμένου τοῦ ἀγαπητοῦ πρώην φοιτητοῦ μας καὶ πρεσβυτέρου, τοῦ π. Κωνσταντίνου Καλλιανοῦ ποὺ ὑπηρετεῖ στὴ Σκόπελο, «θὰ ἀποπειραθοῦμε νὰ ἰχνογράφησουμε» τὴν πορεία γιὰ μιὰ τέτοια συνάντηση καὶ ἀποκατάστασι **σχέσεων μεταξύ ἐφημερίων**, γνωρίζοντας ὅτι ἡ προσωπικότητα τοῦ ἱερέως ὅπως καὶ ὅλων μας εἶναι κέντρο ποικίλων ψυχολογικῶν ἀντιδράσεων ποὺ πρέπει νὰ μποῦν σὲ σωστὸ δρόμο γιὰ ν' ἀντιμετωπιστοῦν.

Ὁ π. Κωνσταντῖνος μᾶς προσφέρει σ' ἓνα βαθεῖα ἐξομολογητικὸ κείμενο ποὺ τὸ ἐπιγράφει «Ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργός», τὴν ἀγωνία του γιὰ τὶς ἐπικρατοῦσες ἐντάσεις ἀλλὰ καὶ τὴν ἐλπίδα του γιὰ τὴν ὑπέρβασή τους. Στὴ συνοδευτικὴ του ἐπιστολὴ σημείωνε: «Προσπάθησα νὰ δῶ τὰ πράγματα μὲς' ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς κατανόησης, ποὺ καθὼς πιστεύω εἶναι οἱ μοναδικοὶ δρόμοι γιὰ νὰ προσεγγίσεις καὶ νὰ συμφιλιωθεῖς μὲ κάποιον. Δυστυχῶς γνωρίζω πὼς στὸ κείμενό μου ὑπάρχει καὶ τὸ στοιχεῖο τῆς οὐτοπίας ἀφοῦ πάντα τὰ μικροσυμφέροντα καὶ οἱ μικροδιαφορὲς στοίχιζαν καὶ στοίχισαν πολλὰ στὴν Ἐκκλησία. Ὡστόσο πιστεύω ἀκόμη μὲ ρομαντικὴ διάθεση πὼς μπορούμε νὰ βελτιωθοῦμε».

Προσυπογράφοντας τὶς πιὸ πάνω φράσεις πιστεύω κι ἐγὼ ὅτι ἡ ἰχνογράφηση ποὺ ἐπιχειρεῖ ὁ π. Κωνσταντῖνος θὰ μᾶς βοηθήσει ν' ἀποφύγουμε πολλοὺς σκοπέλους... σ' αὐτές μας τὶς ἀπόπειρες γιὰ συν-φιλίωσι καὶ συν-χώρησι. Γένοιτο!

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

* Ἐπισκόπου Ἀχελῶου Εὐθυμίου, ΑΘΩΟΣ (ἀπάντηση σὲ 56 ἐρείσματα τῆς ἀπιστίας).

* Πρωτοπρ. Γ. Μεταλληνοῦ, Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ.

* Καθηγ. Μάρκου Α. Σιώτη, ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΙΕΡΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ.

* Καθηγ. Ἰωάννου Φουντούλη, ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ, τόμοι Α' καὶ Β'.

* Καθηγ. Βλασίου Φειδά, ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΣΙΑΣ (1988 - 1988).

* Ἀγ. Γρηγορίου Νύσσης, ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΜΩΥΣΕΩΣ (εἰσαγωγή, κείμενο, μετάφρασι, σχόλια ἀρχμ. Π. Μπρούσαλη).

* Ἀρχμ. Συμεῶν Π. Κούτσα, Η ΝΗΣΤΕΙΑ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ. Γιατὶ, πότε καὶ πὼς νηστεύουμε.

* Ἀρχμ. Νικ. Ι. Πρωτοπαπᾶ, ΕΙΣ ΕΠΙΓΝΩΣΙΝ ΘΕΟΥ. Κυριακοδρόμιο στίς εὐαγγελικὲς περικοπές.

Ὁ ἀδελφός καὶ συλλειτουργός (Ἀπόπειρα ἰχνογράφησης)

ΤΟΥ π. Κ. Ν. ΚΑΛΛΙΑΝΟΥ Πρεσβυτέρου

Κάποτε πρέπει νὰ δεῖς τὸ ἀληθινὸ πρόσωπο τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ σου, πέρα ἀπὸ τὰ συμπλέγματα, τὶς μικρότητες καὶ φυσικὰ τὰ προσωπεῖα, ποὺ ἀναγκάζεται ὁ καθένας μας νὰ φανεῖ μέσα στὴ στυγνὴ καθημερινότητα. Καὶ γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ δεῖς ψυχραῖμα καὶ οὐσιαστικὰ τὸ πρόσωπο τοῦ συλλειτουργοῦ σου, θὰ πρέπει νὰ σφαλίσῃς τὶς πύλες τῆς ψυχῆς σου, ἀπ' ὅπου εἰσχωροῦν τὰ μηνύματα τοῦ ἔξω κόσμου καὶ μᾶς ἐπηρεάζουν, κάνοντας ἔτσι τὴν πρώτη σου κίνηση. Γιατί ἡ δεύτερη θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἐπιλογή μιᾶς ὥρας ἡσυχίας καὶ μοναχικῆς, ἴσως μετὰ τὸν ἑσπερινό, ὅταν ἐξατμίζεται ὁ θόρυβος τῆς μέρας καὶ τὸ μισόφωτο ἔρχεται μὲ τὸ φῶς τῶν λαδοκάντηλων, νὰ σταλάξει στὴν ψυχὴ σου γλυκασμὸ κατάνυξης καὶ εὐλογίας. Νὰ σταθεῖς τότε ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ὁραία Πύλη, καὶ μὲ ἡρεμὴ, σταθερὴ καὶ φιλόσοφο κατὰ Χριστὸν διάθεση, νὰ ἰχνογραφήσεις τὸ πρόσωπο τοῦ συλλειτουργοῦ σου, χωρὶς, ἀσφαλῶς, νὰ παραμείνεις μόνο στὰ ἐξωτερικὰ στοιχεῖα ποὺ συνθέτουν τὸ εἶναι του, μὰ νὰ προσπαθήσεις μὲ διάκριση καὶ προσοχὴ νὰ εἰσέλθεις, ὅσο οἱ δυνάμεις σου τὸ ἐπιτρέπουν, καὶ στὸν ἔσω κόσμο του γιὰ νὰ βγάλεις τὰ συμπεράσματά σου ἀβίαστος καὶ δίχως τὴν ἀντιπάθεια ποὺ προκαλοῦν οἱ κάποιες, ἐπώδυνα, συνεργάσιμες στιγμὲς ἢ καὶ ἀκόμη τὴ συμπάθεια κάποιων ἐνθουσιωδῶς φιλικῶν συνομιλιῶν. Γιατί πρέπει νὰ γνωρίζεις πῶς, τόσο ἐσύ, ὅσο καὶ ὁ συλλειτουργός σου, «Θεοῦ ἐστε συνεργοί» (Α' Κορ. 3,9).

Τούτῃ τὴν ἀπόβραδὴ ὥρα, στὸ χῶρο ὅπου ζεῖτε ἐσὺ καὶ ἐκεῖνος πασχίζοντας μὲ κόπο καὶ δάκρυα νὰ διακονήσετε καὶ ν' ἀγωνιστεῖτε ὥστε νὰ πραγματώνεται κοινωνικὰ καὶ πολιτιστικὰ, στὸ ἐκάστοτε «ἐδῶ καὶ τώρα», τὸ λειτουργικὸ ἔθος τῆς εὐχαριστιακῆς συνάξεως καὶ κοινωνίας» (π. Γ. Μεταλληνός) καλεῖσαι νὰ μιλήσεις στὸ Θεό, μὲ εἰλικρίνεια γιὰ τὸν ἀδελφὸ καὶ συλλειτουργό σου καὶ φυσικὰ διάκονο τῶν Μυστηρίων Του.

Ἀφοῦ τὸν δεῖς ἀκριβῶς ἀπέναντί σου μὲ ὅλη του τὴ λαμπρότητα νὰ στέκει στὸ Ἱερὸ Βῆμα φορώντας τὴν καλοραμμένη στολή του, μαζὶ μὲ

τὰ διαδήματα ἐπανωκαλύμμαχο (ἂν εἶναι ἄγαμος), σταυρό, ἐπιγονάτιο καὶ φυσικὰ τὴ βεβαιωμένη ὑπεροχὴ του. Μπορεῖς, ἐπίσης, νὰ παρατηρήσεις τὶς ἀργὲς κινήσεις καὶ τὸ ὕφος του· τὸν τρόπο συμπεριφορᾶς, νὰ κρατᾷ δηλ. μὲ σιγουριὰ τὶς ἀποστάσεις ἀπ' ὅλους καὶ γιὰ ὅλα καὶ φυσικὰ τὴν ἀυξομειώση τῆς φωνῆς του ἀνάλογα μὲ τὴν περίσταση. Ὅλα τούτα μπορεῖς τώρα, στὴ δικιά σου βεβαιωμένη ἡσυχία καὶ διακριτικὴ τοῦ ἄλλου ἐξέταση (ὅπου ἀσφαλῶς πρέπει νὰ λείπει κάθε στοιχεῖο κατάκρισης καὶ ψεύδους) νὰ τὰ δεῖς, γιὰ νὰ κατορθώσεις νὰ βγάλεις τὰ συμπεράσματά σου. Γιατί τούτῃ ἡ ἐνασχόληση πολλὰ μπορεῖ νὰ σοῦ προσφέρει, ἀφοῦ ἡ διάθεση ἐδῶ φιλοσοφεῖ καὶ δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ στιγματίσει ἢ ν' ἀπορρίψει. Κι ὅπως εἶπε κάποιος καλὸς ποιμένας «σοφὸς εἶσαι στὴ ζωὴ περιλαμβανομένης καὶ τῆς χριστιανικῆς, ὅταν δὲν εἶσαι ἀπαιτητικὸς ἐναντι τῶν ἀνθρώπων» (π. Ἀλέξ. Ἑλτσιανίνοφ).

Μόνο ποῦ ἡ μελέτη αὐτὴ, ἡ προβολὴ τῆς συμπεριφορᾶς καὶ τῆς πολιτείας τοῦ ἄλλου δὲ σταματᾷ στὰ παραπάνω, ἀλλὰ συνεχίζεται καὶ ἐκτός τοῦ ναοῦ, ὅπου βλέπεις τὸ ἴδιο πρόσωπο τῆς ὑπεροχῆς, νὰ σέρνει κάποτε κουρασμένο, σχεδὸν γερασμένο τὰ βήματά του φορώντας, ὄχι τούτῃ τὴ φορὰ τὸν χρυσοποικίλο σταυρὸ τοῦ ὀφφικίου του, μὰ τὸν ἄλλο, τὸν προσωπικὸ του σταυρό, τὸν ἀόρατο στὰ μάτια τοῦ κόσμου: τὸ σταυρὸ τῆς ὀδύνης, τῆς πίκρας. Τοῦ προσωπικοῦ του μαρτυρίου μιᾶς, ὅποιος καὶ νὰ ἴναι, ἐγκατάλειψης.

Κι ἀκόμη εἶναι δυνατὸ νὰ προσέξεις τὸ ἴδιο πρόσωπο σ' ἓνα χῶρο δωματίου, πάλι δίχως τὴν ὑπεροχὴ, μὲ τὰ διαδήματα κρεμασμένα, μὲ συσπασμένο τὸ πρόσωπο ἀπὸ τὴν ὀδύνη καὶ τὰ δάκρυα νὰ δέεται γονατιστὸ μπροστὰ στὸν ἄλλο, τὸ Μεγάλο Ἐσταυρωμένο: ὄχι πιά μὲ προσεχτικὲς κινήσεις καὶ μὲ φωνὴ ποὺ ἀυξομειώνεται, μὰ μὲ τὰ χέρια τεντωμένα λὲς καὶ γυρεύουν νὰ ψαύσουν λίγο οὐρανὸ, γιὰ νὰ ῥθει ἡ ἀνάπαυση καὶ ἡ εἰρήνη στὴ ψυχὴ καὶ νὰ κλείσουν τὰ βλέφαρα ἡρεμὰ καὶ εὐλογημένα καὶ μὲ μιὰ φωνὴ ποὺ τρέμει, σὰν τὴ φλόγα τοῦ κериοῦ στὸν ἄνεμο.

Η ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΕΣ

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΑΝΤΩΝΙΑ ΝΙΚΗΤΑΡΑ, Καθηγητοῦ Πατριάρχου Σχολῆς

«Εἰρήνη φίλη, τὸ ἐμὸν μελέτημα καὶ καλλώπισμα· εἰρήνη φίλη, τὸ παρὰ πάντων ἐπαινούμενον μὲν ἀγαθόν, ὑπ' ὀλίγων δὲ φυλασσόμενον. Ὡς λίαν σε ποθῶ καὶ ἀσπάζομαι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων» (Ἀγ. Γρηγ. Θεολ. ΕΠΕ τ. 1, σ. 328).

«Εἰρήνη φίλη, τὸ δικό μου μελέτημα καὶ στόλισμα. Εἰρήνη φίλη, εἶσαι τὸ ἐπαινετὸ ἀγαθὸ ἀπὸ ὅλους, ἀπὸ λίγους ὅμως φυλασσόμενον. Πάρα πολὺ σε ποθῶ καὶ σε ἀσπάζομαι διαφεροτικῶς ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπων». Αὐτὰ τὰ λόγια περιέχονται στὸν 2ον εἰρηνικὸ λόγο τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ὅταν προσπάθησε νὰ λύσει κάποια φιλονεικία στὸ λαὸ τῆς Κωνσταντινούπολης.

Ἔτσι καὶ μεῖς σήμερα θὰ δώσουμε τὸν λόγο στὰ τιμώμενα πρόσωπα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, γιὰ νὰ μᾶς μιλήσουν γιὰ τὴν πολυπόθητη εἰρήνη, πού τόσο ἔχει ἀνάγκη ἡ καρδιά μας μέσα σ' αὐτὴ τὴν ταραχὴ τοῦ πολέμου! Ἐλάτε ν' ἀναζητήσουμε μαζί μὲ τοὺς Μεγάλους Πατέρες τὴν εἰρήνη! Ἐλάτε ν' ἀπολαύσουμε τοὺς γλυκοὺς καρπούς τῆς εἰρήνης!

Ἡ ἀναζήτηση τῆς εἰρήνης, κατὰ τὸν Ἅγιο Γρηγόριο τὸ Θεολόγο, σημαίνει τὴν ἀναζήτηση τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ζωὴ μας μοιάζει μὲ πορεία μέσα στὸ πυκνὸ σκοτάδι. Μέσα στὸν κόσμον πού ζοῦμε δὲν ἀντικρούσαμε τὸ φῶς τῆς Ἀγάπης. Βλέπουμε «τοῦ βίου τὴν θάλασσαν ὑφουμένην», ἀλλὰ δὲν αἰσθανόμαστε τὴν παρουσία τοῦ εἰρηνάρχου Χριστοῦ. Ζοῦμε τὸν λόγο τοῦ Θεολόγου Γρηγορίου: «Ὁ πλοῦς ἐν νυκτί· πυρὸς οὐδαμοῦ, Χριστὸς καθεύδει» (M.P.G. 37, 153C). Μέσα μας φυσοῦν δυνατὰ οἱ ἐναντίοι ἀνεμοὶ. Καμιά παρηγοριά· ζητοῦμε τὴν εἰρήνη καὶ ζητώντας τὴν εἰρήνη, μᾶς διαβεβαιώνει ὁ ἴδιος Ἱεράρχης ζητοῦμε στὴν

πραγματικότητα τὸν Χριστό: «Ὁ ζητῶν εἰρήνην Χριστὸν ἐκζητεῖ, ὅτι αὐτὸς ἐστὶν ἡ εἰρήνη». Καὶ γιὰ τὸν Μέγα Βασίλειον «ἄνω ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡ ἀληθής», δηλαδὴ στὸ οὐράνιον θυσιαστήριον. Εἶναι δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μᾶς προτρέπει νὰ ζητήσουμε τὴν εἰρήνη, γιὰ νὰ κατακτήσουμε γαλήνιον νοῦ καὶ ἀτάραχη ψυχικὴ κατάσταση (M.P.G. 29, 376 BC). Ὁ ἱερός Χρυσόστομος θεωρεῖ τὴν θεία λειτουργία ὡς μυστήριον τῆς εἰρήνης. Ὁ δρόμος πού ὀδηγεῖ στὴν θεία λειτουργία εἶναι ἡ εἰρήνη τῆς ψυχῆς. Γιατὶ ἡ θεία λειτουργία εἶναι ἡ συνάντησή μας μὲ τὸν Χριστό, πού εἶναι «ἡ ὄντως εἰρήνη» τοῦ ἀνθρώπου. Πάνω στὴν Τράπεζα τῆς Εὐχαριστίας «βρίσκεται σφαγμένος ὁ Χριστός». Καὶ γιὰ ποιόν (ἐσφάγη) καὶ γιατί; (ἐρωτᾷ ὁ Ἅγιος). (Καὶ ἀπαντᾷ) «Γιὰ νὰ προσφέρει τὴν εἰρήνην ἀνάμεσα στὸν οὐρανὸ καὶ στὴ γῆ, γιὰ νὰ σε κάνει φίλον μὲ τοὺς ἀγγέλους, γιὰ νὰ σε συμφιλιώσει μὲ τὸν Θεὸ τῶν ὄλων. Γιὰ νὰ κάνει φίλον τοῦ Θεοῦ ἐσένα πού εἶσαι ἐχθρὸς καὶ ἀντίπαλός Του... Γιὰ νὰ ἔχεις εἰρήνην μὲ τὸν ἀδελφὸ σου ἐγινε ἡ θυσία αὐτή». (M.P.G. 49, 381-2).

Αὐτὴ εἶναι ἡ πηγὴ τῆς εἰρήνης τὴν ὁποία δίδει Ἐκεῖνος. Αὐτὴ λοιπὸν ἡ εἰρήνη ἔχει καρπούς α) στὸν ψυχολογικὸν μας κόσμον β) στὴν κοινωνία γ) στὴν παιδεία δ) στὴν οἰκογένεια ε) στὴν δικαιοσύνη.

α) Ἐρημνεύοντας ὁ Χρυσόστομος τὸ λόγιον τοῦ Χριστοῦ «εὐρήσετε εἰρήνην ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν (Ματθ. 11,23) λέγει: «Ποιὸ τὸ ὄφελος τῆς ἐξωτερικῆς εἰρήνης, ἐὰν ἐσωτερικὰ γεννιοῦνται ἀπὸ τὴν ταραχὴ τῶν λογισμῶν θόρυβος καὶ ζᾶλη; Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μοιάζει μὲ ὄχυρωμένη πόλη μὲ τείχη καὶ χαρακώματα, τὴν ὁποία προδίδει κάποιοι κάτοικός της» (Ἰω. Χρυσ.

Εἶναι δυνατὸν ὅμως τὸ πρόσωπο τοῦ συλλειτουργοῦ σου νὰ εἶναι ἕνας οἰκογενειάρχης πρεσβύτερος, μὲ τοὺς ἀνάλογους σταυρούς, μὲ τὴν πολλαπλὴ ὀδύνη, τὸν σκόρπιον κάποτε νοῦ, πού καθὼς στὶς ἀκολουθίες δείχνει τὴν ὑπεροχὴ καὶ τὰ διαδήματά του, σὲ κάποιες ἄλλες ὥρες, κάπου σὲ μιὰ γωνιά τοῦ σπιτιοῦ του σιωπηλὸς καὶ ταπεινωμένος νὰ ξεκουκίζει τὸ κομποσκοῖνι τοῦ πόνου καὶ τῆς συλλογῆς, καθὼς μπροστά του ἔχει τὸ βουβὸ θέαμα: εἴτε ἀρρώστια λέγεται τοῦτο, εἴτε ράγισμα στὴν οἰκογενειακὴ ἐνότητα, εἴτε οἰκονομικὴ δυσκολία, εἴτε ἀνταρσία τῶν παιδιῶν του, εἴτε... εἴτε...

Μά, εἶν' ἡ ὥρα ὁποῦ μέλλεις νὰ κάμεις τὴ σύνθεση τῶν ἀντιθέσεων πού πρόβαλες καὶ νὰ βγάλεις τὰ συμπεράσματά σου. Ὡστόσο ξέρεις πιά, πὼς ὁ καθένας μας πασχίζει νὰ διακριθεῖ νὰ

ξεχωρίσει ἀπ' τοὺς ἄλλους, μόνο σὲ στιγμὲς τοῦ βίου, γιατί ὅλο ὁ ὑπόλοιπος χρόνος τοῦ καθενὸς ἀπὸ μᾶς εἶναι βαφτισμένος στὸν πόνον καὶ τὴ θλίψη. Ἄν λοιπὸν, ὅπως σωστὰ εἰπώθηκε, «ὁ πόνος εἶναι τὸ χνῶτον τοῦ Θεοῦ στὴ ζωὴ μας» (Γ. Μωυσῆς Ἁγιορείτης) τότε ὁ καθένας μας θὰ ἐπιζητεῖ τούτῃ τὴν εὐλογία, πού, ὅπως καὶ νὰ τὸ δοῦμε εἶναι κοινὴ καὶ τὰ μέγιστα θεραπευτικὴ.

Ἔτσι αὐτὸ πού μᾶς ἐνώνει μὲ τὸν ἀδελφὸ καὶ συλλειτουργὸ δὲν εἶν' ἄλλο ἀπὸ τὸν πόνον καὶ τὴν ὀδύνη: τὰ μόνον στοιχεῖα εὐκρίνειας καὶ συναδελφικῆς (χωρὶς ἔχνος ὑποκρισίας) χειραψίας. Τὰ ὑπόλοιπα μπορεῖ κανένας νὰ τὰ δεῖ μόνο στὴν προοπτικὴ τῆς ἀναζήτησης κάποιου χαμένου δρόμου, κάποιου χαμένου κέντρου ὁποῦ μπορεῖ νὰ εἶναι κι ὁ ἴδιος μας ὁ ἑαυτός. Κι αὐτὸ νομίζουμε ὅτι ἀρκεῖ.

ΕΠΕ τ. 3, σ. 424). "Αρα από την έσωτερική ειρήνη προέρχονται όλα τὰ χρώματα τῆς ἀρετῆς. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος τονίζει ὅτι ἡ έσωτερική ειρήνη κατακτάται μετὰ τὴν κυριαρχία ἐπὶ τῶν παθῶν (Γρηγ. Θεολ. ΕΠΕ, τ. 1, σ. 356). Ἀλλὰ ὁ Χρυσόστομος προχωρεῖ βαθύτερα στὸν έσωτερικὸ κόσμον καὶ λύνει τὸ μεγαλύτερο ὑπαρξιακὸ πρόβλημα τοῦ ἀνθρώπου (ποῦ ἐντόπιζε μετὰ ἀπὸ τόσους αἰῶνες ὁ Φρόνυτ), τὸν θάνατον: «Κύριος κραταῖος καὶ δυνατὸς ἐν πολέμῳ» ἐναντίον τοῦ Ἄδου καὶ κατὰ τοῦ θανάτου. Ἔτσι, μαζί μετὰ τὸν Παῦλον, κράζει τὴν ἐπινίκιον ῶδὴ κατὰ τὴν νύκτα τῆς Ἀνάστασης: «Ποῦ σου θάνατε τὸ νίκος; Μηδεὶς φοβείσθω θάνατον! Ὁ Ἄδης ἐπικράνη! Ἐπικράνη καὶ γὰρ ἐνεπαίχθη! Ποῦ σου Ἄδη τὸ νίκος; Ἀνέστη Χριστὸς καὶ σὺ καταβέβλησαι! Ἀνέστη Χριστὸς καὶ νεκρὸς οὐδεὶς ἐν τῷ μνήματι!»

β) Ἀπὸ τὴν έσωτερική μας ειρήνη ἀπορρέει καὶ ἡ κοινωνική: «Μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοί, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται!» (Ματθ. 5,9). Αὐτοὶ εἰρηνεύουν κάθε κοινωνική ταραχή. Πῶς ὅμως; Μὲ ἀγάπη καὶ θυσία! Σχολιάζοντας ὁ ἅγιος Γρηγόριος λέει ὅτι ἀπὸ ὅλους τοὺς σωζομένους μόνον οἱ εἰρηνοποιοὶ ὀνομάζονται «Υἱοὶ Θεοῦ» καὶ συνεχίζει: «ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἀκαταστασία, ἀλλὰ ειρήνη καὶ τάξη». Πῶς ὅμως θὰ ἔχουμε κοινωνική ειρήνη; Ὅπως κάθε μέλος τοῦ σώματός μας ἔχει συγκεκριμένη ἀρμοδιότητα καὶ ἐργασία, ἔτσι καὶ «έκαστος ἐν ἡ ἐκλήθη τάξει, ἀδελφοί».

Ὁ καθένας λοιπὸν ἀνάλογα μετὰ τὴν κλήση του καὶ τὶς ἱκανότητές του θὰ προσφέρει. Χωρὶς ὅμως νὰ κάνουμε ἀναρχία τὴν πολυαρχία! Ὁ Χρυσόστομος ὅμως προχωρεῖ σὲ μιὰ «βαθεῖα κοινωνική ειρήνη» καὶ εὐαγγελίζεται τὴν ειρήνην μαζί μετὰ τὸν προφήτη Ἡσαΐα: «Θὰ κρίνει ὁ Θεὸς μεταξύ τους τὰ ἔθνη καὶ θὰ ἐλέγξει πολὺ λαό. Καὶ ὅλοι αὐτοὶ θὰ μεταστρέψουν τὰ ξίφη τους σὲ ἀλέτρια καὶ τὰ δόρατά τους σὲ δρεπάνια καὶ δὲν θὰ πάρει ἔθνος ἐναντίον ἔθνους ξίφος γιὰ νὰ πολεμήσει ἐναντίον του καὶ δὲν θὰ μάθουν πῶς τὴν τέχνη νὰ πολεμοῦν ὁ ἕνας ἐναντίον τοῦ ἄλλου» (Ἡσαΐου 2,4 καὶ Ἰω. Χρυσ., ΕΠΕ, τ. 9, σ. 694).

γ) Μὲ αὐτὴ τὴν κοινωνική ειρήνην, ἀγαπητοί μου, θὰ μπορέσουμε νὰ παιδαγωγήσουμε τὴν νέα γενιά μας! «Ποιήσατε δικαιοσύνης ὄπλον καὶ μὴ θανάτου τὴν παιδείαν» λέει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος. Δικαιοσύνη ἐδῶ σημαίνει τὸν τρόπο ἐξισορρόπησης τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τὸν ἑαυτό του, τὸν κόσμο καὶ τὸν Θεό. Ἡ παιδεία δὲν εἶναι ἕνας τομέας τῆς ζωῆς μας, ἀλλὰ ὀλόκληρη ἡ ζωὴ μας. Στὴν πράξη ἡ παιδεία εἶναι ὁ δρόμος γιὰ τὴν ζωὴ, γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ εἶναι κατάργηση τοῦ θανάτου. Ἡ βασική ἐπιδίωξη τῆς παιδείας «εἶναι ἡ σωτηρία, καὶ ἡ ἐπιθυμία γιὰ τὸ κάλλος τῶν θεϊκῶν πραγμάτων, ποῦ μόνον μετὰ τὸν νοῦ συλλαμβάνονται», ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἅγιος Γρηγόριος. Ἐδῶ δὲν πρόκειται γιὰ ἰδεαλιστική θεμελίωση τῆς παιδείας, ἀλλὰ γιὰ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ ἀνθρώπου (Ἀλέξης Καριώτογλου, σ. 10). Τὸν τρόπο μετὰ τὸν ὁποῖο μπορεῖ νὰ λάβει ὁ καθένας τὴν παιδεία, ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος συνοψίζει σὲ τρία πράγματα: «Ἐν τρισὶ τούτοις ὁ Χριστιανὸς φιλοσοφεῖ ἐν ταῖς ἐντολαῖς, ἐν

τοῖς δόγμασι καὶ ἐν τῇ πίστει» καὶ ἐξηγεῖ: «καὶ αἱ μὲν ἐντολαὶ τῶν παθῶν τὸν νοῦν χωρίζουσι τὰ δὲ δόγματα εἰς τὴν γνώσιν τῶν ὄντων αὐτὸν εἰσάγουσι ἡ δὲ πίστις εἰς τὴν θεωρίαν τῆς Ἁγίας Τριάδος».

Σήμερα ἀναστατώνονται οἱ μαθητές μας, ταρασσονται, ἀγωνιοῦν, ἐκνευρίζονται. Χάνουν ἐντελῶς τὴν ειρήνην τους. Γιατὶ δὲν ἔχουμε μεθόδους παιδείας στὸν Ἑλλαδικὸ χώρο, σήμερα, τὸ 1993! Οἱ Πατέρες ὅμως δίδουν τέτοιες μεθόδους: «Ὁ μαθητὴς πρέπει πρῶτα ν' ἀποκτήσει ἀσφαλῆ καὶ βέβαιη γνώση τῶν διδασκθέντων καὶ μετὰ νὰ δέχεται νέο μάθημα» (Ἰω. Χρυσ.) «Οἱ μαθητὴς δὲν πρέπει νὰ διδάσκονται ὅσα θέλει ὁ δάσκαλος, ἀλλὰ ὅσα αὐτοὶ εἶναι ἱκανοὶ νὰ ἀφομοιώσουν» (Ἰω. Χρυσ.). Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος φέρνει ἕνα παράδειγμα ἀπὸ τὴν φύση: «Δὲν εἶναι ὠφελιμώτερη, λέει, ἡ ραγδαία βροχὴ ἀπ' τὴν ἡρεμὴν, γιατί ἡ πρώτη παρασύρει τὸ ἔδαφος, ἐνῶ ἡ δευτέρα μπαίνει βαθειὰ καὶ τὸ κάνει γόνιμο».

Ἐπίσης προτείνει ὁ διορατικὸς ἅγιος Γρηγόριος νὰ διακρίνει ὁ δάσκαλος ἐγκαίρως τὶς κλίσεις τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ὑποδεικνύει στοὺς ἐφήβους ποιούς κλάδους καὶ ποιά ἐπαγγέλματα πρέπει ν' ἀκολουθήσουν, ἀφοῦ ὅ,τι γίνεται κατὰ τὶς ὑποδείξεις τῆς φύσης πετυχαίνει, ἐνῶ ὅ,τι εἶναι ἀντίθετο σ' αὐτὴν ἀποτυχαίνει! Καὶ τί ν' ἀπαντήσουμε σ' αὐτὸ ποῦ προτείνει ὁ Μέγας Βασίλειος, ὅτι δηλαδὴ ἡ διδασκαλία πρέπει νὰ γίνεται μετὰ τέρψη, ἐφόσον ὅ,τι διδάσκεται μετὰ τέρψη καὶ χάρη παραμένει μόνιμα;

Οἱ Πατέρες λοιπὸν ἀναζήτησαν τὴν ειρήνην καὶ ὡς εἰρηνοποιοὶ μᾶς μυσταγωγοῦν στὴν Ὀντως Εἰρήνην. Στὸ μυστήριον τῆς ειρήνης. Οἱ Πατέρες διαχωρίζουν τὴν ὑγεία ἀπὸ τὴν ἀσθένεια τῆς ψυχῆς! Μᾶς τονίζουν ὅτι τὰ πάθη συντελοῦν στὴν δυσαρμονία καὶ μᾶς καλοῦν σὲ μιὰ ἐσώτατη μυστική ειρήνην.

Οἱ Πατέρες μᾶς καλοῦν σήμερα ν' ἀγωνιστοῦμε γιὰ νὰ παύσει ὁ πόλεμος! Ν' ἀπαιτήσουμε τὰ πυρηνικὰ ὄπλα καὶ ὅλα τὰ εἶδη τῶν ὄπλων νὰ γίνουν γεωργικὲς μηχανές! Καὶ νὰ προσφέρουν τροφὴ στὰ χιλιάδες παιδιά ποῦ πεθαίνουν καθημερινὰ ἀπὸ τὴν πείνα καὶ τὴν δίψα! Καὶ ἀπὸ τὴν ἐγκατάλειψη καὶ τὴν κακία τῶν ἀρχόντων τοῦ κόσμου τούτου!

Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἀνατολῆς μᾶς προσφέρουν τὰ πιὸ μοντέρνα συστήματα παιδαγωγικῆς, γιὰ νὰ εἰρηνεύσει ἡ ταραγμένη σήμερα παιδεία μας! Νὰ ἐπαναστατήσουν οἱ νέοι μας ἐναντία στὰ ἀσφυκτικὰ καλοῦπια τῶν κομματικῶν σχημάτων! Νὰ σταματήσει ἡ πλήξη τῶν νέων μας! Καὶ ἡ ἐκούσια ἀναπηρία τους! Ὅχι στὸ βόλεμα καὶ στὸν ἐφησυχασμὸ τῶν δασκάλων! Εἶναι ψυχολογικὸ πρόβλημα! Εἶναι ἁμαρτία! Εἶναι θάνατος!

Ἄς ἀγωνιστοῦμε ὅλοι μας εἰρηνικά, ὁ καθένας στὸν τομέα του, ἔχοντας ὡς πρότυπα τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες! Ἄς διακηρύξουμε ὅλοι μαζί σήμερα, τώρα, μαζί μετὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριον τὸν Θεολόγον: «Εἰρήνην φίλη, τὸ ἐμὸν μελέτημα καὶ καλλῶπισμα! Εἰρήνην φίλη, τὸ παρὰ πάντων ἐπαινούμενον μὲν ἀγαθόν, παρ' ὀλίγων δὲ φυλασσόμενον! Ὡς λίαν σε ποθῶ καὶ ἀσπάζομαι διαφερόντως τῶν ἄλλων ἀνθρώπων!»

Στήθηκε προτομὴ πρὸς τιμὴν τοῦ ἱερέως – δασκάλου Παναγιώτου Βασ. Παπαδημητρόπουλου (1900 - 1960)

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

Γιὰ νὰ τιμηθεῖ ἡ μνήμη τοῦ ἱερέως καὶ δασκάλου Παν. Β. Παπαδημητρόπουλου, ὁ Δῆμος Καλαβρυτῶν καὶ ἡ Ἑνωσὴ Καλαβρυτινῶν Ἀθήνας, ἔστησαν μαρμάρινη προτομὴ δίπλα στὴν Πλατεία Χελμοῦ τῆς πόλεως τῶν Καλαβρυτῶν, τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς ὁποίας ἔγιναν στὶς 14 Αὐγούστου 1992. Στὴ σεμνὴ τελετὴ παρέστησαν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβρόσιος, Βουλευτὲς τοῦ Νομοῦ, ὁ Δήμαρχος καὶ μέλη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου Καλαβρυτῶν, ὁ Πρόεδρος καὶ μέλη τῆς Ἑνώσεως Καλαβρυτινῶν Ἀθήνας, ἐκπρόσωποι τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν καὶ Συλλόγων καὶ πλῆθος χριστιανῶν.

Ποίος ὑπῆρξε ὁ τιμηθεὶς Παναγιώτης Βασ. Παπαδημητρόπουλος; Ἡ μορφὴ καὶ τὸ ἔργο του σκιαγραφήθηκαν μὲ πληρότητα τόσο ἀπὸ τὸν αἰδεσιμολ. πρωτοπρ. κ. Γεώργιο Μπίρμπα, Γεν. Ἀρχιερατικὸ Ἐπίτροπο Καλαβρυτῶν, ὅσο καὶ ἀπὸ τὴν Κα Εὐσταθία Τζούδα - Μητσώνια.

Σύμφωνα μὲ ὅσα ἀναφέρονται σὲ «σύντομο βιογραφικὸ» σημείωμα, ὁ ἀείμνηστος ἱερέας - δάσκαλος, γεννήθηκε τὸ 1900 στὸ χωριὸ Πλανητέρου Καλαβρυτῶν. Τελείωσε τὸ Σχολαρχεῖο στὰ Μαζεῖκα καὶ ἐργάστηκε κοντὰ στὸν πατέρα του, ποὺ ἦταν κτίστης. Ἀργότερα κατατάχθηκε στὴ Χωροφυλακὴ (1919) ἐκπληρώνοντας ταυτοχρόνως καὶ τὴ στρατιωτικὴ του θητεία. Νιώθοντας ὅμως τὸν πόθο τῆς ἱερωσύνης, μὲ τὴ βοήθεια ἑνὸς θείου του Γυμνασιάρχου, ἐγγράφηκε στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ Κορίνθου, ἀπὸ τὴν ὁποία –μετὰ πενταετὴ φοίτηση– ἔλαβε ἀπολυτήριον. Διορίστηκε ἀρχικὰ δάσκαλος στὶς Σέρρες (1931) καὶ τὸ καλοκαίρι τὸ περνᾷ στὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅπου καταγίνεται μὲ τὴν ἐκμάθηση τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς. Τὸν ἐπόμενο χρόνο τοποθετεῖται σὲ χωριὰ τῆς περιοχῆς Αἰγιαλείας (Κουλούρα, Τέμενη κ.ά.). Μετὰ τὸ γάμο του μὲ τὴν κόρη τοῦ ἐφημερίου Καλαβρυτῶν Παπανικολῆ, χειροτονεῖται ἱερέας καὶ καταλαμβάνει τὴ θέση τοῦ πεθεροῦ του, ποὺ στὸ μεταξὺ ἀπεβίωσε.

Προσφέροντας παράλληλα τὶς ἐφημεριακὲς καὶ τὶς ἐκπαιδευτικὲς του ὑπηρεσίες, τὸ πρωῖ τῆς 10ης Ἰουνίου 1943, ἐνῶ μετέβαινε στὸ ναὸ γιὰ τὴν Ἀκολουθία τοῦ Ὁρθρου, πάτησε μίαν νάρκη, τοποθε-

τημένῃ ἀπὸ τοὺς κατακτητὲς Ἰταλούς, στὸ σημεῖο ποὺ στήθηκε ἡ προτομὴ του. Βαρύτατα τραυματισμένος, μετὰ τὶς πρώτες βοήθειες, μεταφέρθηκε

΄Αναμνηστική φωτογραφία τοῦ Σεβ. κ. Ἀμβροσίου καὶ τῶν τοπικῶν Ἀρχῶν μετὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια.

στην Ἀθήνα, ὅπου παρέμεινε νοσηλευόμενος στὸν «Εὐαγγελισμὸ» καὶ ἄλλα Νοσοκομεῖα ἐπὶ δύο πε-
ρίπου χρόνια.

Ἔτσι δὲν βρισκόταν στὰ Καλάβρυτα τὴν ἀπο-
φράδα ἡμέρα τῆς 13ης Δεκεμβρίου 1943, ὅταν τὰ
γερμανικὰ στρατεύματα κατοχῆς ἀφάνισαν μὲ τρό-
πο μαρτυρικὸ 1.300 ἄνδρες καὶ νέους τῶν Καλα-
βρύτων. Ἦταν ὁμῶς ὁ πρῶτος πού μὲ τὸ αἷμα του
ἔβαψε τὴν καλαβρυτινὴ γῆ, ἀφοῦ συνεπεία τοῦ
τραυματισμοῦ του, ἔχασε τὸ ἓνα του πόδι.

Εἶπε χαρακτηριστικὰ στὴν ὁμιλία του ὁ Γεν.
Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Καλαβρύτων π. Γ.
Μπίρμπας:

«... Ὁ π. Παναγιώτης συνέδεσε τὴν ὥραία, τὴν
ἀρχοντικὴ προκατοχικὴ καλαβρυτινὴ κοινωνία μὲ
τὴν μαρτυρικὴν τοιαύτην μετὰ τὴν καταστροφὴν
καὶ δὴ τῆς καλαβρυτινῆς Μάνας, τῆς χήρας Μάνας
μὲ τὰ ὄρφανὰ πὺ δισώθηκαν ἀπὸ τὶς φλόγες τοῦ
Δημοτικοῦ Σχολείου. Σ' αὐτὸ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο
τὸν βλέπουμε ἀργότερα μὲ δύο πατερίτσες, ἀνάπη-
ρο, νὰ ἐπιτελεῖ μὲ ζῆλον τὸ χρέος του πρὸς τὴν
μαθητιῶσα νεολαία. Εἶχε ἀγωνία νὰ μάθουν γράμ-
ματα. Χρησιμοποιεῖ γιὰ αἰθουσες καὶ τὶς κατε-
στραμμένες ἐκκλησίες, ἀκόμα καὶ τὰ παρεκκλήσια.

... Μαζὶ μὲ τὸν ἀείμνηστον π. Εὐσέβιον τὸν
Κηπουργόν, τὸν Γυμνασιάρχην, φροντίζουν γιὰ τὰ
Σχολεῖα καὶ γιὰ τὴν πυρπολημένη ἐκκλησία τῆς
Παναγίας νὰ σκεπασθεῖ, νὰ μπορεῖ νὰ λειτουργή-
σει. Καὶ γιὰ τὰ κοινὰ μεριμνοῦσε μὲ τὶς Ἀρχές
τῆς πόλεως. Συμμετεῖχε σ' ὅλες τὶς Ἐπιτροπὲς μὲ

τὸν Δήμαρχο γιὰ τὴν ἀνόρθωση καὶ ἀνοικοδόμηση
τῆς πόλεως, γιὰ τὴν προστασία καὶ περιθάλψη τῶν
ἀπορφανισθέντων γυναικοπαίδων καὶ ἔχαιρε τοῦ
σεβασμοῦ καὶ τῆς ἐκτιμῆσεως τῶν ἐνοριτῶν του...».

Ἡ Κα Εὐσταθία Τζοῦδα - Μητσιώνα, ἐξάλλου,
κατὰ τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς του, ὡς ἐξῆς
σκιαγράφησε τὸν ἱερέα π. Παναγιώτη:

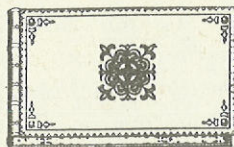
«... Ὅταν γύρισες τὸ 1945 ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἔ-
τρεξες μὲ τὴν πληγὴ, πὺ ἀκόμα ἔσταζε αἷμα, νὰ
προσφέρεις ἔργο. Κι ἐξῆσες τὶς κακουχίες, τὴ θλί-
ψη καὶ τὸν πόνο τῶν μαυροφορεμένων γυναικῶν
καὶ ὄρφανῶν. Ἄρχισες ἓνα ἀγῶνα μὲς τὰ ἐρείπια
γιὰ νὰ ἐπαναλειτουργήσουν ἐκκλησία καὶ σχολεῖο.
Δούλεψες σκληρὰ γι' αὐτὸν τὸν τόπο καὶ μᾶς στή-
ριξες τὶς τραγικὲς κι ἀνείπωτες ἐκείνες ὥρες...

... Ὡς ἱερέα σὲ θυμᾶμαι ἔντονα. Στὴ Λειτουργ-
γία κάθε Κυριακῆ, στοὺς Ἐσπερινούς, στὶς θρη-
σκευτικὲς καὶ ἐθνικὲς ἐορτές, στὶς σχολικὲς ἐκδη-
λώσεις. Ἐδῶ πολλοὺς ἀπὸ μᾶς βάπτισες. Ἐσὺ μᾶς
εὐλογοῦσες, μᾶς ἀγίαζες, μᾶς κοινωνοῦσες. Ἐτρε-
χες στὰ σπῖτια μας σὲ λύπες καὶ χαρές. Καὶ τὶς
κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις κοσμοῦσε ἡ παρουσία σου,
γιατὶ ἦσουν κοινωνικός, γελαστός, προσιτός. Ἦ-
σουν κοντὰ στὸν ἄνθρωπο καὶ στὶς ἀνθρώπινες ἀ-
δυναμίες».

Ὁ ἀείμνηστος Παναγιώτης Β. Παπαδημητρό-
πουλος ὑπηρετήσε ὡς δάσκαλος μέχρι τὸ 1958 (28
χρόνια), ἐνῶ ὡς ἐφημέριος ὡς τὴν ὥρα πὺ ὁ Κύ-
ριος τὸν κάλεσε πλησίον Του (Μάιος 1960). Ἄς
εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη του!

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μητροπ. Πειραιώς Καλλινίκου
ΑΓΩΝΙΩ

Νομίζω βάσιμα, πώς όταν ένας 'Ορθόδοξος 'Επίσκοπος ύψώνει τη φωνή του στις μέρες μας και λέει ή γράφει ότι αγωνιά, είναι ο μόνος που το έννοει αληθινά, πάσχει και πραγματικά ζητάει να βοηθήσει το ποίμνιό του κι όλο τον κόσμο.

'Ιδιαίτερα στον έλλαδικό χώρο, όλοι οι 'Επίσκοποι της 'Εκκλησίας είναι οι μόνοι από την οποιαδήποτε κοινωνική, πνευματική και πολιτική ιεραρχία της Πολιτείας, που με πόνο όχι μόνο εκφράζουν τις ανησυχίες τους και την προβληματική τους για την πορεία της χώρας και του λαού, αλλά και εργάζονται συστηματικά νύχτα και μέρα, με πάθος θα έλεγα, για να λάμψει το φώς της αλήθειας και να βρουν διέξοδο οι άνθρωποι στα αδιέξοδα που καθημερινά δημιουργούν οι σκοτεινές δυνάμεις.

Ένας απ' αυτούς που ειλικρινά αγωνιά σήμερα και με κάθε μέσον το λέει και το γράφει, είναι και ο Σεβ. Μητρ. Πειραιώς κ. Καλλίνικος. Κι ένα μέρος αυτής της έντονης μαρτυρίας του περιλαμβάνεται στο κομψό βιβλίο του «ΑΓΩΝΙΩ».

Πρόκειται για μιá έκδοση, που στις 160 σελίδες της ακούγεται ή θαρραλέα, επίσημη, καυστική, αλλά ταυτόχρονα και πατρική φωνή ενός επίσκοπου, ο οποίος δέν άρκεϊται σε κασσανδρικές παραινέσεις. Μά άμέσως προσφέρει και τη λύση, το δρόμο της άπεμπλοκής του σύγχρονου ανθρώπου ή του κληρικού από τὰ διάφορα αδιέξοδα που δημιουρ-

γει ή άγνοια, ή άπερισκεψία, ή κακότητα ή ο έγωϊσμός.

Είναί ένα βιβλίο που θέτει τόν καθένα μας «μπροστά στις ευθύνες μας» και ξεχωριστά εκείνους που εργάζονται στο χώρο της 'Εκκλησίας. Αυτόι πρέπει να δώσουν το μέγιστο τών δυνάμεών τους, όπως έπισημαίνει στον έπίλογό του ο σ.

«Η έλλαδική 'Εκκλησία έχει σήμερα φοβερά μεγάλη την άποστολή, πρέπει να σώσει το έθνος και να άναχατίσει τόν επικίνδυνο ήθικό κατήφορο της έλλαδικής κοινωνίας. Πρέπει να σκύψει με άγάπη πάνω στα προβλήματα που άπασχολούν τόν σημερινό άνθρωπο. Να του δώσει άπαντήσεις στα έρωτήματά του. Να τόν χειραγωγήσει στον δρόμο της πραγματικής ζωής και να τόν προφυλάξει από την πορεία του θανάτου, που σήμερα έχει πάρε!».

‘Ιεράς Μονής
‘Οσίου Γρηγορίου
Ο ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΤΟΥ ΖΑΪΡ
π. ΚΟΣΜΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΑΤΗΣ

Γεμίζει έλπίδα και χαρά ή ψυχή του πιστού χριστιανού κάθε φορά που παίρνει στα χέρια του να διαβάσει βιβλία, όπως αυτό που αναφέρεται στη ζωή του 'Ιεραπόστολου π. Κοσμά Γρηγοριάτη. Βλέπει ολοζώντανο το πνευματικό σφρίγος της 'Εκκλησίας. Και την άγνότητα τών ψυχών που συνεχίζουν, μέσα στη σωπή του θαύματος, το έργο τών 'Αποστόλων στον κόσμο. Και τότε δοξάζει το Θεό, γιατί διαμέσου τών αίωνων ή 'Ορθοδοξία στα πέρατα της 'Οικουμένης, όχι μόνο εί-

ναι παρούσα, αλλά και θριαμβεύει, συνεχίζοντας την ιερή παράδοση τών ήρώων και τών άγιών.

Μιá τέτοια ζωντανή, ιεραποστολική, σύγχρονη μορφή ύπηρεξε και ο π. Κοσμάς Γρηγοριάτης, του όποιου τή βιογραφία με πόνο κι άγάπη άφηγεϊται ο πατέρας του κ. Δημ. 'Ασλανίδης.

Πρόκειται για ένα απλό, μα γνήσιο κείμενο, που συμπληρώνεται στο βιβλίο με άπάνθισμα έπιστολών του π. Κοσμά στις όποιες κατά καιρούς αναφερόταν στον ιεραποστολικό του άγώνα.

Στο τέλος το βιβλίο, που αισθητικά και δομικά άποτελεί μιá άρτια έκδοση, συμπληρώνεται με χαρακτηριστικές φωτογραφίες από τη ζωή και τη δράση του π. Κοσμά.

'Ιδιαίτερα, μέσα από τις έπιστολές του μακαριστού αυτού ποιμένα, βλέπει καθέναν την ταπεινότητα και το μεγαλειό μιás ψυχής που ζει στο θαύμα της 'Ιεραποστολής και στη γνησιότητα της 'Ορθοδοξίας.

«Τώρα, γράφει ο Καθηγούμενος της 'Ιεράς Μονής 'Οσίου Γρηγορίου 'Αρχιμ. Γ. Καψάνης, ο π. Κοσμάς άναπαύεται εν χώρα ζώντων και προσεύχεται για μās και για τους αγαπητούς του 'Αφρικανούς, στους όποιους έχάρισε όλη τη ζωή του και το ιερό του σκίνωμα».

Σόλωνος Γ. Νινίκα
Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ
ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ ΛΑΟΥ

Μόνο μιá αντίσταση ύπάρχει σε κάθε είδους κακό του κόσμου απ' όπου και άν προέρχεται! 'Η

ΑΓΙΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ Χ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

*«Τοῖς τῶν αἱμάτων σου ῥεῖθροις, Δ η μ ή τ ρ ι ε,
τὴν Ἐκκλησίαν Χριστὸς ἐπορφύρωσε,
ὁ δούς σοι τὸ κράτος ἀήτητον
καὶ περιέπων τὴν π ό λ ι ν σ ο υ ἄιρων
αὐτῆς γὰρ ὑπάρχεις τὸ στήριγμα».*

(Κοντάκιον)

Θεοφιλέστατε,

Ἀδελφοὶ συμπρεσβύτεροι καὶ διάκονοι,

Εὐσεβεῖς χριστιανοί,

Μὲ τὰ παραπάνω λόγια ὁ ἱερός τῆς Ἐκκλησίας ὑμνογράφος τονίζει τὴν ἄρρηκτον σχέσιν μεταξὺ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ τῆς γενετήρας πόλεως τοῦ Θεσσαλονίκης. Εἰς τὸ πλαίσιον αὐτῆς τῆς στενωπότητος σχέσεως, ἡ κατ' ἔτος ἑορτὴ τοῦ Πολιούχου μας προσλαμβάνει ἰδιαίτερον θέσιν καὶ ὁ ἱερός αὐτὸς χώρος καθίσταται ὄχι διὰ μίαν ἡμέραν, ἀλλὰ διὰ πολλὰς ἡμέρας ἢ καρδιά τῆς πόλεως καὶ τὸ κέντρον ἀναφορᾶς τῶν πιστῶν κατοίκων τῆς.

Ἡ Θεσσαλονίκη, ὡς πατρίς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου,

* Λόγος πανηγυρικὸς ἐκφωνηθεὶς, ἐντολῆ τοῦ Παναγιωτάτου Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κ. Παντελεήμονος, ἐν τῇ Βασιλικῇ τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὴν Τρίτην 20 Ὀκτωβρίου 1992, κατὰ τὸ πέρασ τῆς προεορτίου ἑσπερινῆς ἀκολουθίας, προεξάρχοντος τοῦ Θεοφιλεστάτου Ἐπισκόπου Πορφυροπόλεως κ. Ἀλεξίου.

περιγράφεται ἀπὸ τοὺς ἐγκωμιαστάς του. Παρατηροῦν λοιπὸν πὼς εἶναι ἀξιοθαύματος διὰ τὴν εὐγένειαν, τὴν ἄνεσιν τῶν τρόπων καὶ τὸ «πεφυκὸς ἡρμόσθαι τοῦτο μὲν πρὸς αὐτοὺς, τοῦτο δὲ πρὸς τὴν τῶν ξένων ἐπιδημίαν»¹. Ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον διακρίνει τὴν Θεσσαλονικὴν εἶναι «ἡ περὶ τὸ δόγμα τῆς ἀληθείας ὀρθότης», ἡ ὠραιότης τῶν Ἐκκλησιῶν, τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα πνευματικά της ἰδρύματα, ὅπως σημειώνει χαρακτηριστικῶς ὁ Θεόδωρος Μετοχίτης².

Εἰς αὐτὴν τὴν πόλιν ἐγεννήθη ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ὡς ὁ ὠραιότερός της καρπός, προικισμένος μὲ πολλὰ χαρίσματα: «Γένους σεμνότης, οὐσίας ἀφθόνου κληρός, ἰσχύς σώματος, κάλλους ἰσότης, ἠθῶν εὐγένεια, καὶ ἡ διὰ πάντων ἁρμονία καὶ σύμβασις»³. Εἰς τὰ χαρίσματα αὐτὰ τῆς φύσεως ἤλθε νὰ προστεθῇ καὶ ἡ παιδεία: «ἡ τῶν λόγων ἄσκησις ἐγγὺς συνέφους»⁴. Διὰ τοῦ ἁρμονικοῦ αὐτοῦ συνδυασμοῦ ὁ Ἅγιος ἐξελίχθη βαθμιαίως εἰς τελειότητος ἀγαλμα, μὲ ρυθμιστὴν τῆς ζωῆς του τὴν εὐσέβειαν.

Οἱ ἐγκωμιασταὶ ὑπογραμμίζουν τὴν ἔμπρακτον ἐκδήλωσιν τῶν ἀρετῶν, μὲ τὰς ὁποίας κατεκοσμεῖτο ὁ Μεγαλομάρτυς τοῦ Χριστοῦ Δημήτριος «ὁ χαρίης τὴν μορφήν, ψυχὴν δὲ χαριέστατος» ἠδὺς τὸ φθέγμα, τὸν τρόπον ἡδύτερος γλυκὺς τὸν λόγον, τὸ ἦθος δὲ γλυκύτερος»⁵. Μὲ τὰ ψυχικά του χαρίσματα, μὲ τὴν πνευ-

πνευματικὴ ἀντίσταση. Μόνο μιά ἐπανάσταση ὑπάρχει σὲ κάθε εἶδους καταπίεση, ψευδολογία καὶ διαφθορά. Ἡ πνευματικὴ.

Καὶ μόνο μιά ἀναγέννηση ὑπάρχει, ἀνανέωση ἢ ἐλευθερία. Ἡ πνευματικὴ ἀναγέννηση τοῦ ἀνθρώπου ἐναντία στὴ συνωμοσία τῆς δουλείας, τὸν ἀναχρονισμό τῆς προπαγάνδας καὶ τῆς κατευθυνόμενης ἀθεΐας καὶ τοῦ ὕλισμοῦ.

Αὐτὸ εἶναι τὸ κεντρικὸ νόημα τοῦ πολυγραφώτατου κ. Σόλ. Νίκα, πού ἤρθε καὶ πάλι νὰ μᾶς ἐκπλήξει μ' ἕνα νέο βιβλίον, ἀληθινὸ ἄλλο γνώσης, καρδιάς καὶ μόχθου. Καὶ νὰ μᾶς πεί μὲ τρόπο ξεκάθαρο, εἰλικρινῆ καὶ ἄμεσο τὸ πόσο μεγάλη, ἀπροσμέτρητη εἶναι ἡ δύναμη τοῦ πνεύματος. Ἡ

μὴ βία στὴ βία. Ἡ εἰρηνικὴ πορεία τοῦ ἀνθρώπου μέσα σὲ πίστη καὶ ἐλπίδα, ἡ ὁποία κατορθώνει νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν πιὸ πανίσχυρο ἐχθρὸ μονάχα μὲ τὴν ὑπομονή, τὴν προσευχὴ καὶ τὴν ἀγάπη.

Παράδειγμα μέγιστο, τραναχτὸ καὶ ἐπίκαιρο ἡ πνευματικὴ παρουσία τῆς Ρωσικῆς Ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας πού ἂν καὶ πέρασε μιά δοκιμασία 70 χρόνων (1917 - 1987) κατόρθωσε χάρη στὴν πνευματικὴ της συσπείρωση καὶ ἐλπίδα νὰ θριαμβεύσει καὶ πάλι. Καὶ σήμερα, βγαλμένη μέσα ἀπὸ ἕνα τέτοιον, αἱματηρὸ ἀγώνα, νὰ λάμπει ὡς φῶς καὶ πρᾶξη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη.

Ὁ σ. μὲ μαστοριά καὶ ὑπομονή

μυρμηγκιοῦ μέσα σὲ καλαίσθητες 280 σελίδες, κατόρθωσε νὰ δώσει ὅλες τὶς λεπτομέρειες αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ θαύματος. Καὶ νὰ παρουσιάσει τοὺς ἀμέτρητους δρόμους, τὰ στενὰ καὶ τὰ μονοπάτια πού χρησιμοποιοῦσε ἡ ὑπομονή, ἡ πίστη καὶ ἡ προσδοκία τοῦ Ρωσικοῦ λαοῦ, γιὰ νὰ φτάνει πάντα σὸ μυστικὸ δρᾶμα τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀνάστασης. Ἐνα θαῦμα, πού κράτησε ζωντανὴ 70 χρόνια τὴ χριστιανικὴ ὀρθόδοξη συνείδηση τῶν Ρώσων. Καὶ σήμερα εἶναι σὲ θέση νὰ διακηρύξουν ὅτι δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερη δύναμη ἀνατρεπτικὴ τοῦ ὁποιοῦδήποτε κακοῦ, ἀπὸ τὴ δημιουργικὴ δύναμη τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καταλλαγῆς.

Φς

ματικὴν του ὑπεροχὴν ὁ Ἅγιος ἔγινε ἡ ψυχὴ τῆς πόλεως: «ἀντὶ ψυχῆς τῆ πόλει καθίσταται»⁶. Ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἔκτοτε εἶναι ταυτόσημος μετὴν Θεσσαλονίκῃ. Καὶ ἡ Θεσσαλονίκη, ἀπὸ νύμφη τοῦ Θερμαϊκοῦ γίνεται πλέον νύμφη τοῦ Ἁγίου Δημητρίου.

Εἰς τὸ ἐρώτημα διατὶ ὁ Ἅγιος ἀγαπᾷ τὴν Θεσσαλονίκην, ὁ Ἅγιος Εὐστάθιος, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης, ἀπαντᾷ: «Ἰδιαιτέρως ἀγαπᾷ τὴν Θεσσαλονίκην καὶ οὔτε διὰ μικρὸν χρονικὸν διάστημα μένει μακριὰ τῆς. Καὶ ἐὰν ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὴν Σιών ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ', καὶ εἰς τὴν περιπτώσιν μας μποροῦμε νὰ ποῦμε ὅτι ὁ Μάρτυς παρομοίως αἰσθάνεται ἱερὰν οἰκειότητα διὰ τὴν πατρίδα του»⁷.

Καὶ αὐτὴ ἡ πατρίς του, ἡ Θεσσαλονίκη, μετὴν σειρὰν τῆς τὸν ἐτίμησεν ὡς «τὸν μέγαν ἐν μάρτυσι καὶ ἀξιοθαύμαστον ἐν ἀθλοφόροις Δημήτριον τὸν Μυροβλήτην, πολὺν ἀγῶνα καὶ αὐτὸν ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας καταβαλλόμενον», ὅπως σημειώνει ὁ χρονογράφος Ἰωάννης Καμενιάτης⁸. Τοῦτο δὲ διότι «ἐκ πολλῶν κινδύνων ὁ σωσίπατρις οὗτος ἐρρύσατο καὶ τὸ νικᾶν αὐτῇ καὶ μῆτω τοῦ πολέμου πειραθείη, πολλάκις συμπαθῶς ἐδωρήσατο»⁹.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ὁ Ἅγιος Δημήτριος προβάλλεται ὄχι μόνον ὡς πηγὴ εὐδύμων μύρων, ἀλλὰ καὶ ὡς κρουνοὺς ἀκένωτος τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως, τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου Λατρείας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας. Ἀλλὰ συγχρόνως τιμᾶται καὶ ὡς φιλόπατρις καὶ φιλόπολις, ὑπερασπιστὴς καὶ σωτὴρ τῆς Πόλεως του.

Καὶ πράγματι! Ἡ Θεσσαλονίκη, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς μακρᾶς καὶ ἐνδόξου ἱστορίας τῆς, ἡ ὁποία εἶναι ἐν μέρει, ἀπὸ εἰκοσιπέντε αἰώνων, καὶ ἱστορία ὀλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, ἦτο διαρκῶς μία συνοριακὴ βαθμὶς εἰς τὴν διασταύρωσιν τῶν μεγαλύτερων βαλκανικῶν ὁδῶν, τῶν ὁδῶν τοῦ πολιτισμοῦ ἀναμφιβόλως, ἀλλὰ συχνὰ καὶ ὁδῶν εἰσβολῆς.

Ἐπῆρξεν ὁ προκεχωρημένος λιμὴν καὶ τὸ φυλάκιον τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν ὁποῖον ὑπερησπίσθη νικηφόρως καὶ τοῦ ὁποῖου διετήρησε τὴν φλόγα, ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς πλέον σκοτεινὰς ἡμέρας τῆς ὑποδουλώσεως καὶ τῆς καταπίεσεως. Ἐπῆρξεν ἐπίσης, ἀνὰ τοὺς αἰῶνας, τὸ κέντρον μιᾶς μεγαλειώδους ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Χάρις εἰς αὐτὴν τὰ βαλκανικὰ κράτη, ὀλόκληρος ὁ σλαβικὸς κόσμος, ἐδέχθησαν τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν τῆς ἡ Θεσσαλονίκη δὲν ὑστέρησε ποτέ.

Πάντοτε τὴν ὑπέβλεπον βαρβαρικὰ ἔθνη καὶ κάποτε τὴν κατέλαβον. Καὶ τότε ἀκριβῶς ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἐμφανίζεται ὑπὸ διπλῆν μορφήν. Ὁ Ἅγιος τοῦ

στρατοῦ, ὁ ὁποῖος μετὰ τὰς θριαμβευτικὰς ἐμφανίσεις του ἐνέσπειρε πρῶτα τὸν πανικὸν εἰς τοὺς ἐχθρούς, διὰ νὰ τοὺς προσυληθῆ ἀκολούθως εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ τοὺς ἐξημερώσῃ. Ὁ θεραπευτὴς Ἅγιος, ὁ Μυροβλήτης, ὁ ὁποῖος πάντοτε —καὶ κατὰ τὰς πλέον κρισίμους στιγμὰς— ἔφερε τὴν παρηγορίαν καὶ τὴν ἐλπίδα.

Ἡ πίστις ὄχι μόνον τῶν Θεσσαλονικέων ἀλλὰ καὶ τῶν Πανελλήνων εἰς τὴν ἰσχυρὰν προστασίαν τοῦ πολιοῦχου τῆς ἐνδόξου Θεσσαλονίκης ἦτο ἀπέραντος. Τὸ ἱερὸν καὶ θεῖον πνεῦμα τοῦ κρατεροῦ ἀμύντορος τῆς πόλεως ἐνεψύχωνε τοὺς Θεσσαλονικεῖς νὰ ἀνταπεξέρχωνται θαρραλέως καὶ νικηφόρως πλεῖστα δεινά.

Ἡ Θεσσαλονίκη εὔρε ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ πολιοῦχου τῆς Ἁγίου τὸν ἰσχυρὸν προστάτην καὶ ἀμύντορα καὶ νικητὴν τῶν κατὰ καιροὺς πολλῶν καὶ ποικιλῶν βαρβάρων, τῶν ἐπιβουλευομένων ἐκάστοτε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς. Ἔτσι, ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἀπέβη σὺν τῷ χρόνῳ ὁ δημοφιλέστερος μάρτυς.

Ἡ Θεσσαλονίκη ἀπέδειξε τὴν ἱερὰν ἀφοσίωσιν τῆς πρὸς τὸν Ἅγιον Δημήτριον καὶ τὸν μέγιστον πρὸς αὐτὸν σεβασμὸν διὰ τῆς ἀνιδρύσεως καὶ ἐκπάγλου εἰς ὠραιότητα ναοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἔχομεν τὸ προνόμιον νὰ εὐρισκόμεθα. Πρέπει σήμερον καὶ εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον χώρον νὰ ὑπενθυμίσωμεν ὅτι καρδιά τῆς πόλεως ὑπῆρξεν αὐτὴ ἡ βασιλική, πολλὰκις πυρποληθεῖσα, καταστραφεῖσα ἢ συλληθεῖσα, ἀλλὰ πάντοτε ἀναγεννωμένη ἀπὸ τὴν εὐλάβειαν τῶν Θεσσαλονικέων. Εἶναι τὸ σύμβολον τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπως καὶ ὁ Ἅγιος, εἰς τὸν ὁποῖον ἀφιεροῦται, εἶναι ὁ Πολιοῦχος τῆς. Ἡ μεγαλοπρέπεια τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τοῦ διακόσμου τῆς φέρουν κατὰ νοῦν τὰς ἐνδοξότερας περιόδους τῆς ἱστορίας μας, ἀλλὰ καὶ εἰς στιγμὰς ἀγωνίας ὑπῆρξεν τὸ καταφύγιον ἑνὸς λαοῦ, ὄχι μόνον τοῦ λαοῦ τῆς πόλεως, ἀλλὰ ὀλοκλήρου τῆς Μακεδονίας.

Πλήθος ἀγιολογικῶν κειμένων μαρτυροῦν τὰ θαύματα τοῦ Ἁγίου, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ αὐτοῦ Ναοῦ. Ταῦτα δὲν εἶναι μόνον θρυλικά διηγήσεις, ἀλλὰ ἀποτελοῦν τὸν ἰδεατὸν κόσμον τῆς ψυχῆς τοῦ λαοῦ, μετὰ τὰς ἀγωνιώδεις προσδοκίας, τὰς νικητηρίους ἰαχὰς καὶ τὰς οὐρανίους πτήσεις εἰς συνάντησιν τοῦ κραταίου προστάτου καὶ φιλοπάτριδος Ἁγίου καὶ εἰς ἔκφρασιν βαθυτάτης πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης.

Τὰς ἡμέρας, ὅμως, δόξης διὰ τὴν Θεσσαλονικὴν ἠκολούθησαν ἡμέραι θλίψεως. Ἡμέραι κατὰ τὰς ὁποίας ὁ Ἅγιος Δημήτριος ἔπαψε νὰ ἐνδιαφέρεται πλέον διὰ τὴν πόλιν του. Τώρα ἡ συρροὴ τῶν ἐχθρῶν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν, αἱ σφαγαί, αἱ πυρπολήσεις καὶ ἡ δουλεία εἶναι ἀπόδειξις ὅτι τοὺς Θεσσαλονικεῖς «μισεῖ

μὲν ὁ Θεός, ἀποστρέφεται δὲ ὁ ἀθλητής», κατὰ τὸν Ἰσίδωρον Θεσσαλονίκης¹⁰. Ὁ ἴδιος ἐγκωμιαστὴς μᾶς ἐξηγεῖ καὶ τὸν λόγον: Τώρα ὅλα εἶναι «ἀδικίας πλήρη καὶ ἀκολασίας καὶ ἀσπλαχνίας καὶ ὑπερφανείας καὶ δεινῶν ἄλλων, οἷς ὁ τῆς κακίας χαίρει δημιουργός»¹¹.

Ἔτσι, λοιπὸν ὁ Ἅγιος ἐγκατέλειπε τὴν πόλιν του. Φεύγοντας ὁ μάρτυς συνήνησε τὸν Ἅγιον Ἀχιλλεῖον εἰς τὰ Θεσσαλικά Τέμπη. Καὶ περίλυπος τοῦ ἐξομολογεῖται ὅτι ἐγκατέλειπε τὴν Θεσσαλονικὴν διότι αἱ πολλαὶ ἁμαρτίαι τὴν ὠδήγησαν εἰς τὴν καταστροφὴν. «Εἶναι ἀπίστευτον, ἀναφανεῖ ὁ βιογράφος, νὰ περαμεῖν ὁ Ἅγιος ἐσαεὶ ἐξόριστος τῆς πατρίδος του»¹².

Ἀλλὰ μετὰ ἐξορίαν ὀκτὼ αἰώνων, ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μας, ἠδδόκησεν ὁ Θεός καὶ ἠθέλησεν ὁ Ἅγιος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πόλιν του τὴν Θεσσαλονικὴν. Ἦτο θέλημα Θεοῦ καὶ ἐπιθυμία τοῦ Ἁγίου νὰ ἐπιστρέψῃ ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ νὰ ἀναπαυθῇ εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου του.

Καὶ σήμερον, ἀγαπητοὶ Θεσσαλονικεῖς, ζῶμεν εἰς μίαν ἐποχὴν κρίσιμον. Κρίσιμον διὰ τὴν Θεσσαλονικὴν, κρίσιμον διὰ τὴν Μακεδονίαν· κρίσιμον δι' ὅλην κληρὸν τὴν Ἑλλάδα. Ποικιλῶνιμοι ἐχθροὶ ἐπιβουλεύονται τὴν ἐθνικὴν μας ὑπαρξίν, κατηλεύνονται τὴν ἱστορίαν μας καὶ διεκδικοῦν ἐδάφη τῶν ὁποίων καὶ οἱ λίθοι κρᾶζουσι διὰ τὴν ἑλληνικότητά των. Ὅλα αὐτὰ φέρουσι εἰς τὸν νοῦν μας τὰς εἰκόνας πολιορκίας τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ βαρβάρους λαοῦς.

Παραλλήλως, ἡ κατάστασις τῆς σημερινῆς ἐκμαυλισμένης κοινωνίας ὁμοιάζει ἀνησυχητικῶς πρὸς τὴν ἀντίστοιχον, ἡ ὁποία καὶ ἐπροκάλεσε τὴν ἐξορίαν τοῦ Ἁγίου. Ὁ ἐνδοξος Μεγαλομάρτυς δὲν λείπει πλέον. Εὐρίσκεται μεταξὺ ἡμῶν. Οἱ σύγχρονοι Θεσσαλονικεῖς, «πρέπει νὰ προσέξωμε, μήπως προκαλέσωμε τὴν ἀγανάκτησίν του, μήπως μεταστρέψωμε τὴν πραότητα του, μήπως παραλύσωμε τὴν διάθεσίν του νὰ μᾶς ὑπερασπίζεται», διὰ νὰ χρησιμοποιήσωμε τοὺς λόγους τοῦ Ἁγίου Εὐσταθίου, ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης¹³.

Θεοφιλέστατε,

Ἄπαντες ἡμεῖς, οἱ κάτοικοι αὐτῆς τῆς ἐνδόξου, ἱστορικῆς καὶ ἁγιοτόκου πόλεως, ὀφείλομεν θερμᾶς υἱικᾶς εὐχαριστίας διὰ τὴν πνευματικὴν αὐτὴν πανδαισίαν. Πρωτίστως μὲν εὐχαριστοῦμε τὸν Παναγιώτατον Μητροπολίτην μας διὰ τὴν ἐμπνευσμένην πρωτοβουλίαν Του νὰ καλέσῃ εἰς τὴν πόλιν μας τὴν πάνσεπτον καὶ χαριτόβρυτον εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Ἱεροσολυμιτίσσης· ὕστερον δὲ εὐχαριστοῦμε τὸν Μα-

καριώτατον Πατριάρχην Ἱεροσολύμων, τὸν ὁποῖον καὶ ἐκπροσωπεῖτε κατὰ τὰς λαμπρὰς αὐτὰς ἑορτὰς, διότι ἔκαμε δεκτὸν τὸ αἶτημα τοῦ Παναγιωτάτου. Ὁ συνεορτασμὸς αὐτὸς τῆς Παναγίας τῆς Ἱεροσολυμιτίσσης μετὰ τοῦ Πολιούχου Ἁγίου Δημητρίου ἦτο ὁ καλύτερος καὶ ἐπιτυχέστερος συνδυασμὸς διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἐθνικὴν ἐνδυνάμωσιν τῶν Θεσσαλονικέων, ἐνώπιον τῶν κρισίμων ὡρῶν τὰς ὁποίας ἐθνικῶς διερχόμεθα.

Ἐκφράζομεν τὴν εὐχὴν ἢ μᾶλλον τὴν βεβαιότητα ὅτι ἡ Ὑπέροχος Στρατηγὸς τῆς Γεθσημανῆ θὰ εὐρίσκειται πάντοτε μεθ' ἡμῶν. Εἰς τὴν ἔκφρασιν αὐτὴν τῆς βεβαιότητος προσθέτομεν καὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἐλπίδος ὅτι ὁ Ἅγιος Μεγαλομάρτυς Δημήτριος, ὁ Ἅγιός μας, τὸ «ἀρχέτυπον τοῦτο τῆς ἀρετῆς καὶ φιλοπατρίας», ἐὰν χρειαστῇ, ἀπὸ φιλόπολις καὶ φιλόπατρις, θὰ ἀποδειχθῇ καὶ πάλιν σωσίπολις καὶ σωσίπατρις. Ἀμήν.

1. Θεοδώρου Μετοχίτου, «Εἰς τὸν Ἅγιον Μεγαλομάρτυρα καὶ Μυροβλήτην Δημήτριον», Μακεδονικά 4(1955-1960), 58.

2. Ὁ. π., 58.

3. Ὁ. π., 59.

4. Ὁ. π., 59.

5. Βλ. Ἰωακείμ Ἰδρητίου, «Ἰωάννου Σταυρακίου, Λόγος εἰς τὰ θρόνα τῶν Ἁγίων Δημητρίου», Μακεδονικά 1(1940), 336.

6. Ὁ. π., 59.

7. Βλ. Μαργαρίτας Ντίτορα, Ἁγίου Εὐσταθίου Θεσσαλονίκης, Ἐγκώμιον εἰς τὸν Ἅγιον Δημήτριον, Θεσσαλονίκη 1988, 26.

8. Βλ. Κωνσταντίνου Μπόνη, «Ὁ φιλόπατρις Ἅγιος Δημήτριος», Ἐκκλησία 48(1971), 585.

9. Ὁ. π., 585.

10. «Ὁμιλία εἰς τὰς ἑορτὰς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου», Ἑλληνικά 5(1954), 29.

11. Ὁ. π., 29.

12. Βλ. Μαρίτας Θεοχάρη, «Ψηφιδωτὴ εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ ἡ ἀνεύρεσις τῶν λειψάνων τοῦ Ἁγίου εἰς Ἱταλίαν», Πρακτικά Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν 53(1978), 517.

13. Βλ. Μαργαρίτας Ντίτορα, Ὁ. π., 30.

Μητροπολίτου Πατρῶν ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

ΘΕΟΜΗΤΟΡΙΚΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

Ἀκάθιστος Ὑμνος Ἡ Ὡδὴ τῆς Θεοτόκου
Θεομητορικὸν Ἑορτολόγιον (Γενέσιον, Εἰσόδια,
Εὐαγγελισμὸς, Κοίμησις, Ἀπόδοσις, Σύναξις,
Ἑξαπαυτή, Ζωοδ. Πηγὴ, Ἁγία Σκέπη, Τιμία Ἑ-
σθῆς, Ἁγία Ζώνη, Ἑορταὶ θαυμάτων καὶ Εἰκόνων
Τῆς).

Ἐνας ἀνεκτίμητος «πανδέκτης», πραγματικὸ
θησαυρῖσμα κηρυγμάτων ἐποικοδομητικῶ περι-
χομένου, ποὺ ἀνταποκρίνεται σὺς λειτουργικὰς
καὶ ἑορτολογικὰς ἀπαιτήσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκ-
κλησίας.

Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Πατέρες, δεηθείτε...

«Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ καιροὺς καὶ χρόνους ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσία θέμενος, ὁ ἀναρχος καὶ ἀτελεύτητος καὶ ἐπέκεινα παντὸς χρόνου νοούμενός τε καὶ ὑπάρχων, ὁ πάσης ἐκτὸς μεταβολῆς τε τῶν ὄντων καὶ ἀλλοιώσεως, ὁ τὸν πάντα χρόνον τόν τε γεγονότα τόν τε ὄντα καὶ τὸν ἐσόμενον πληρῶν, ὁ ἐν τῇ ἀφάτῳ σου μακροθυμία καταξιώσας ἡμᾶς εἰς νέον ἐνιαυτὸν εἰσελθεῖν· αὐτὸς, πανάγαθε Δέσποτα, τὴν εἴσοδον ταύτην τῇ θεῖᾳ σου χάριτι εὐλόγησον· ὄμβρους εἰρηνηκούς πρὸς καρποφορίαν τῇ γῇ δώρησε· τοὺς ἀέρας ὑγιεινοὺς καὶ εὐκράτους ἀνθρώποις τε καὶ κτήνεσι κατασκεύασον· δὸς ἡμῖν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὁμοιοῖα βεβαία τὸν κύκλον αὐτοῦ διελθεῖν, τῷ στεφάνῳ τῆς δόξης τῶν ἀρετῶν κοσμουμένους, τῷ φωτὶ τῶν ἐντολῶν σου εὐσχημόνως ὡς ἐν ἡμέρᾳ καλῶς ὀδεύοντας. Τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καλῶς διαφύλαξον· τὸ εὐσεβὲς ἡμῶν Ἔθνος τῇ δυνάμει σου κραταίωσον· τοὺς Ἀρχοντας ἡμῶν καὶ τὸν Στρατὸν τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ στερέωσον καὶ κράτυνον. Τὴν νεότητα παιδαγωγῆσον, τὸ γῆρας περικράτησον, τοὺς ἐσκορπισμένους ἐπισυνάγαγε, τοὺς πεπλανημένους ἐπανάγαγε καὶ συναφον τῇ ἀγίᾳ σου Ἐκκλησίᾳ. Ἐλθέτω δὴ ἐφ' ἡμᾶς ἡ βασιλεία σου, βασιλεία πάντων τῶν αἰώνων, βασιλεία χρησιμότητος, δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης, καὶ ἀξιώσον ἡμᾶς ἐν ἐνὶ στόματι καὶ μιᾷ καρδίᾳ ὑμνεῖν σε καὶ δοξάζειν τὸν ἐν Τριάδι ἀναρχον Θεόν, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν».

Φαλακρὴ Ἑλλάδα

Ἐκατὸν πενήντα ἑξὶ χιλιάδες ἔλατα ὑλοτομήθηκαν γιὰ νὰ πωληθοῦν στὰ μεγάλα ἀστικά κέντρα, γιὰ τὴν χριστουγεννιάτικη διακόσμηση. Σὲ αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν ἄλλα 40.000 εἰσαγωγῆς. Τὰ δένδρα ἐγχωρίου παραγωγῆς προέρχονται ἀπὸ τεχνητὲς ἰδιωτικὲς φυτεῖες, ἀπὸ καστανοπερίβολα - καστανοτεμάχια καὶ ἀπὸ ἀνεγνωρισμένους δασωμένους ἀγρούς. Σύμφωνα μὲ στοιχεῖα τῆς Διευθύνσεως Διαχειρίσεως Δασῶν τοῦ ὑπουργείου Γεωργίας, καὶ φέτος ἐγκρίθηκε ἡ ὑλοτόμηση 239.388 δενδρυλλίων. Ἀπὸ αὐτά, 189.390 κόπησαν ἀπὸ τὶς ἰδιωτικὲς φυτεῖες, οἱ ὁποῖες καλύπτουν συνολικὰ ἔκταση περίπου 17.000 στρεμμάτων, ἀπὸ καστανοπερίβολα 38.008 καὶ ἀπὸ ἀνεγνωρισμένους δασωμένους ἀγρούς 11.990 δενδρυλλία.

Πάντως, τὸ ὑπουργεῖο Γεωργίας βεβαιώνει ὅτι μὲ τὴν πολιτικὴν ποὺ ἀκολουθεῖ, δὲν καταστρέφονται τὰ δάση. Καὶ οἱ καταναλωτὲς πρέπει νὰ βοηθοῦν ὥστε νὰ μὴ λεηλατοῦνται οἱ δρυμοί, ἀγοράζοντας μόνον τὰ

δένδρα ποὺ φέρουν τὴ χαρακτηριστικὴ μολυβδοσφραγίδα. Ὅσα δὲν ἔχουν, μπορεῖ νὰ προέρχονται ἀπὸ ἐκτάσεις, στὶς ὁποῖες ἀπαγορεύεται ἡ ὑλοτομία.

Ἔτσι κι ἄλλιῶς, κάποτε δὲν πρέπει ν' ἀτονῆσει τὸ ξενόφερτο ἔθιμο τοῦ χριστουγεννιάτικου δένδρου; Ἐνα μικρὸ καρβάκι εἶναι ὑπεραρκετὸ γιὰ νὰ δώσει τὴν ἀπαραίτητη νότα στὶς γιορτινὲς ἡμέρες καὶ μάλιστα ρωμεῖκη. Ἄσε ποὺ εἶναι... ἐπένδυση (!) καὶ γιὰ τοῦ χρόνου!!! Πέρα, ὅμως, ἀπὸ τὴν ὅποια εὐθυμὴ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος, τὸ θέαμα στὶς γωνίες τῶν δρόμων, μεσοῦντος τοῦ Ἰανουαρίου, εἶναι θλιβερό. Ξερὰ ἔλατα κουφάρια κείτονται, μὲ τὰ σανίδια τῆς βάσης σὲ σχῆμα σταυροῦ μὲ πλήρη συμβολισμό. Τὸ ὅτι τὰ ἔλατα δὲν προέρχονται ἀπὸ δάση — ὅσα δὲν προέρχονται — δὲν ἀμνηστεύει τὴν ἐμπορία τους. Κάποτε πρέπει νὰ σταματήσει αὐτὸ καὶ ν' ἀρχίσει ἡ ἀναδάσωση τῆς φαλακρῆς Ἑλλάδας. Ὅχι μόνον ἀπὸ συλλόγους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἰδιώτες. Ἄλλιῶς...

Τελικά, ποῦ τὸ πᾶμε; (1)

Ἡ δημογραφικὴ συρρίκνωση τοῦ ἐλληνικοῦ πληθυσμοῦ δὲν ἀποτελεῖ «εἶδηση». Συχνὰ - πυκνὰ γίνεται ἀντικείμενο σχολίων. Ὅταν ὅμως ἡ διαπίστωση τῆς ὑπογεννητικότητας ἀφορᾷ τὶς ἀκριτικὲς περιοχές, ἀσφαλῶς ἡ ἀνησιχία ἐντείνεται.

Σύμφωνα μὲ ἔρευνα τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, ὁ δείκτης φυσικῆς αὐξήσεως τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Θράκης μειώθηκε κατὰ 60% τὰ τελευταῖα 20 χρόνια. Ἀλλὰ καὶ στὴν ὑπόλοιπη Ἑλλάδα, τὰ πράγματα δὲν εἶναι καλύτερα. Ἀπὸ ἔρευνες τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου, προκύπτει ὅτι ὁ ἐλληνικὸς πληθυσμὸς γερνάει ταχύτατα. Τὸ 1975 ἄνω τῶν 65 ἐτῶν ἦταν μόνον τὸ 10% τῶν Ἑλλήνων. Ὑπολογίζεται ὅτι τὸ 2030 αὐτὸ τὸ ποσοστὸ θὰ ξεπερνάει τὸ 17% καὶ τὸ 2040% θὰ εἶναι 23%. Μ' ἄλλα λόγια, τὸ ἕνα τέταρτο σχεδὸν τοῦ πληθυσμοῦ θὰ εἶναι ὑπερήλικοι...

— Τελικά, ποῦ τὸ πᾶμε;

Τελικά, ποῦ τὸ πᾶμε; (2)

Μολονότι ὀδεύομε πρὸς τὴ μεθόριο τοῦ 2000, τ' ἀποτελέσματα ἔρευνας ποὺ πραγματοποιήσαν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων κ. Θ. Μπόλης καὶ ἡ καθηγήτρια τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Μ. Τζάννη, πρέπει νὰ μᾶς ἀνησιχοῦν ἰδιαίτερω. Κατὰ τοὺς ἐρευνητὲς, ἕνα πολὺ μεγάλο ποσοστὸ τῶν ἀποφοίτων λυκείου εἶναι «λειτουργικὰ ἀναλφάβητοι» καὶ ἄλλοι τόσοι δὲν γνωρίζουν τὶς «ιδιότητες τῶν πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς». Ἡ ἔρευνα ἔγινε σὲ ἀποφοί-

Η Θ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τού κ. ΝΙΚ. Κ. ΔΡΑΤΣΕΛΛΑ, Θεολόγου

Α. Στην Θ' Κατήχησι πρὸς Φωτιζομένους, ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἱεροσολύμων ἐρμηνεύει, γιὰ τοὺς μέλλοντας νὰ λάβουν τὸ ἅγιον Βάπτισμα χριστιανούς, τὸ χωρίον ἀπὸ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως «Ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων»¹. Κάνει λόγον περὶ τοῦ ἀοράτου τοῦ Θεοῦ, τοῦ Ἀκατάληπτου καὶ τῆς μερικῆς γνώσεως Αὐτοῦ διὰ τῶν ἔργων Του. Περιγράφει τὴν φύσι καὶ ὠφέλεια τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ἡλίου, τῶν ἀστέρων καὶ τὸ ἐνιαίον τῆς φύσεως². Ἀξίζει, δέ, νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ σχετικὴ περιοχὴ γέμει ἀφθόνων ἐπιστημονικῶν γνώσεων τῆς ἐποχῆς τοῦ ἁγίου Πατρὸς.

Ὁ ἅγιος Πατὴρ ἀρχίζει τὴν σχετικὴ Κατήχησι μὲ μία ἀναφορὰ στὸ Ἀκατάληπτον τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ. Ἡ οὐσία Αὐτοῦ εἶναι παντελῶς ἀπρόσιτος στὸν ἄνθρωπο καί, ἐπειδὴ εἶναι Ἀσώματος, δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἀντιληπτὴ εἰς τοὺς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμοὺς («τὸ γὰρ ἀσώματον σαρκὸς ὄμμασιν ὑποπίπτειν οὐ δύναται»)³. Θὰ ἐπιρρῶσῃ τὴν ἄποψί του αὐτὴν μὲ τὸ βιβλικὸν χωρίον τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου «Θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται»⁴. Κατὰ συνέπειαν, ἡ Θεοφάνεια ἢ Θεοπικὴ ἐμπειρία τοῦ προφήτου Ἰεζεκιὴλ δὲν δύναται νὰ ἀναφέρεται στὴν οὐσία τοῦ Θεοῦ, ἀλ-

λὰ στὸ ὁμοίωμα τῆς δόξης Αὐτοῦ («εἶδεν ὁμοίωμα δόξης Κυρίου, οὐκ αὐτὸν τὸν Κύριον»)⁵, δηλαδὴ στὰ πέραξ τῆς οὐσίας. Ἀκόμη, δέ, καὶ αὐτὴ ἡ Θεοφάνεια ἐδημιούργησε τόσον φόβον στὸν προφήτη, ὥστε αὐτός, ἐκ φόβου, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐάν, λοιπόν, ἡ Θεοπικὴ ἐμπειρία τοῦ ὁμοιώματος τῆς δόξης, ἀπλῶς, ἐδημιούργει φόβον στοὺς προφήτες, πᾶσα προσπάθεια πρὸς πλήρη θέαν τῆς οὐσίας τοῦ Θεοῦ θὰ ἠνάγκασε, ὅποιον τὸ ἐπιχειροῦσε, νὰ ἀπολέσῃ τὴν ζωὴν του, κατὰ τὸ Βιβλικὸν χωρίον «οὐδεὶς ὄψεται τὸ πρόσωπόν μου καὶ ζήσεται»⁶.

Ἐνεκα τούτου, ὁ Θεὸς ἔθεσε τὸν οὐρανὸ ὡς παραπέτασμα τῆς Θεότητος Αὐτοῦ, διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθοῦμε ὅλοι. Καὶ ὁ Δανιὴλ προσέπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, ὅταν εἶδε τὸν Γαβριὴλ, δούλον Κυρίου. Ἐάν, λοιπόν, ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, φανερωθεὶς, ἐδημιούργει φόβον στοὺς προφήτες, πόσω μᾶλλον, ἐὰν ἐφανερωθεὶ ὁ Θεός, δὲν θὰ ἔχοντο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι;

Ἐφ' ὅσον, λοιπόν, εἶναι ἀδύνατον γιὰ τοὺς ἀνθρωπίνους ὀφθαλμοὺς νὰ ἴδουν τὸν Θεόν, ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ φθάσῃ σὲ κάποια γνώσι Αὐτοῦ, ἀναλογικῶς, μέσῳ τῶν κτισμάτων. Ὁ ἅγιος Πατὴρ παραθέτει χωρίο ἀπὸ τὴν Σοφία Σολομώντος' «ἐκ γὰρ με-

τους εἰκοσιοκτὼ λυκείων, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὸ 55% ἔλαβε κάτω ἀπὸ τὴ βάση στὴ γλώσσα καὶ τὸ 67% κάτω ἀπὸ τὴ βάση στὰ μαθηματικά.

Σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ ἐπίπεδα —γιὰ νὰ τὸ ἐστιάσουμε— ἡ γλώσσα ταλαιπωρεῖται, βάνανσα πολλὰ φορὲς. Ἐνας ἀκέρυκτος πόλεμος μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτῆς. Μόνον πού ἐμεῖς πυροβολοῦμε, ἐμεῖς ὁμως εἴμαστε καὶ τὰ θύματα...

—Τελικά, πού τὸ πᾶμε;

Τελικά, πού τὸ πᾶμε; (3)

Ἄκρως... διδακτικὸ εἶναι τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ πού ἀναδημοσιεύουμε ἀπὸ ἔγκριτη ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν:

«Ἡ τοιγανούλα μὲ τὴν κλαρωτὴ φούστα καὶ τὸ γαρίφαλο στ' αὐτὴ ἔχει εἰδικότητα στὰ χαρτομάνηλα καὶ στὰ σπύρτα. Ἡ Ὀμόνοια καὶ τὰ περιχώρα εἶναι ἡ ἐπαγγελματικὴ τῆς περιφέρεια. Στριφογυρῶν στοὺς δρόμους, κονιοστέκεται στὰ πεζοδρόμια, ἀνεβοκατεβαίνει ὅλους τοὺς ὁρόφους τῶν γύρω πολυκατοικιῶν, μπαينوβαίνει σὲ ὅλα τὰ γραφεῖα. Καθὼς εἶναι καὶ χαριτωμένη, ἔχει γίνεῖ πιά ἡ μασκὸτ τῶν διαφόρων ἐπαγγελματιῶν τῆς περιοχῆς, πού ὅλο καὶ τῆς προσ-

φέρουν καμὰ τυρόπιτα, καμὰ πορτοκαλάδα. Ἐτσι συνέβαινε καὶ μὲ τὴν εἰσαγγελέα κ. Ξένη Δημητρίου, πού μᾶς μετέφερε αὐτὸ τὸ περιστατικὸ. Ἡ τοιγανούλα μπαινόβγαίνει κάθε τόσο στὸ γραφεῖο τῆς, δίχως νὰ γνωρίζει ὅτι βρισκόταν σὲ δικαστήρια, ἀφοῦ γράμματα δὲν ἤξερε κι ἔτσι δὲν καταλάβαινε τί ἔλεγε οἱ ἐπιγραφές.

«Ἐχεις ἀδελφάκια;» τὴ ρωτοῦσε ἡ εἰσαγγελέας, προσπαθώντας νὰ μάθει περισσότερα γιὰ τὴν ἱστορία τῆς. Ἡ μικρὴ ἀρνιόταν ἐπίμονα, ἀλλ' αὐτὸ φαινόταν ἀφύσικο γιὰ οἰκογένεια τοιγανῶν. Τελικά, ὕστερα ἀπὸ πολλὰς πιέσεις, ὁμολόγησε πὼς ὅλα τ' ἀδελφάκια τῆς οἱ γονεῖς τῆς τὰ εἶχαν πουλῆσει γιὰ ν' ἀποκτήσουν μιὰ στοιχειώδη περιουσία καὶ πὼς ἡ ἴδια ἦταν τὸ στερνοπαίδι πού ἀποφάσισαν νὰ τὸ κρατήσουν. «Κι ἐσύ, ὅταν θὰ μεγαλώσεις καὶ θὰ γίνεις μανούλα, τὸ ἴδιο θὰ κάνεις;», τὴ ρώτησε ἡ εὐαίσθητη εἰσαγγελέας πού εἶχε γίνεῖ φίλη τῆς. «Ἄ πά, πά!» ἀντέδρασε ἡ μικρὴ. «Ἐγὼ θὰ κρατήσω ὅλα μου τὰ παιδιά... Μόνον ἓνα θὰ πουλήσω, γιὰ ν' ἀγοράσω ἓνα DATSUN...», συνέχισε ἔπειτα ἀπὸ μικρὴ σκέψη.

—Τελικά, πού τὸ πᾶμε; (Ὡς ἄνθρωποι, ὑπεύθυνοι...).

γέθους και καλλονής κτισμάτων, αναλόγως ό γενεσιουργός αυτών θεωρείται»⁷, προς ένίσχυσιν τών θέσεών του. Η αναλογία παιζει σημαντικό ρόλο. Τόσον περισσότερον θεωρείται ό Θεός, όσον ό άνθρωπος ύψώνεται διά τής θεωρίας με την καρδιαν του και λαμβάνει, τότε, έννοιαν Αυτού.

Ός παράδειγμα περι του Άκαταλήπτου τής φύσεως του Θεού, φέρει ό άγιος Κύριλλος τούς τρεις παίδας, οί όποιοι έν τή καμίω εύλογούσαν Θεόν καθήμενον επί τών Χερουβείμ. Ό άγιος Πατήρ θα διερωτηθί «τίς έστιν ή φύσις τών Χερουβίμ, και τότε τόν έπικαθήμενον θεώρει»⁸, δηλαδή, έφ' όσον άγνοούμε τήν φύσι τών Χερουβείμ, πόςω μάλλον δέν δυνάμεθα να γνωρίσωμεν τήν φύσιν του Θεού. Φέρει, επίσης, ως παράδειγμα, χωρίον του Ίεζεκιήλ, ό όποιος θεωρεί τά Χερουβείμ ως θρόνον του Θεού τόν όποιον περιγράφει με τήν όρασι τών τεσσάρων προσώπων («ότι τέσσαρα πρόσωπα τῷ ένί τῷ μέν ανθρώπου, τῷ δέ λέοντος, τῷ δέ άετου, τῷ δέ μόσχου»⁹. Έφ' όσον, λοιπόν, δέν δυνάμεθα να κατανοήσωμεν τόν θρόνον του Θεού, πός είναι δυνατόν να έννοήσωμε τόν ίδιον τόν Θεόν, ό όποιος είναι άόρατος; Είναι αδύνατον να πολυπραγμονούμε περι τής φύσεως του Θεού, δυνατόν όμως να Τόν δοξολογώμεν, βλέποντες τά δημιουργήματά Του.

Ό άγιος Κύριλλος λέγει ότι άνέφερε όλα τά άνωτέρω, ένεκα τής όμολογίας «Πιστεύομεν εις ένα Θεόν, Πατέρα Παντοκράτορα, ποιητήν ουρανού και γης, όρατών τε πάντων και άοράτων»¹⁰. Επίσης άνέφερε τά άνωτέρω, για να πιστεύωμε ότι Αυτός είναι Πατήρ του Χριστού και Ποιητής του ουρανού και τής γης και για να άποφεύγωμε τις έκτροπές τών αίρετικών, οί όποιοι πιστεύουν τόν Θεό με λανθασμένο τρόπο, διότι τόν θεωρούν με σαρκίνους όφθαλμούς, ένφ είναι πωρωμένοι ως προς τούς πνευματικούς όφθαλμούς. Η συνέχεια τής παρουσίας Κατηχίσεως γέμει αφθόνων επιστημονικών γνώσεων επί τή βάσει τών δεδομένων τών τότε θετικών επιστημών. Η όλη περικοπή ένθυμίζει τήν Έξαήμερον του Μεγάλου Βασιλείου. Ό άγιος λέγει ότι είναι αδύνατον οί άσεβείς να θεωρήσουν ως μεμπτό τῷ μέγιστο δημιουργήμα του Θεού, ένφ, κανονικώς, θα έπρεπε να έκπλαγούν θεωρώντες τά πτηνά και να προσκνήσουν Έκείνον, ό όποιος έδημιούργησε τόν ουρανό. Η αντίθεσις τών ιδιοτήτων πυρός-ύδατος μνημονεύεται βάσει του βιβλικού θαύματος του φλογίζοντος πυρός έν τή χαλάζη¹¹.

Ό ήλιος άποτελεί, φαινομενικώς, μικρόν σκευος, έχον όμως, μεγάλη δύναμι, ανατέλλον και δύον. Ό άγιος Πατήρ καλεί τούς πιστούς να αναλογισθουν τήν πορεία του ήλιου («και βλέπε τήν διοίκησιν αυτου»¹²), αναφορά σε γεωκεντρικό σύστημα, επί τῷ σκοπῷ τής δοξολογίσεως του «τόν δρόμον αυτῷ δια προστάγματος όρίσαντος»¹³. Γίνεται αναφορά στην διαδοχή τών ήμερών και νυκτών και τών εποχών, κα-

λουνται δε οί αίρετικοί να άποδεχθουν πίστι στον Θεό, ό όποιος είναι δημιουργός και όροθέτης και δημιουργήσας τήν τάξιν όλων.

Ό άγιος Πατήρ λέγει ότι δέν πρέπει να θεωρηται άλλος δημιουργός του φωτός και άλλος του σκότους («Μηδεις δε ανασχέσθω λεγόντων τινών, άλλον μεν είναι τόν φωτός ποιητήν, άλλον δε σκότους»)¹⁴ και, ούτως, αναιρει τήν παρατηρουμένη στα Περισικά θρησκευματα διαρχία μεταξυ θεού του φωτός και θεού του σκότους. Τήν άποψί του έπιρρώνει, βιβλικώς, με τῷ χωρίον του Ήσαϊου «Έγώ ό Θεός ό ποιήσας φώς και κτίσας σκότος»¹⁵. Θεωρεί τήν νύκτα ως χρησιμη «προς σοφίαν»¹⁶, διότι, κατ' αυτην αναπαυόμεθα, διανοούμεθα περι του Θεού, μελετούμε τόν Θείο Λόγο, ψάλλομε και συνειδητοποιούμε τά άμαρτήματά μας. Τῷ συμπέρασμα του άγιου έξ αυτών τών σκέψεών του είναι ότι δέν πρέπει να δεχθουμε άλλον θεόν δημιουργόν του σκότους διότι και τούτο είναι χρησιμώτατον αγαθόν («άγαθόν γάρ και τούτο δεινυσιν ή πείρα και χρησιμώτατον»)¹⁷.

Οί αίρετικοί ώφειλον να έκπλαγουν όχι μόνον παρατηρούντες τόν ήλιον και τήν σελήνην, αλλά και τις χορείες και κινήσεις τών άστέρων. Έπρεπε να θαυμάσουν «πός οί μεν σημεία ειςι θέρους, οί δε χειμῶνος' και πός οί μεν του σπόρου τόν καιρόν δηλουσιν, οί δε του πλείν τήν άρχήν σημαίνουσι»¹⁸. Ό άγιος αναφέρεται στο βιβλικό «Και έστωσαν εις σημεία και εις καιρούς και εις ένιαυτούς»¹⁹, για να κατηγορήση τήν παρατήρησι τών άστέρων για λόγους άστρολογίας και γενέσεως μυθολογίας²⁰. Θα κλείση, δε, τήν σχετικην με τούς άστέρας παράγραφο, άφου ειπή ότι τῷ φῶς του ήλιου θεωρείται «έκ προσαγωγής»²¹ (ήτοι δια βαθμιαίας πώσεως τών άκτινων του ήλιου στην κόρη του όφθαλμου και προσαρμογής της εις αυτες) και ότι τῷ σκότος τής νυκτός διασκεδάξει ό Θεός δια του φωτός τής σελήνης.

1. Βιβλιοθήκη Έλλήνων Πατέρων και Έκκλησιαστικών Συγγραφών (= ΒΕΠΕΣ), έκδ. Άποστολικής Διακονίας τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, τόμ. 39, σελ. 29, στ. 16.

2. Πρβλ. έ.ά., στ. 18-22.

3. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 110, στ' 18-19.

4. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 110, στ. 20 (Πρβλ. Ίω. 1,18).

5. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 110, στ. 22-23 (Πρβλ. Ίεζ. 1,28).

6. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 110, στ. 28-29 (Πρβλ. Έξ. 33,20).

7. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 111, στ. 5-6 (Σοφ. Σολ. 13,5).

8. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 111, στ. 15-16.

9. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 111, στ. 17-18 (Πρβλ. Ίεζ. 1,6 και 1,10).

10. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 111, στ. 28-30.

11. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 112, στ. 5-6 (Πρβλ. Έξ. 9,23-24).

12. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 112, στ. 19.

13. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 112, στ. 20-21.

14. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 112, στ. 35-36.

15. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 112, στ. 37 (Πρβλ. Ήσ. 45,7).

16. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 113, στ. 3.

17. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 113, στ. 9.

18. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 113, στ. 13-15.

19. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 113, στ. 18 (Πρβλ. Γεν. 1,14).

20. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 113, στ. 19.

21. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 113, στ. 20.

Ὁ θεσμὸς τοῦ ἐπισκόπου στὴν ἀποστολικὴ καὶ μεταποστολικὴ ἐποχὴ

Τοῦ κ. Νικολάου Κ. Βασιλειάδη, Θεολόγου

Τὸν τίτλο «ἐπίσκοπος» συναντᾶμε γιὰ πρώτη φορὰ στὴν Ἰλιάδα τοῦ Ὁμήρου, ὅπου ἀποδίδεται σὲ θεότητες: «Μάρτυροι ἔσονται καὶ ἐπίσκοποι ἀρμονιάων» (Ἰλιάδα X, 255).

Τὸν συναντᾶμε ἐπίσης καὶ στὸν Πλούταρχο: «Υπὸ μάρτυρι τῷ Διὶ καὶ συνέδρῳ τε καὶ ἐπισκόπῳ τῶν πραττομένων». Τὸν ἴδιο τίτλο ὁ Πλούταρχος ἀποδίδει καὶ σὲ ἀνθρώπους θνητούς, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡς ἔργο τους νὰ προϊσταῖνται ἄλλων. «Πάντα διείπετε καὶ πάντων ἐπίσκοπος ἦν αὐτῷ Φειδίας».

Μαρτυρίες, ἐξάλλου, ἔχουμε καὶ ἀπὸ τὴν «Ὁριθες» τοῦ Ἀριστοφάνη: «Ἰδίᾳ δὲ παρ' Ἀθηναίους διοικηταὶ εἶτε ἀρμοσταὶ οἱ πεμπόμενοι εἰς τὰς ὑπὸ κότες πόλεις τὰ παρ' ἐκάστης ἐπισκέψασθαι ἐπίσκοποι καὶ φύλακες ἐκαλοῦντο» (Ὁριθες 1023).

Στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχῇ, ἐπίσκοπος καλεῖται ὁ ποντίφικας, ἔχοντας τὸν τίτλο τοῦ προϊσταμένου τῶν ἱερῶν παρθένων.

Στὴν Ἀγ. Γραφῇ ὁ ὄρος ἀναφέρεται στὸν Ἡσαΐα: «Καὶ τοὺς διακόνους ἐν πίστει καὶ τοὺς ἐπισκόπους αὐτῶν ἐν δικαιοσύνῃ καταστήσω» (Ἡσαΐας 60,17).

Εἶναι, λοιπόν, φανερὸ ὅτι ὁ τίτλος «ἐπίσκοπος» ἐχρησιμοποιεῖτο καὶ πρὶν τὰ πρωτοχριστιανικὰ χρόνια ὑπὸ τὴν ἔννοια τοῦ παρατηρητῆ καὶ ἐπιθεωρητῆ.

Ἡ λέξις χρησιμοποιήθηκε καὶ ἀπὸ τοὺς χριστιανούς ἀργότερα, μὰ καὶ δὲν ἦταν ἄγνωστη οὔτε ἀπὸ τὸν ἔθνικὸ κόσμον, οὔτε ἀπὸ τοὺς ἰουδαίους, γιὰ νὰ δηλώσει τὸ θεῖον δικαίω ἀξίωμα, αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μὲ τὸ ὅποιο οἱ ἐπίσκοποι καθίστανται ἐγγυητὲς τῆς ἐνότητος τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινότητος καὶ τῆς καθαρότητος τῆς πίστεώς της ὡς τύποι τοῦ Πατρὸς (Τραλ. III, I, ΒΕΠ Β' σελ. 272).

Ὁ ὄρος «ἐπίσκοπος» κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν πρῶμην μεταποστολικὴ ἐποχὴ

Πρῶτος ἐπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστὸς καθόσον βρισκόταν στὸν κόσμον, ὅπως τὸν καλεῖ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. «Ἄλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν» (Πέτρο., Α' ἐπιστ. β' 25).

Οἱ δὲ Ἀπόστολοι, καθὸ διάστημα ὁ Χριστὸς εὐρίσκειτο στὴ γῆ, δὲν εἶχαν ἀξίωμα σχετιζόμενο μὲ τὸ ἐπισκοπικόν, οὔτε ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία καὶ θὰ μπορούσαμε νὰ συγκρίνουμε τὸ ἔργο τους μὲ τὸ ἔργο τῶν πρεσβυτέρων. Ἔτσι, λοιπόν, ἐκήρυτταν τὸ Εὐαγγέλιον καὶ θεράπευαν ὀρισμένες ἀρρώστιας, ὅπως μαρτυρεῖται σὲ σχετικὸ χωρίον (Μάρκ. γ' 15).

Μὲ τὴν Ἀνάληψιν τοῦ Κυρίου, ἔχουμε καὶ τοὺς Ἀποστόλους νὰ παίρνουν τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου

τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὸ Χριστὸ μὲ τὰ ἐξῆς λόγια:

«Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς πάλιν· εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ καὶ ἐγὼ πέμπω ὑμᾶς. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε καὶ λέγει αὐτοῖς· λάβετε Πνεῦμα Ἅγιον» (Ἰωάν. κ' 21-22).

Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοῦ Ἰησοῦ, γίνεται φανερό, ὅτι ἐδόθη τοῖς Ἀποστόλοις τὸ δικαίωμα νὰ λύουν τὴν ἁμαρτίαν τῶν ἀνθρώπων ὡς ἐπίσκοποι κάθε ἐπαρχίας (Πράξεις δ' 6-29).

Ἀργότερα, τρεῖς Ἀπόστολοι προστέθηκαν πρὸς βοήθειαν τοῦ ἀποστολικοῦ ἔργου, ὁ Ματθαῖος διὰ κλήρου καὶ ὁ Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. «Ἀφορίσατε δὴ μοι τὸν Βαρνάβαν καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσέκλημαι αὐτούς» (Πράξεις ιγ' 2). Στὸ Γαλάτ. α' 1 ἐπίσης ἀναφέρεται ὁ Παῦλος ὡς ἀπόστολος τοῦ Κυρίου: «Παῦλος ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπων ἀλλὰ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Οἱ 14, λοιπόν, Ἀπόστολοι, ὡς ἐπίσκοποι ἀνέλαβαν τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ χειροτόνησαν πρεσβυτέρους σὲ τὴν Ἐκκλησίαν (Πράξ. ιδ' 22-23).

Γιὰ τὴν ἴδια ἐποχὴ ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρείας ἀναφέρει τὰ ἐξῆς: «Καθίστανον τὰς ἀρχαὶς αὐτῶν δοκιμάσαντες τῷ πνεύματι εἰς ἐπισκόπους καὶ διακόνους τῶν μελλόντων πιστεῦειν» (Α' Κορ. γ' 5).

Οἱ ἐπίσκοποι δὲ αὐτοὶ καλοῦνται συχνὰ καὶ «πρεσβύτεροι» ἀλλὰ νομίζουμε ὅτι καταχρηστικῶς γίνεται αὐτό, γιὰ τὸ βλέπουμε στὴν πρὸς Τιμόθεον Α' ἐπιστ. δ' 14 τὸ ἐξῆς: «Μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοὶ διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου». Πῶς εἶναι δυνατόν, λοιπόν, οἱ πρεσβύτεροι νὰ χειροτονοῦν ἐπίσκοπον, ὅπως ἄλλωστε πολὺ σωστὰ τὸ ἐπισημαίνει καὶ ὁ Χρυσόστομος στὴν ἸΓ' ὁμιλίαν του: «Οὐ περὶ πρεσβυτέρων φησὶν ἐνταῦθα ἀλλὰ περὶ ἐπισκόπων· οὐ γὰρ δὴ πρεσβύτεροι τὸν ἐπίσκοπον ἐχειροτόνουσι».

Παρόλα αὐτὰ ὅμως, τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ὁ τίτλος «ἐπίσκοπος» πολλὰ φορὲς συγγέεται μὲ τὸν τοῦ πρεσβυτέρου, ὅπως βλέπουμε σὲ σχετικὸ χωρίον (πρὸς Φίλιπ. α' 1): «Παῦλος καὶ Τιμόθεος δούλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν Φιλιπποῖς σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνους».

Εἰδικότερα, τὴ σύγχυσι τῶν ἀξιωματῶν τῆς πρώτης αὐτῆς ἐποχῆς μᾶς δίνει ὁ Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος ἐπισημαίνοντας τὸ πρόβλημα λέγει: «Καὶ οἱ πρεσβύτεροι τὸ παλαιὸν ἐκαλοῦντο ἐπίσκοποι καὶ διάκονοι τοῦ Χριστοῦ καὶ οἱ ἐπίσκοποι πρεσβύτεροι» (ὁμιλία Α' στὴν πρὸς Φιλιππησίους).

(Συνεχίζεται)

Για τὸν προσηλυτισμό,

ὁ Ἄρειος Πάγος ἀποφάσισε ἀμετάκλητα ὅτι ἀπαγορεύεται. Τὸ ἀνώτατο Δικαστήριο (Ποινικὸ Τμήμα) ἀσχολήθηκε μὲ τὸ ἐξῆς ζήτημα: Μία μητέρα ἀνήλικων παιδιῶν (4-8 ἐτῶν) τὰ ἐπαιρνε μαζί της σὲ αἴθουσα τῆς «Ἐλεύθερης Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Πεντηκοστῆς», ἐνῶ αὐτὰ παρακολουθοῦσαν καὶ ἰδιαίτερες συζητήσεις μὲ ὁπαδοὺς τῆς ἴδιας «Ἐκκλησίας» στὸ σπίτι τῆς μητέρας τους. Ὁ ὀρθόδοξος ὁμως πατέρας τῶν παιδιῶν, ποὺ βρισκόταν σὲ διάσταση μὲ τὴ σύζυγό του, κινήθηκε δικαστικὰ γιὰ νὰ ἀποτρέψει τὸν προσηλυτισμὸ τους.

Ὁ Ἄρειος Πάγος μὲ τὴν ὑπ' ἀρ. 480/1992 ἀπόφασή του δέχθηκε ὅτι ὁ προσηλυτισμὸς σὲ βάρος παιδιῶν ἀπαγορεύεται, ἀν αὐτὰ εἶναι βαπτιζμένα κατὰ τὸ ὀρθόδοξο δόγμα, κάθε δὲ προσπάθεια νὰ ἀλλάξουν τὴν πίστη τους, ἀκόμα κι ἂν προέρχεται ἀπὸ τὴ μητέρα, εἶναι ἀξιόποινη. Γι' αὐτὸ καὶ ἐπικύρωσε τὴν ποινὴ φυλάκισης ποὺ εἶχε ἐπιβληθεῖ στὴ μητέρα αὐτή.

«Ἐκκλησία», «Ἐφημέριος» καὶ «Θεολογία»

καὶ μαζί μ' αὐτὰ τὰ περιοδικὰ «Ἀλιεύς» (Ἰ. Μητρ. Μαντινείας καὶ Κυνουρίας), «Γνωριμία» (Ἀλεξανδρουπόλεως), «Παναγία ἡ ἐλευθερώτρια» (Ἀττικῆς), «Ἀνησυχίες» (Χ.Ο.Φ.Ε.), «Βορειοηπειρωτικὸς Ἀγὼν» κ.ἄ. μικρότερα, ἀπὸ τὴν 1η Ἰανουαρίου 1993 φωτοστοιχειοθετοῦνται ἠλεκτρονικὰ καὶ τυπώνονται μὲ τὸ σύστημα offset. Ἀναμφίβολα πρόκειται γιὰ ἐνα ἀκόμη βῆμα μπροστά, ποὺ ἐγινε δυνατὸ χάρις στὸν σχετικὰ πρόσφατο καὶ ἀρτιο ἐξοπλισμὸ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Πιστεύουμε ὅτι οἱ ἀναγνώστες τους θὰ διαπιστώσουν τὴν ἐπὶ τὰ βελτίω ἀλλαγὴ καὶ θὰ συγχαροῦν μὲ τοὺς συντελεστὲς αὐτῆς τῆς προόδου, πρὸς δόξαν Θεοῦ.

«Ὁρθόδοξη Μαρτυρία 100,1 FM stereo»

εἶναι ὁ νέος ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τὸν ὁποῖο «ἔστησε» ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Δημητριάδος. Ὅπως γράφει ἡ «Πληροφόρηση», τὸ μηνιαῖο δημοσιογραφικὸ ὄργανό της, ὁ Ρ/Σ στὸ ξεκίνημά του θὰ μεταδίδει ζωντανὸ πρόγραμμα τὶς ὥρες 8-12 π.μ. καὶ 5-8 μ.μ., ἐνῶ τὶς ὑπόλοιπες –καθ' ὅλο τὸ 24ωρο– θὰ ἀναμεταδίδει τὸ πρόγραμμα τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ τῆς «Πειραϊκῆς Ἐκκλησίας».

Ὁ Ρ/Σ ἄρχισε νὰ ἐκπέμπει ἀπὸ τὰ μέσα Νοεμβρίου 1992. Οἱ ἐγκαταστάσεις του βρίσκονται στὴν ὁδὸ Ἀντωνοπούλου 206, 382 21 Βόλος (τηλ. 0421 / 52881, 52882), διευθύνεται ἀπὸ τὸν πανοσ. ἀρχιμ. κ. Θεόκλητο Κουμαριανό, πρωτοσύγκελλο τῆς Ἰ. Μητροπόλεως καὶ ξεκίνησε μὲ τὴ συνεργασία 50 κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Καλαίσθητα τυπωμένο πρόγραμμα ἐνημερώνει γιὰ τὸν ἐβδομαδιαῖο κύκλο ἐκπομπῶν.

Μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ Παιδεία

ἀσχολήθηκε ἐπισταμένα τὸ Πανελλήνιο Συνέδριο τὸ ὁποῖο ὀργάνωσε ἡ Ἐπαρχιακὴ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης (29.11 – 2.12.92), μὲ τὴν εὐκαιρία ἑορτασμοῦ τῆς Ἐκατονταετηρίδος τῆς Ἐκκλ. Σχολῆς Κρήτης, στὴν Ὁρθόδοξο Ἀκαδημία (Κολυμπάρι Χανίων).

Τοῦ κ. Εὐαγγέλου Π. Λέκκου

Τὸ Συνέδριο κατέληξε σὲ συμπεράσματα ποὺ ἐπικεντρώνονται σὲ 11 σημεία. Μεταξὺ ἄλλων:

■ Διαπιστώνει ὅτι ἡ Μέση, Ἀνώτερη καὶ Ἀνώτατη Ἐκκλῆσ. Ἐκπαίδευση, ἐνῶ πρόσφερε ἀρκετὰ στὴν Ἐκκλησία καὶ τὸν ἐλληνικὸ λαό, «δὲν ἐπέτυχε νὰ συμβάλει στὸ βαθμὸ ποὺ ἐπέδιωκε καὶ ἐπρεπε στὴν ὑλοποίηση τοῦ νομοθετημένου σκοποῦ της».

■ Διαπιστώνει ὅτι ἡ Ἐκκλ. Ἐκπαίδευση τὰ τελευταῖα χρόνια ἔχει ἐγκαταλειφθεῖ σὲ ἀνησυχητικὸ βαθμὸ καὶ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν Πολιτεία (κτριακὲς ἐγκαταστάσεις, προσωπικὸ, ἀναλυτικὰ προγράμματα καὶ διδακτικὰ βιβλία) «καὶ ἂν τὰ πράγματα παραμείνουν ὡς ἔχουν, σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα θὰ καταρρεύσει».

■ Θεωρεῖ ὅτι οἱ Ἐκκλησιαστικὲς καὶ Θεολογικὲς Σχολὲς πρέπει νὰ στραφοῦν ἀκόμη περισσότερο πρὸς τὴν Ὁρθόδοξη Παράδοση, ἐνῶ οἱ ἀναζωπυρωμένες Ἱερωσύνη καὶ Θεολογία θὰ συμβάλλουν στὴ διατήρηση τῆς ἐλληνικῆς ταυτότητος μέσα στὸ διαμορφούμενο ἐνιαῖο εὐρωπαϊκὸ χῶρο.

■ Πιστεύει ὅτι ἡ Ἐκκλ. Ἐκπαίδευση καλεῖται νὰ μορφώσει ὄχι ἀπλὰ λειτουργοὺς, ἀλλὰ ἀγίους, ἀνθρώπους ἀγάπης, ποὺ θὰ εἶναι τὸ «ἄλας τῆς γῆς».

■ Ζητεῖ νὰ τονωθεῖ περισσότερο ἡ ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἀγωγή στὰ σχολεῖα τῆς Α'βάθμιας καὶ Β'βάθμιας Γενικῆς Ἐκπαίδευσης, νὰ ἐκσυγχρονίζονται διαρκῶς τὰ Ἀναλυτικὰ Προγράμματα καὶ τὰ διδακτικὰ ἐγχειρίδια καὶ νὰ ἐπιμορφώνεται τὸ διδακτικὸ προσωπικὸ.

■ Προτείνει τὴν ἐξέταση τῆς δυνατότητας ἐπαναφοράς τοῦ θεσμοῦ τῶν ἱεροδιδασκαλείων, γιὰ τὴν κάλυψη εἰδικῶν ἀναγκῶν καὶ τὴν ἀποτελεσματικότερη ὀρθόδοξη χριστιανικὴ ἀγωγή τῶν παιδιῶν.

■ Ζητεῖ ἐνταση τῶν προσπάθειῶν ἀπὸ πλευρᾶς Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας γιὰ νὰ ἐπαναλειτοργήσει ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης.

Στὸ Συνέδριο, ποὺ ὀργανώθηκε μὲ τὴν εὐλογία τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου Α', ἔλαβαν μέρος ὁ Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπος καὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Κρήτης, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Θηβῶν καὶ Λεβαδείας κ. Ἱερώνυμος, ὡς ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στελέχη τοῦ Ὑπουργείου Ἐθν. Παιδείας καὶ Ἐκπαίδευσης, ἐκπρόσωποι τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, τῶν Θεολογικῶν Σχο-

λών Χάλκης, Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, τῶν Μέσων καὶ Ἀνωτέρων Ἐκκλ. Σχολῶν, τῆς Π. Ε. Θεολόγων, τοῦ Συνδέσμου Κρητῶν Θεολόγων καὶ πολλοὶ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ θεολόγοι.

«Στὴν ἐορταστικὴ περίοδο, θὰ δεχθούμε ἐπιπέσεις Χιλιαστῶν, Νεοπεντηκοστιανῶν καὶ ἄλλων αἰρετικῶν, ποὺ θὰ θελήσουν νὰ μᾶς πλασάρουν τὴν πραγματεία τους. Κλείστε ἐρημητικὰ τὴν πόρτα σας. Ἔχουμε τὸν θησαυρὸ τῆς Ὁρθοδοξίας μας, δὲν θὰ τὸν ἀνταλλάξουμε μὲ τὴν ψευτιά καὶ τὴν ἀπάτη τῶν αἰρετικῶν. Ἐπίσης μὴ δέχεσθε περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες, ὅπως «ΤΑ ΚΑΛΑ ΝΕΑ», ποὺ ἀποστέλλονται ταχυδρομικῶς ἀπὸ τοὺς αἰρετικούς μὲ τὸν παραπλανητικὸ ὑπότιτλο, ὅτι δῆθεν πρόκειται γιὰ ὀρθόδοξα ἐντυπα. ΠΡΟΣΟΧΗ! ΣΤΩΜΕΝ ΚΑΛΩΣ!».

«Ἐνημέρωσις» — πολυγραφημένο δελτίο τοῦ ἱ. ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου Κυνοσάργου, Ὑπεύθυνος π. Κων. Δεληγιάννης).

Ἐκδόσεις

* Ἀρχιμ. Χριστοδούλου Η. Μουστάκα, **ΚΑΤΑΦΥΓΗ ΣΩΤΗΡΙΑΣ**, Μυτιλήνη 1992, σσ. 248. 8ο στή σειρά ἐκδόσεων τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μυτιλήνης, μὲ πρόλογο τοῦ Σεβ. κ. Ἰακώβου.

Πρόκειται γιὰ συλλογὴ 61 ἄρθρων τοῦ συγγραφέως - ἱεροκήρυκος τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Τρίκκης καὶ Σταγῶν, ποὺ δημοσιεύθηκαν κυρίως στὸ «Λόγο τοῦ Σταυροῦ» (περιοδικὸ τῆς Ἱ. Μητρ. Μεγάρων) καὶ σὲ ἄλλα ἐγκριτὰ περιοδικὰ. Ἔχουν καταταγεῖ σὲ δύο μεγάλες ἐνότητες μὲ τίτλους «Κοινὸν φυλακτήριον» καὶ «Χριστοῦ εὐωδία». Παρὰ τὴ συντομία τους, διακρίνονται γιὰ τὴ μεστότητα τῶν νοημάτων.

* Ἀρχιμ. Θεοδοσίου Β. Χααραμποπούλου, **ΗΔΥΝΑΤΟ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΝΑ ΣΩΘΗ ΧΩΡΙΣ ΤΗΝ ΕΝΑΝΘΡΩΠΗΣΙΝ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΚΑΙ ΛΟΓΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ;** Ἐν Ἀθήναις 1991, σσ. 236.

Ὁ κατατοπιστικὸς τίτλος, συνοδευόμενος καὶ ἀπὸ τὸν ὑπότιτλο: Συμβολὴ εἰς τὴν κατὰ δύναμιν κατανόησιν τοῦ φιλανθρώπου μυστηρίου τῆς θείας οἰκονομίας, δίνει τὸ στίγμα τοῦ ἀκριβοῦς περιεχομένου τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ πονήματος. Ἔχει τὴ μορφή ἐρωτήσεων - ἀπαντήσεων, δέκα τὸν ἀριθμὸν, μὲ εὐρύτατη χρῆση, ἀγιογραφικῶν, πατερικῶν καὶ ὑμολογικῶν χωρίων καὶ ἀποσπασμάτων. Εἶναι συντεταγμένο σὲ καθαρεύουσα γλῶσσα.

* Ἀρχιμ. Βασ. Π. Μπακογιάννη, **ΜΕΤΑ ΘΑΝΑΤΟΝ**, Ἐκδ. «Τήνος», Ἀθήνα 1990, σσ. 120.

Χωρισμένο σὲ 16 κεφάλαια μὲ τίτλους Περί αἰώνιου ζωῆς, Ὁ θάνατος, Ὁ βίαιος θάνατος, Ἡ ἐξοδος τῆς ψυχῆς, Ἡ ἐξόδιος Ἀκολουθία, Ἡ ταφή, Τὰ τελώνια, Ψυχῆς - κόσμος, Οἱ ψυχῆς μεταξύ τους,

Τὸ μέσον, Τί ὠφελεῖ (καὶ) Τί ζημιώνει τὶς ψυχῆς, Ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου, Περί Παραδείσου, Περί κολάσεως, «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν», ὁ πανοσ. σ. διαπραγματεύεται τὸ ζωτικὸ ἐρώτημα «τί γίνεται μετὰ θάνατον» καὶ, ὅπως σημειώνει στὸν Πρόλογο ὁ Σεβ. Πατρῶν κ. Νικόδημος, «προσφέρει εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν περὶ τοῦ ζητήματος χριστιανικὴν διδαχὴν καὶ εἰδικώτερον τοὺς θησαυροὺς τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας τῶν Ἁγίων Πατέρων».

* Πρωτοπρ. Ἀθαν. Ε. Γιουσιμᾶ, (Σειρὰ «Συζητώντας μαζί σου...») **ΓΙΑ ΤΙΣ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΙ ΤΗ ΓΙΟΓΚΑ**, 1, Μυτιλήνη 1992, σσ. 53.

Χρήσιμο ἐγχειρίδιο, πολὺ κατατοπιστικὸ — παρὰ τὴ συντομία του — γιὰ τὴ σύγχρονη μάστιγα τῶν παραθρησκευτικῶν κινήσεων καὶ τὴ γιόγκα. Ὅπως ἀναφέρει ὁ σ., στὴ χώρα μας διαθέτουν 28 ἀποκρυφιστικῶς ἐκδοτικῶς οἴκουσ καὶ 26 ἀποκρυφιστικὰ περιοδικὰ, «μεταδίδοντας ἔτσι τὸ φοβερὸ ὑδροκυάνιο τῆς ἀνόητης διδασκαλίας τους...». «Τὸ πρόβλημα τῶν νέων αἱρέσεων ἔπαυσε πρὸ πολλοῦ νὰ χαρακτηρίζεται στὴ Δύση σὰν θρησκευτικὸ πρόβλημα. Πρόκειται γιὰ νέα μορφή ἐγκληματικότητος», «μεγάλῃ ἀπειλῇ γιὰ τὸν Ἑλληνισμὸ καὶ τὴν Ὁρθοδοξία».

* «**ΚΙΒΩΤΟΣ**» νεανικὸ χριστιανικὸ περιοδικό. Ἐκδοσις Ἱ. Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς.

Μὲ 34 σελίδες καὶ ἐξώφυλο σὲ τετραχρωμία ἢ «Κιβωτὸς» διανύει ἤδη τὸ 4ο ἔτος καὶ σύντομα εἰσέρχεται στὸ 5ο. Διευθύνεται ἀπὸ τὸν γιατρὸ κ. Ἰωάν. Κ. Παπαθανασίου, ἀκούραστο ἐργάτη καὶ συντονιστὴ τοῦ νεανικοῦ ἔργου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως, ὑπὸ τὴν ἐποπτεία καὶ καθοδήγησιν τοῦ Σεβ. Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Ἀγαθονίκου. Τὸ περιοδικὸ ἔχει ἐπίκαιρη καὶ ἐποικοδομητικὴ γιὰ τοὺς νέους ὕλη, εἰδήσεις, βιβλιοπαρουσίαση, διηγήματα, ἐγκυκλοπαιδικὲς πληροφορίες, ἀνέκδοτα, στοιχεῖα γιὰ τὴν τοπικὴ ἐκκλησιαστικὴ καὶ πολιτιστικὴ ἱστορία καὶ πολλὰς φωτογραφίες.

* **Τὸ χωριὸ μας, οἱ Πυλές**, τριμηνιαία ἐφημερίδα τοῦ Μαθητικοῦ Συνεταιρισμοῦ τοῦ 1/Θ Δημοτικοῦ Σχολείου Πυλῶν Καρπάθου.

Μὲ τοπικὴ ἀλλὰ καὶ εὐρύτερα ἐνδιαφέρουσα ὕλη, συνεχίζει τὴν ἐκδοσὴ τῆς ἡ κομψῆ καὶ προσεγμένη αὐτὴ ἐφημερίδα. Τὸ ὅτι γίνεται μνεῖα στὴ στήλη μας ὀφείλεται στὸ γεγονός ὅτι ψυχὴ τῆς ἀξιέπαινης αὐτῆς προσπάθειας εἶναι ὁ Δάσκαλος τοῦ μονοθέσιου Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ Ἱερέας, ἀρχιμ. κ. Καλλίνικος Μαυρολέων. Δὲν μπορεῖ ν' ἀναφερθεῖ ἐδῶ τὸ τεράστιο ἔργο ποὺ ἐπιτελεῖται στὸ μικρὸ χωριὸ Πυλές τῆς Καρπάθου. Ὅσοι ἐπιθυμοῦν ὅμως νὰ τὸ γνωρίσουν, ἄς ἐπικοινωνήσουν μὲ τὸ Σχολεῖο (85700 Κάρπαθος, τηλ. 0245-31486). Ἐξαιρετικὸ καὶ τὸ καλλιτεχνικὸ καὶ ἐγχρωμο ἡμερολόγιο 1993 τοῦ Μαθητικοῦ Συνεταιρισμοῦ. Εὖγε γιὰ ὅλα!